

קונמרם

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בלימה

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכביות [*]
סולמית [#] -<
[מספר שיעור] -<
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבנים, ניתן לצור קשר
עם מערכת
'בלבבין משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בלימה*

עבודה

בלבביפדיה עבודת ה' בלימה.....ז

מחשבה

בלבביפדיה מחשבה בלימה.....יט

אוצר האותיות בלימה (ספ"י פ"א מ"ב).....ל

סוגיות במחשבה בלימה.....לט

רל"א שערים

צירוף / ב- / ב-י / ב-מ / ב-ה / י- / י- / י- / י-מ / י-ה / מ-ה.....מג

קבלה

בלבביפדיה קבלה בלימה.....נה

מילון ערכים בקבלה בלימה.....נט

אוצר האותיות עשר ספירות בלימה (א') (ספ"י פ"א מ"ג).....ס

אוצר האותיות עשר ספירות בלימה (ב') (ספ"י פ"א מ"ג).....סז

ארמית

מילון ערכים בארמית בלימה - בלספימסון - אהליבמה.....עה

*להשלמת הערך ניתן לעיין בערך בלם

מדור עבודה

בלבביפדיה עבודת ה'
בלימה

בלבניפדיה עבודת ה' בלימה

הגדרת המהות של הדבר, ולכן, מכח ההגדרה של כל דבר - מה הוא, הוא קרא שם לדבר, לפי השגת המהות של כל דבר ודבר, לפי זה הוא קרא לו את שמו.

אבל כפי שנתבאר, כל דבר שישנו בבריאה שיש לו הגדרת מהות, הוא השתלשל מה'תולה ארץ על בלימה', משורש הארץ שתלויה על 'בלי-מה'.

ה'מן הוא' שבמן - גילוי של דבר שגם בהשתלשלותו לתתא אין מהות מושגת

ומצד כך מצינו - כדוגמא ברורה ושורשית - שישנו דבר שנעלם ממנו שמו גם לאחר שהוא נשתלשל לארץ שזהו המן שירד לבני ישראל במדבר, שכשבני ישראל ראו את המן, הם לא ידעו 'מן הוא' - מה הוא, והיינו שהמן הוא מציאות שנשתלשלה משורש הארץ שתלויה על בלימה שבאותו אופן הוא יורד כאן לתתא. כלומר - זה לא שהמן הינו בריאה מחודשת ושונה של דבר שאין מהותו מושגת ולכן לא יודעים את שמו, אלא כל דבר ודבר שהשתלשל ונמצא כאן בעולם, בשורש שלו הוא בלי השגה של מהות ומכח כך רק כשהוא יורד ומשתלשל לתתא, מושגת בו מהותו, ולעומת כך, כאן יש לנו ציור של דבר שמצטייר לתתא כפי שהוא מצטייר בשורשו לעילא שהוא המן, - במן, ציורו לתתא וציורו לעילא הם חד בשורשם וכשם שלעילא הוא בבחינת - 'מה הוא', כך גם לתתא הוא בבחינת 'מן הוא' - מה הוא, והיינו

השגת המהות של כל דבר מתגלה בשמו, ושורשו ב'בלימה' - ב'בלי מהות'

בלימה - "תולה ארץ על בלימה", וכפי שמבואר בראשונים, ישנם כמה אופנים מהו הלשון 'בלימה', ובאחד מהלשונות שביארו, תיבת 'בלימה' מורכבת משני מילים, 'בלי מה' וראשית, המילה מה עצמה כשמשמשים בה בהרחבה יותר ביחס לדבר מסויים, מבטאים אותה - 'מהו' שזה קיצור המילים מה הוא, ומכח כך כידוע, הראשונים הרחיבו את המילה מה ל-מהות, והרי שעומק ההגדרה המונחת המילה מה היא מהות.

ולפי"ז ביארו הראשונים שבלימה היינו בלי מהות.

ומצד כך, מהו 'תולה ארץ על בלימה' - הארץ היא המקום שבה מושג המהות של כל דבר, ו'תולה ארץ' היינו שהכח שעליו הארץ עומדת הוא 'על בלימה' - על בלי מהות, שכל דבר בארץ שיש לו הגדרת מהות, השתלשל מה'בלימה', מה'בלי מהות'.

ונתבונן להבין - בהגדרה השורשית והיסודית, כל דבר ודבר שמתגלה בעולם במידת מה יש בו גילוי של מהות, אמנם לא בשלימות כי אין דבר שיש בו גילוי שלם של מהותו, אבל מקצת ממהותו - מהותו החלקית של כל דבר, ניגלית.

ומכח כך אדם הראשון קרא שמות לבעלי חיים^א כמפורש בקרא, משום ששם כידוע הוא

^א לכל הפחות בחלקו.

^ב כמעט לכל הבע"ח.

במן, שגם כשהוא יורד למטה הוא אינו מתגשם אלא נשאר רוחני.

ובדקות, כפי שהוזכר לעיל, כשדבר הינו מושג, הרי ששמו הוא מהותו, אבל כשהדבר אינו מושג לנו, איננו יכולים לתת לו שם - ומכח כך הוא נקרא שם שזה מהלשון שמים, כיון שהוא שייך לשם, כלומר, אכן כשהדבר נמשך לארץ, אפשר להשיג את מהותו מכח שהוא נשתלשל למדרגת ארץ וירד לתתא, הרי שיש לו שם שמורה מה-הוא, ולעומת כך בשורש שלו ב'תולה ארץ על בלימה', הדבר הוא שם בשמים כיון שהארץ תלויה על שורשה העליון, ושם זה 'בלימה' - בלי מהות, וזה א"כ עצם מדרגת שמים שהדבר הוא שם, וכשהוא יורד ומשתלשל, נהפכת מדרגת שם למדרגה של שם שאז מתגלה בדבר מציאות מהותו.

ומדרגת משה רבינו רמוזה בכירור בשמו - שהמילה משה מורכבת מהמילה שם - [שם] ומהמילה מה, והיינו שמצד ה'חציו ולמעלה אלקים' של משה רבינו, הוא שם במדרגת 'האזינו השמים' ומצד ה'חציו ולמטה איש' הוא יורד ומשתלשל לתתא ונעשה בו מהשם שם, - אבל עדיין מתגלה בו המה, וכמו במדרגת המן גם כשהוא יורד למטה, ה'שם' לא יורד לשם כפשוטו אלא מתגלה 'מן הוא' שלא יודעים את שמו, כך מתגלה בשורש במדרגתו של משה רבינו, ובזה הם שונים משאר כל הדברים כולם שמתגלה בירידתם למטה 'מהו' ולכן יש להם שם כפשוטו.

ולכן מצינו שמשה ואהרן אמרו 'ונחנו מה כי תלינו עלינו' כיון שמדרגת משה ואהרן בכל ומדרגת משה בפרט היא מדרגת 'מה', שלא ידוע 'מהו' כעין המן.

מחמת שהוא לא נתגשם בהשתלשלותו לתתא אלא הוא נשאר מעין שורשו העליון.

שורש ה'מן הוא' שבמן - מדרגת איש האלקים דמשה רבינו שלא מושגת מהותו

ונתבונן להבין - הרי המן ירד בזכות משה רבינו כדברי חז"ל כידוע מאד שהקב"ה נתן לישראל בצאתם ממצרים ג' מתנות טובות, מן בזכות משה, עננים בזכות אהרן, ובאר בזכות מרים, כלומר מה שהמן הוא מכח משה רבינו היינו משום שבמשה רבינו עצמו מתגלה תפיסת המדרגה של 'תולה ארץ על בלימה', וזה במה שמשה רבינו גם כשהוא לתתא, אינו מחובר רק לתפיסת הארץ אלא לשורש הארץ ב'בלימה'.

וכפי שאומרים חז"ל שלכן משה רבינו אומר "האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ אמרי פי" שהוא מקדים שמים לארץ, משום שהוא קרוב יותר לשמים, וכיון שהוא קרוב לשמים הרי שמתגלה אצלו גם בארץ השורש של ה'מן הוא', ה'תולה ארץ על בלימה'.

וכמו שאומרים חז"ל על מה שמשה רבינו נקרא 'איש האלקים' - מחציו ולמטה איש, מחציו ולמעלה אלקים, והגדרת הדבר - כשמשה רבינו עולה לשמים היינו שהוא נדבק בחציו העליון של עצמו שהוא במדרגת שמים - 'איש האלקים' - כלומר, אין כוונת הדבר שהוא עולה לשמים כאדם ההולך למקום העליון ממנו, אלא שכשהוא דבוק בחציו העליון הרי שהוא נמצא בשמים וזה א"כ הגדרת עליית משה רבינו, וכשהוא דבוק בחציו התחתון הוא נמצא בארץ - שזה הגדרת הירידה אצל משה רבינו.

וכיון שמשה רבינו עצמו, חציו הוא למעלה וחציו הוא למטה, מכח כך יורד המן - וכאן עומק החידוד של הגדרת החידוש המתגלה

מצד השורש העליון שלו עצמו, ומצד כך הדבר יורד באופן שאין בו השגת מהות אלא הוא נשאר במדרגת 'מה הוא' גם אחר ירידתו לתתא.

עומק שבירת הלוחות - מכח מדרגת הלוחות שאין בהם השגת מהות וכשדבר נשבר, אין השגה במהותו

ונתבונן להבין לפי"ז מה עומק הדבר שכשמשך רבינו מוריד את הלוחות הראשונות, נעשה בהם שבירת הלוחות - הרי כל דבר כשהוא במצב של שלם, מכח כך אפשר להגדיר את מהותו, ואילו כשהדבר נשבר ובטל מתשמישו, בטילה מהותו וממילא בטל שמו, שכיון שכל המהות שלו היא שהוא עומד לתשמיש המסויים שבשבילו הוא נצרך, לפי"ז גם מוגדר שמו לפי המהות הזאת ולכן כשמבטלים אותו, ממילא נעקר ממנו שמו.

וכדוגמא בעלמא, כשעומדת לפנינו כוס, יש לה שם כל כוס מכח הגדרת התשמיש של כוס שיש בה, והגדרת גדר הדין של כוס, ה'בית קיבול' שבכוס, וגדרי קבלת טומאה שבכוס ושאר הדינים התלויים בכוס, אבל כששוכרים את הכוס, הרי שנתבטלה מהות כוס וממילא נתבטל ממנה השם כוס, וכמו כן בכל דבר ודבר, כשהוא קיים יש לו את שמו שהוא גילוי של מהותו - אבל הני מילי כשהוא נמצא בתוקפו ובשלימותו, אך כשהוא נשבר והוא בטל לגמרי מתכליתו², בטל ממנו שמו כיון שמהותו נעקרה.

ולפי"ז נתבונן להבין עמוק - כאשר משה רבינו בא להוריד לארץ את התורה, כיון שבשורש העליון של התורה היא בלתי מושגת בבחינת 'מה הוא', לכן מצד מדרגת לוחות

כחו של משה להוריד מהשמים לארץ באופן שם'שם' זה נהפך ל'שם' וכחו של משה להוריד מהשמים לארץ באופן שגם לתתא הוא נשאר בלי מהות

ונתבונן להבין - משה רבינו הרי מוריד מהשמים את התורה הקדושה ובזכותו גם ירד המן, אבל מלבד שני הגילויים הללו, ישנם עוד גילויים שמשה רבינו מגלה כאן בארץ, ולעניינא דידן - שאר הגילויים שמשה רבינו מגלה כאן בארץ הם על דרך כלל גילויים שהוא מוריד אותם מה'בלימה' ל'מה', אבל שני הגילויים השורשיים של התורה והמן, אינם יורדים ממדרגת ה'בלימה' למדרגת ה'מה'.

וביאור עומק הדברים - שני הדברים הללו יורדים מן השמים מכחו של משה רבינו, התורה שהוריד משה מן השמים והמן שירד בזכותו מן השמים, וכשם שהמן שירד מן השמים ע"י כחו של משה רבינו הוא לא הפך להיות במדרגת שם באופן שיש לו השגה של מהות אלא זה נשאר כמו במדרגת השמים 'מן הוא' - מה הוא, כך כמו שברור, בשורש של המן שהוא התורה, כשמשך בא להוריד תורה מן השמים לארץ, על אף שהיא משתלשלת משם ויורדת לתתא למדרגת שמות שכל התורה היא שמותיו של הקב"ה, אבל היא לא הופכת להיות כאן למציאות של 'מה' שיש בה השגה של מהות.

ועולה א"כ, שבכחו של משה רבינו להוריד מלעילא לתתא, ישנם ב' אופנים, יש אופן של הורדה מלעילא לתתא שמה שלמעלה הוא בבחינת 'שם', כאן לתתא הוא הופך להיות 'שם' ו'מה' שיש בו השגה של מהות, ויש אופן נוסף שמשה רבינו מוריד מלעילא לתתא

² שהשורש שממנו משתלשל המן זה מהתורה שהרי 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן'.

³ או עכ"פ קרוב לשלימותו.

⁴ בבחינת 'מבטל כלי מהיכנו' שנאמר לגבי דיני מוקצה בשבת.

מדרגתם, היו מנסים לתפוס במהות כשאיכא דאמת אין מהות במדרגת הלוחות.

ובכדי שהלוחות ירדו במדרגה שאין בהם מהות, מוכרח שיהיה בהם שבירה שאז אין בהם מהות, - וכפי שנתבאר לעיל שרק בדבר שלם אפשר להגדיר מהות אבל כשהוא נשבר אין השגה במהותו.

וזה העומק שמונח בדברי חז"ל שכאשר הלוחות נשתברו, האותיות היו פורחות באויר, והיינו שאותיות שתלויים באויר הם במדרגה של 'תולה ארץ על בלימה', כלומר, מכח מדרגת לוחות ראשונות, האותיות נשארו גם לאחר השבירה במדרגה של 'בלימה' אלא שלאחר השבירה אין את הכלי - הלוחות, שמחזיק אותם במדרגה הזו, ולכן הם נשארים במצב של 'פורחות באויר'.

ומכאן ואילך אף שתפיסת התורה שירדה מהשמים היא במדרגה של בלי מהות - אבל זה כבר לא מצד התפיסה של ה'בלי מהות' העליונה אלא תפיסת ה'בלי מהות' התחתונה שנתבארה שבדבר הנשבר נאבדה מהותו, שמה שאין בו מהות זה מצד שהדבר נאבד ולא מצד חיבורו לשורשו.

זה עומק המדרגה המתגלה בשבירת הלוחות ראשונות מכחו של משה רבינו.

מדרגת לוחות שניות - השתלשלות ה'בלי מהות' למדרגת מהות

אבל לעומת כך, בלוחות שניות שמשא מוריד לארץ, שם מתגלה כבר התפיסה של תורה שיורדת באופן של השתלשלות ממדרגת ה'בלי מהות' למדרגת מהות, ולכן הלוחות השניות יכולים להתקיים ולהתקבל ע"י ישראל אפילו אחר החטא שהם במדרגה של השגת מהות כיון שזה אופן ההשגה באותם לוחות.

ונתבונן להבין לפי"ז - כשמשא ואהרן אומרים לבני ישראל אל שמות (טז, ח' ט') "ונחנו

ראשונות, כשהוא בא להוריד את התורה לתתא, הוא מוריד אותה במדרגה כזו שאין בה מהות והיא בלתי מושגת.

ומצד כך, מה שנתבאר ששורש מה שהמן ירד לתתא באופן של 'מן הוא מה הוא' כפי שורשו העליון שאין בו השגת מהות, הוא בתורה שהרי 'לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן' - ברור הדבר ששורש המן הוא בתורה דלוחות ראשונות דייקא ולא בלוחות שניות, שהרי לוחות שניות הם בבחינה של אחר החטא מעין אדם הראשון שאחר החטא, וכמו שבאדם הראשון אחר החטא מזונו הוא באופן של "בזעת אפיך תאכל לחם", כך גם בלוחות שניות, מכח תורה בלוחות שניות לא נאמרה ההגדרה של "לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן".

ומ"מ א"כ, כיון שהמדרגה שמשא רבינו בא להוריד את הלוחות הראשונות היא במדרגה שאין בהם מהות, - אם באמת ישראל היו במדרגת מתן תורה של 'הקדימו נעשה לנשמע', שהם אינם מבררים את מהות הדבר - שזה ה'נשמע' הקודם ל'נעשה', אלא מקדימים 'נעשה' ל'נשמע', מכח הדביקות במדרגת 'נעשה ונשמע', גם התורה שהם היו מקבלים היתה במדרגת 'נעשה ונשמע' שזוהי השגת התורה במדרגת 'בלימה'.

אבל כיון שכשמשא רבינו בא להוריד את הלוחות במדרגה הזו, בני ישראל היו לאחר חטא העגל ששם הם כבר במדרגה של השגת מהות ולא במדרגת ביטול בבחינת 'מה הוא' - זה גורם לידי כך שהלוחות נשברים.

כלומר - כיון שהלוחות הראשונות הם במדרגה של 'מן הוא' שאין השגה של מהות הדבר, הרי שירידתם לתתא חייבת להיות באותה מדרגה, ולכך אם הם היו יורדות בלוחות שלימות, הרי שהמקבלים מכח

הארת ה'מנ' הוא' בשורשה בתורה', הרי שאם יתראה האור של 'קרן עור פניו', הם יבקשו לדעת את מהות ההארה וזה בלתי ניתן להשיג, לשם כך משה נתן על פניו מסוה.

והדבר רמוז במילה מסוה עצמה שהיא מורכבת מהאותיות מה-ס"ו, כלומר, ה'מה' זה ביטול שאין גילוי של מהות במדרגתו של משה רבינו, וס"ו זה בגימטריא גלגל שמכח שהוא כסדר חוזר ומתגלגל, הרי שהוא דבר בלתי נתפס ובלתי מושג, כלומר, גלגל הוא דבר בלתי ניתן לאחיזה כיון שאין בו בית יד בכדי לאחוז בו, והאופן לאחוז בו הוא רק אם יש בו איזשהו בקע או חסר, וא"כ, בעומק זה המסוה שמשה רבינו נותן על פניו, ומכח הגילוי הזה של המסוה שבו הוא מכסה את פניו - מצד אחד נסתרת ההארה של משה רבינו ובני ישראל אינם יכולים להשיגה, אבל מאידך, הם אווזים בהארת משה מכח המסוה, כלומר - זה לא רק שהמסוה בא להסתיר את קירון עור פניו של משה, אלא יתר על כן מונח במסוה, שכיון שהם לא יכולים להשיג להדיא את ה'קרן עור פניו' שזה הארת הפנים, לכן ע"י שפניו מכוסים במסוה, נעשה התמעטות וצמצום של האור, ומכח התמעטות האור של הלבשת המסוה שצמצמה את ההארה, הם כן יכולים לאחוז ב'קרן עור פני משה'.

ומה גדר הצמצום של אותה הארה לפי מה שנתחדד - לולי המסוה המן היה מתגלה בעור פני משה בבחינת 'מן הוא' - ביטול שזה למעלה ממדרגתם שהיא השגת מהות, ומכח המסוה הם משיגים מהות, - אבל איזה מהות הם משיגים? - לא את מהות ההארה של

מה כי תלינו עלינו וגו' לא עלינו תלונותיכם כי על ה'" מה שמונח בזה הוא שכאשר יש 'ונחנו מה' - ביטול של המהות, בהכרח שיש גילוי של ה' יתברך, גילוי של אלוקות.

כלומר, הנברא יש בו השגת מהות, לעומת כך הבורא יתברך שמו, כמו שאומרים רבותינו, אנחנו יודעים מקיומו וממציאותו - שזה כל אמונתנו - אבל איננו יודעים כלל ממהותו, ולכן, מי שבטל במהות שלו, הרי שכביכול נעשה בו מעין גילוי של הקב"ה בעולמו, גילוי של מציאות הקיום בלי גילוי של מהות.

וזה עומק מדרגתם של משה ואהרן בכלל ומדרגתו של משה בפרט, וכפי שנתבאר, זהו האור של קודם שבירת הלוחות.

גדר המסוה שניתן על פני משה רבינו - הסתרת הארת הביטול שהוא שורש הקירון עור פנים דמשה

והגילוי השלם הזה מתגלה אצל משה רבינו אף במיתתו שהרי כאשר משה מת ונקבר נאמר (דברים לו, ו) "ולא ידע איש את קבורתו" והיינו מכח שאין השגה במהותו, ושורש הדבר משום שכידוע עד מאד, משה רבינו מצד עצמו נשאר במדרגה מעין מדרגת לוחות ראשונות, ולכן "קרן עור פניו", וכיון שבני ישראל לא היו יכולים לקבל את אותה הארה, לשם כך שם משה על פניו מסוה, שע"כ בני ישראל לא ראו את קירון עור פניו של משה רבינו.

כלומר, משה רבינו עצמו, נשאר במדרגה מעין הלוחות ראשונות, ולכן ההארה הזו שהוא קיבל, היא בבחינת 'מן הוא' במדרגה של ביטול, אבל כיון שבני ישראל אינם 'בר-הכי' לקבל את ההארה של 'קרן עור פניו' שהיא

¹ [ויטבאר בהרחבה להלן].

² ואף שלהארת המן עצמה היה להם חיבור, היינו משום שהם היו יכולים להתחבר להארה הזו כשהיא מתפשטת מעט שזה מה שהתגלה במדרגת המן, אבל את המדרגה בשורשה הם איבדו.

³ בבחינת 'גלגל החוזר' בהלכה, שהדין לא מושג מכח הגלגל שחוזר ומתגלגל.

⁴ כהגדרה כוללת.

את עצמו עוד ועוד ועוד, - אבל איפה תוקף נקודת ההקטנה? - כאשר הוא מקטין את עצמו עד אופן שאין לו מהות, זה הענווה במדרגתה השלימה שמתגלה אצל משה רבינו.

ועולה א"כ שענווה היא המגדירה את התפיסה שהאדם נעתק ממדרגת מהות למדרגה שאין לו מהות, והרי שזה בדקדוק עומק ההגדרה של משה רבינו שהוא עניו מכל האדם אשר על פני האדמה.

גילוי הענווה דמשה באל"ף זעירא ד'ויקרא' - מדרגת ביטול המהות מכח שהוא דבק באלופו של עולם שאין לו גילוי של מהות

וכמו שידוע עד מאד מדברי חז"ל שעיקר מדרגת ענותנותו של משה רבינו יוצאת לפועל בתורה עצמה¹ בא' זעירא ד'ויקרא' שבתחילת ספר ויקרא, וכדברי חז"ל שאותה א' נכתבה מהדיו שהשתייר אצל משה רבינו בשעה שהוא כתב את התורה שמכח כך הוא כתב את הא' זעירא ד'ויקרא'.

כלומר - ה'ק'ן עור פניו' של משה שנעשה הוא מכח ה'תורה אור', שכיון ש'משה אמת ותורתו אמת' והתורה נקראת על שמו [כמו שנאמר בקרא 'זכרו תורת משה עבדי'], מאור התורה נעשה ה'ק'ן עור פני משה' והאופן שזה מתגלה אצלו זה כשהוא כותב את התורה שמכח אותה כתיבה מאירים פניו של משה רבינו.

וכיון שהמהות של אותה הארה היא מהות של 'ונחנו מה', של 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה' שהיא ביטול המהות, לכן דייקא מהדיו שנשתייר מאותה כתיבה, כותב משה רבינו את הא' זעירא.

וזה א"כ מה שמתגלה במדרגת הא' זעירא - מחד היא 'זעירא' שזה תפיסת ההקטנה של

עצמות מדרגתו של משה רבינו אלא את מהות ההארה המתפשטת מתוך המסוה משורש אור פניו דמשה רבינו, זה המהות שהם משיגים.

אבל המסוה הזה שנמצא על פניו של משה רבינו הוא איננו עצם מדרגתו של משה עצמו ומשה מצד עצמו אינו שייך למסוה - ומה שעל פניו יש מסוה, זה לא לצורך מדרגתו עצמה אלא לצורך בני ישראל שרואים את משה רבינו.

'ולא ידע איש את קבורתו' - מקום ההסתרה שלו לאחר מיתתו כעין המסוה בחייו

ולפי"ז כמו שברור - כאשר משה רבינו נפטר, כמו שבחייו היה על פניו מסוה, כך כשקוברים אותו, הקבורה היא במדרגת מסוה - ולא שיש צורך לקבור אותו עם המסוה, אלא הקבורה עצמה שהיא באופן של "ולא ידע איש את קבורתו", היא המסוה - וכמו שבחייו לא היה השגה במהות מדרגתו של משה רבינו, כך גם במקום קבורתו של משה ישנה נעלמות שמשו רבינו נסתר בתוכה, כמדרגתו בחייו כך מדרגתו לאחר מיתתו, אלא שבחייו המסוה הוא המסתיר, ובמיתתו הקבורה שלו באופן של "ולא ידע איש את קבורתו" היא מקום ההסתרה שלו.

תוקף ההקטנה שבענווה - ביטול המהות

ועומק מדרגה זו של משה רבינו היא המתגלה במה שמשו היה העניו מכל האדם אשר על פני האדמה וזהו ה'ונחנו מה' שהוזכר שמתגלה בו ענותנותו של משה רבינו, כלומר, עומק הענווה היא המגדירה את מה שהוא בטל לגמרי שאין לו מהות והוא בלתי מושג, - כפשוטו הגדר של ענווה הוא שהאדם מקטין

¹ מלבד מה שמבואר כפשוטו בפסוק שהוזכר - "והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה".

הגדרת ה'בולם פיו בשעת מריבה' - דביקות בשביתתו של הקב"ה שהיא שביתה מאמירה, שורש ה'שבת שלום'

ולפי"ז נתבונן להבין ברור - הרי כמו שדורשים חז"ל על הפסוק "תולה על בלימה" - על מי העולם עומד על מי שבולם פיו בשעת מריבה, וכפשוטו יש כאן מעלה בעצם בלימת הפה בשעת מריבה כשלעצמה, אבל בעומק, מאיפה השורש של 'בולם פיו בשעת מריבה' - הרי הקב"ה ברא את השמים ואת הארץ בששת ימים וביום השביעי שבת וינפש, ואופן הבריאה בששת הימים הוא 'ויאמר - ויעש', מכח העשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

ולפי"ז מה שביום השביעי הוא שבת וינפש זהו שביתה מאמירה בבחינת 'בולם פיו', ומצד כך כמו שדורשים חז"ל כידוע שהשורש של הדין "ודבר דבר - שלא יהא דיבורך בשבת כדיבורך בחול" הוא שכיון שמצות שבת היא לשבות מעין מה שהקב"ה שבת, לכן כמו שהקב"ה שבת מאמירה, כך גם אנחנו צריכים לשבות מאמירה.

ולעניינא דידן, הרי מי שאינו בולם פיו בשעת מריבה, ע"י כן הוא מלבה את אש המחלוקת, ודייקא בשבת מצינו שעל אף שהוזהרנו בכללות על ל"ט מלאכות - "לא תעשה כל מלאכה", מ"מ מלאכה אחת נאמרה להדיא בקרא - "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת"^א, וכדברי חז"ל כידוע מאד^ב, שורש האש הזו היא בחינת האש דמחלוקת כדוגמא שהיה בקורח ועדתו. וזה מה שמונח בקרא של 'לא תבערו אש' וגו' כיון ששבת במהותה היא 'שבת שלום' - היפך מאש במחלוקת.

משה רבינו שהוא עניו בבחינת ביטול המהות, אבל מאידך זה מתגלה דייקא באות א' שבמילוי זהו אל"ף, כי מתוקף ענותנותו של משה רבינו מאיר בו האור של האל"ף - האלופו של עולם.

וביאור הדברים, ראשית בדרך רמז - אל"ף עולה קי"א שזה הגימטריא של מסוה, כלומר, המסוה בא בעומק להסתיר את מהות מדרגתו של משה רבינו, כיון שמכח מדרגת משה רבינו שהיא ביטול המהות, הוא מבטל את המהות של עצמו ועי"כ מתגלה אצלו ה'קרן עור פניו'.

וזה דייקא מכח שהוא דבק במי שאין לו גילוי של מהות שזהו הוא יתברך שמו, אלופו של עולם, ולכן דווקא הא' היא 'זעירא' כי היא זו שמגלה את מדרגת משה רבינו של ביטול מציאות המהות שבזה הוא מעין הבורא ית"ש שאין גילוי למהותו אלא גילוי של עצם קיומו והווייתו בלבד, שהוא קיים ומצוי.

ומצד כך, המסוה שניתן על פני משה שהוא בגימטריא אל"ף, הוא גופא מסתיר את מדרגתו של משה רבינו דהיינו את ביטול המהות שבו, וכיון שזה גופא המסוה, הרי שמצד הרואה לעין זה נראה שיש אצל משה מציאות של מהות.

וכיון שכך נתפסת מדרגתו של משה רבינו מצידם של בני ישראל, לכן הם באים להתלונן על משה ואהרן בכלל ועל משה רבינו בפרט כיון שנראה להם שיש לו מהות, ולכן אומר להם משה - "ונחנו מה כי תלינו עלינו וגו' לא עלינו תלונותיכם כי אם על ה'" שהתלונה הזו היא כביכול עליו יתברך שמו, משום שמצדו של משה רבינו, מה שהוא במדרגת ביטול המהות, אינו אלא גילוי של מציאותו יתברך שמו שאין לו גילוי של מהות.

^א וכפי שמבואר בגמ' שנחלקו בזה התנאים אם הבערה לחלק יצאת או ללא יצאת.

^ב והרחיבו בזה חז"ל.

רבינו היה כבד פה וכבד לשון וערל שפתיים, והיינו שמשורש ה'בולם פיו' העליון, התגלה אצל משה 'בולם פיו' באופן של פגם, אבל מ"מ, שורש ה'א-דיבור' של משה רבינו נעוץ ב'בולם פיו'.

והרי שבעומק מה שאומרים חז"ל "על מי העולם עומד, על מי שכולם פיו בשעת מריבה" זה קאי על משה רבינו.

וא"כ במדרגתו של משה רבינו מתגלה ה'דבר והיפוכו' ששורשם הוא אחד, הן ה'דָּבָר אחד לדור' והן ה'בולם פיו', כלומר, אם הוא ה'דבר אחד לדור', בהכרח שהוא ה'בולם פיו' שבדור והא הא איתנהו ביה, ובעומק ה'תולה ארץ על בלימה' היינו שכיון שכשהאדם בא לדבר, הוא בא לדבר ע"י הרוח שפתיים שישנה בפיו שהוא בא להוציא אותה החוצה ע"י הדיבור, מצד כך, כשהוא בולם פיו הרי שהרוח הזאת נשאר בחלל הפה - וזו ההבחנה של 'תולה ארץ על בלימה' שזוהי הרוח הנשארת בחללו של עולם מכח ה'בולם פיו'.

וא"כ, השורש העליון הן של כח ה'דָּבָר אחד לדור' והן של כח בלימת הפה, מתגלה אצל משה רבינו.

ובדרך רמז, ה'דבר והיפוכו' של כח הדיבור וכח ה'בולם פיו' מונח במילה 'בולם' עצמה שהיא אותיות מבול, המבול כל עניינו הוא השפע המתפשט עוד ועוד ולעומת כך, ה'בולם' כל עניינו הוא עצירה וגבול.

ומצד כך, אם כביכול הקב"ה היה ממשיך את המאורות גם בשבת, וגם ביום השמיני וביום תשיעי ועשירי, היה ריבוי שפע של "היה העולם מתפשט", וכש'גער בעולמו ואמר לעולמו די' זה היה הגילוי של 'בולם' שהוא היפך ה'מבול'.

ובגילוי הזה של ה'דבר והיפוכו' שמתגלה אצל משה רבינו, בו נגלה עומק האור של

וא"כ, אם האדם אינו בולם פיו בשעת מריבה, הרי שהוא נדבק באש דמחלוקת, ולהיפך, אם האדם בולם את פיו בשעת מריבה, הוא נדבק במדרגת השלום, וכאן א"כ מונחת עומק ההגדרה שה'בולם פיו' שייך דייקא למדרגת שבת קודש.

מצד מדרגת 'כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ', כיון שזה נעשה ע"י אמירה הרי שיש כאן שורש למחלוקת ולכן נבראו בהם ב' ההפכים - שמים וארץ כמו שאומרים חז"ל, אבל בשבת קודש שהקב"ה שבת בבחינת 'בולם פיו', ע"כ נעשה 'שבת שלום' שהוא שורש מציאות האחדות.

ובלשון כללית מאד - הרי כמו שאומרים חז"ל בחלק מן הימים נבראו דברים מן השמים ובחלק מהימים נבראו דברים מן הארץ ובחלק מהימים, נבראו דברים משמים וארץ יחד, ומצד כך, אם הבריאה היתה עוד יום אחד, הרי שזה היה שורש למריבה - ולכן דייקא שבת היא השורש לשלום.

ב' הגילויים שבמדרגת משה רבינו - של כח ה'דָּבָר אחד לדור' ושל כח ה'בולם פיו'

ואצל מי מתגלה מדרגת ה'בולם פיו' בשעת מריבה' של 'שבת שלום'? - במדרגתו של משה רבינו, שהרי משה רבינו הוא ה'דָּבָר אחד לדור' ששכינה מדברת מתוך גרונו, וא"כ מחד הוא דבוק בדיבורו של מקום, הוא דבוק ב'ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ' שנעשה ע"י כח של דיבור.

אבל מאידך הוא דבוק גם במדרגת 'בולם פיו' של שבת קודש כפי שמתגלה במחלוקת קרח ועדתו ה'בולם פיו' בשעת מריבה' של משה רבינו.

ובשורש, זה מתגלה בתחילה אצל משה רבינו מהצד הנפול שבדבר, במה שמשה

וזהו א"כ תוקף הגילוי של 'בלימה' - בשורש העליון הכל בלי מהות, וכשזה משתלשל לתתא, מחד זה באופן שבא לגלות את המהות, אבל מאידך יש אופן שזה בא לגלות את ה'בלי מהות' לתתא.

וכמו שהוזכר בראשית הדברים, בלשון כללית ב' המדרגות הללו מקבילות לב' המדרגות של אדם הראשון קודם החטא ושל אדם הראשון לאחר החטא, אבל מ"מ, שלימות ההארה היא לגלות את כל המדרגות כולם, לגלות את ה'בלי מהות' שבשורש, את הירידה לתתא של מהות ואת הירידה לתתא של 'בלי מהות'.

זה קומתו השלימה של משה רבינו, מכחו נתגלה ירידת המן שהוא בבחינת 'מן הוא' ומכחו מתגלה מדרגת לוחות ראשונות ולוחות שניות, וכמו שנתבאר, כפשוטו ישנה שבירת לוחות ראשונות ולאחר מכן באים הלוחות שניות, אבל בעומק אצל משה רבינו מתגלים כאן כל סוגי הגילויים יחד כמו שנתבאר.

זוהי שלימות המהות הפנימית של הבריאה כולה, מדרגת ה'בלימה', בלי מהות, ומדרגת גילוי המהות וכללותם בבת אחת, זוהי שלימות ההארה של תיקון עולם במלכות ש-ד-י.

'תולה ארץ על בלימה', שהרי משה רבינו עולה לשמים ויורד לארץ וחוזר חלילה שבוזה הוא מחבר שמים וארץ בבחינת רוח השפתיים שנמצאת באדם שמחבר את כח הרוחניות עם כח הגשמיות.

והרי שמצד אחד מתגלה כח החיבור שנוצר ע"י הדיבור שזה שורש ה'דפך' אחד לדור' שבמשה רבינו, אבל מאידך מתגלה בו מציאות השתיקה, וכפי שמצינו בחז"ל שישנם כיתות של מלאכים שהם 'עיתים חשות ועיתים ממללות' והם שורש כח הקיום של הבריאה.

והרי מדרגת העשרה מאמרות ועשרת הדברות הם משורש העשר ספירות שהם בבחינת 'בלימה' כמו שאומרים חז"ל, והיינו שמצד אחד הם 'מאמרות' ו'דיברות', אבל מהצד השני מתגלה בהם מציאות של שתיקה ו'בלימה' ללא דיבור.

מקום הדיבור - במדרגה שמשיגים מהות ושורש השתיקה - מכח דביקות ב'בלי מהות'

ובעומק, במדרגה שמשיגים מהות - שם מדברים, אבל במדרגה שלא משיגים מהות, שם שותקים, וזה העומק של 'למד לשונך לומר איני יודע שמא תתבדה', והרי ששורש שתיקתו של משה רבינו היא מכח שהוא נדבק ב'בלי מהות'.

ומצד כך, גם כשהוא מדבר, על אף שמהצד התחתון שבו, הוא מדבר עם מהות, אבל כמו שהוזכר בראשית הדברים, מהצד העליון, יש אצל משה רבינו הבחנה של 'בלי מהות' גם לתתא שזוהי מדרגת 'שכינה מדברת מתוך גרונו' שגם כשהוא מדבר זה בלא ידיעת מהות הדיבור.

מדור מחשבה

בלביפדיה מחשבה
בלימה

אוצר האותיות
בלימה (ספ"י פ"א מ"ב)
סוגיות במחשבה
בלימה

בלביפדיה מחשבה בלימה

ב' דרשות במילה 'בלימה'

אחת המילים בשורשי ב-ל היא 'בלימה'. מילה זו מופיעה פעם אחת בתנ"ך "בוטה צפון על תוהו תולה ארץ על בלימה" (איוב כ, ז). הגמרא (חולין פט.) דורשת ב' דרשות על פסוק זה, ונבאר את פשוטן אחת לאחת:

"אמר רבא ואיתימא ר' יוחנן: אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן, כתיב הכא (שמות טז, ז): 'ונחנו מה', וכתוב התם 'תולה ארץ על בלימה'". יש להבין מהי הדרשה, שהרי אצל משה ואהרן לא נאמר 'בלימה'. ופירוש הדבר הוא ש'בלימה' נדרשת 'בלי-מה', ואם כן הגמרא דורשת היקש 'מה-מה', אצל משה ואהרן נאמר 'נחנו מה', ובאיוב כתוב 'בלי-מה'. עומק ההיקש יתבאר להלן. עוד דרשו "אמר רבי אילעא: אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שכולם את עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה". בדרשה זו המילה 'בלימה' מתפרשת כ'כולם' את עצמו.

נמצא ש'בלימה' היא או 'בלי-מה' או 'כולם'.

בעומק הדבר שתי הדרשות אחת הן. 'בלימה' פירוש הדבר שאדם עוצר או את עצם מדרגתו, דהיינו משים עצמו כמי שאינו [ו]זו היתה מדרגת משה ואהרן], או שהוא עוצר את כח הדיבור שבו 'כולם פיו' בשעת מריבה. לפי הפירוש הראשון כשאדם עוצר את עצמו, ועושה עצמו כמי שאינו, הוא 'בלי-מה'. 'אדם' בגימטריה עולה 'מה', ואם כן פירוש 'בלי-מה' היינו 'בלי אדם', וכמו שנתבאר שהאדם מבטל את עצמו ומשים עצמו כמי שאינו. והם הם דברי המשך הגמרא (שם) "רבי אבהו אמר: מי שמים עצמו כמי שאינו".

הבולס פיו בשעת מריבה גם הוא בולס את בחינת ה'אדם' שבו, שהרי אדם נקרא בשמו משום 'אדמה לעליון' (ש"ה תולדות אדם הקדמה אות כג), וכשם שהקב"ה ברא את עולמו בעשרה מאמרות ונתן תורה בעשרת הדברות, כך גם כח האדם הוא 'מדבר'. בלימת פה בשעת מריבה מפקיעה מהאדם

את בחינת ה'מדבר' שבו, והיינו ממש 'בלי-מה'.

בתוספת עומק אפשר לומר כי אחר שאמר בגמרא שאין העולם מתקיים אלא בזכות משה ואהרן וכן על מי שכלם פיו בשעת מריבה, מצרפים אנו הדברים אהדדי. "על אשר מריתם את פי למי מריבה" (במדבר כ, כד). אלא שכפי שמתבאר בתורה, שם היתה בלימת הפה שלא במקומו, שהרי משה רבינו נצטווה לדבר אל הסלע, ובמקום זאת הוא הכה בסלע. נמצא שב'מי מריבה' היתה בלימת הפה מצד הקלקול. בגמרא מזכירים את הבולס את פיו בשעת מריבה לשבח ולא לגנאי, וכשבולסים מלדבר בשעה שצריך לדבר, הקב"ה העניש את משה רבינו שלא ייכנס לארץ ישראל.

לפי זה אפשר לגלות פנים מסוימות בפסוק. בפשטות 'תולה ארץ על בלימה', הכוונה היא לכלליות הארץ, ומשמעות זו ודאי אמיתית ונכונה. אולם יש גם מקום להבין ש'ארץ' הכוונה היא לארץ המיוחדת, ארץ ישראל. כשמשה רבינו בולם את פיו בשעת מריבה, והיה צריך לדבר, אז הוא 'תולה ארץ', הוא איבד את ה'ארץ' שהיא ארץ ישראל, ולא זכה להיכנס אליה.

אמנם, יש להבין במה היה משה רבינו 'תולה ארץ'. אפשר לומר שהוא 'הפסיד ארץ', אך הכתוב אומר 'תולה ארץ'. יש בדבר כמה פירושים. משה רבינו לא נכנס לארץ ישראל, אולם הוא עלה אל הר העברים וראה את ארץ ישראל "כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא" (דברים לב, נב). בראש השנה מצאנו ג' ספרים נפתחים - צדיקים, כינוניים ורשעים. צדיקים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים טובים לשלום, רשעים ח"ו להיפך, ובינונים - תלויים ועומדים. מדרגת 'תלויים ועומדים' מתבררת מתוך מה שאמר הפייט "אם כבנים ואם כעבדים... אם כעבדים עינינו לך תלויות". משה רבינו מקיים 'עינינו לך תלויות' כשביקש להיכנס לארץ ישראל ולא נכנס, וזכה רק לראותה ב'עיניו', והיינו 'תולה ארץ' על בלימה.

"מה פשפשת מה מצאת, הכל סתום כבקמייטא" (זוה"ק הקדמה א ע"ב, ע"ח ש"א ענף ה') כלומר, הכל הוא 'בלימה' בלי השגה בלי מהות.

תולה ארץ על בלימה

נמשיך את הקו הלאה.

מדרגת משה רבינו היא 'בלימה', ויש להבין במה מצינו 'תולה ארץ על בלימה'. והנה, בשעה שהקב"ה ברא את עולמו 'תולה צפון על תוהו'. תוהו הוא דבר שאינו מתקיים, קודם בריאת העולם היה "תוהו ובוהו" (בראשית א, ב). על מציאות זו נאמר 'תולה ארץ על בלימה', כלומר בחינת יצירת הבריאה כשנבראה היא היתה בתחילתה ללא מהות וללא קיום, וכמו שמרחיבים כבר חז"ל והראשונים הגלגל עומד באויר הוא נמצא בנקודת המרכז ועומד על דבר שאינו, שכן יש רוח שמעמידה את העולם.

גם בתוך הבריאה מתברר שהארץ עומדת על בלימה, שכן בשעה שנתן הקב"ה את התורה לישראל, אמר "אם מקבלים אתם את התורה - מוטב, ואם לאו - מחזיר אני את כל העולם לתוהו ובוהו" (שמו"ר מז, ד), והיתה הבריאה עומדת ומצפה ל"יום השישי" (בראשית א, לא), וכמו שאמרו באופן אחר שהיו השמים רופפים, תלויים ועומדים, כשניתנה התורה על ידי משה רבינו התגלתה בחינת 'על בלימה' של הבריאה, וכל מציאותה תלויה ועומדת אם עם ישראל מקבלים את התורה. משה רבינו, כמי שקיבל את התורה מסיני ומסרה לעם ישראל היה הנקודה בה התגלתה בחינת 'בלימה' שבבריאה.

אפשר להוסיף בזה רובד נוסף.

לעיל (ערך 'בל') התבררו שורשי 'הבל-מבול-בלבול'. ובגמרא (זבחים קטז). נאמר שכשעם ישראל קיבל את התורה, התקבצו כל מלכי ארץ אצל בלעם וחששו שמא עתיד הקב"ה להביא מבול נוסף על העולם, משום שכל הבריאה כולה רעדה וזעה כשהקב"ה נתן את התורה. בלעם השיבם "ה' עוז לעזמו יתן" (תהלים כט, יא).

והנה, ביום שלישי לבריאה נאמר "יקוו המים אל מקום אחד ותיראה היבשה" (בראשית א, ט), ומאז ועד היום מתקיים כלל "גבול שמת בל יעבורו, בל

בלימה - מדרגת משה רבינו ב'בלימה' בלימה - שם מ"ב

בספר הפליאה (וכן הוא בעמודי ה' סי' יט) דרשו את המילה 'בלי-מה' ש'בלי' עולה בגימטריה 'מ"ב', שרומז לשם מ"ב היוצא משורשי השם שרמוז 'אנא בכח גדולת ימינך'. בדברי רבותינו אף מבואר שהר"ת של 'אנא בכח גדולת ימינך תתיר צרורה' עולה כאותיות המילוי של המילה 'בלי', דהיינו בית, למד, יוד (שניהם עולים לסך תק"ו). כידוע (חיד"א בנחל קדומים מסעי אות א, שפתי כהן על התורה במדבר לג, ב ועוד), הגילוי של שם מ"ב בפועל הוא במ"ב מסעות שנסעו בני ישראל במדבר, מקבילות לכך מ"ב ערי הלויים שקולטים, יש תשע ערי מקלט עיקריות, ובנוסף לכן יש עוד מ"ב ערי הלויים שקולטות, וגם הרוצח ש'נס' אל אחת מערי המקלט, עובר בפועל 'מסע'.

כל מ"ב המסעות שנסעו בני ישראל במדבר היה משה רבינו המוציא והמביא "על פי ה' ביד משה" (במדבר ט, כג). משה רבינו עבר את כל מ"ב המסעות (ג' בלי), אך לא עבר אל מעבר לאותם מ"ב מסעות, דהיינו אל תוך א"י. זהו עומק 'בלי-מה', 'מה' פירושו מהות הדבר [כי לא ידעו מה-הוא" (שמות טז, טו)]. משה רבינו עבר את כל ה'בלי', אך לא הגיע אל ה'מה', שהיא ארץ ישראל. זוהי בחינה נוספת ב'בלימה'.

בלי מה - בלי אדם

לעיל הוזכר ש'מה' היא גימטריה של 'אדם', ו'בלי-מה' פירושו 'בלי-אדם'. הגילוי של 'בלי-אדם' גם הוא אצל משה רבינו, שהרי אמרו עליו (דב"ר יא, ד) שחציו ולמעלה אלוקים, חציו ולמטה אדם. 'א-להים' עולה בגימטריה פ"ו, ו'בלימה' בגימטריה פ"ו, והיינו שם אלוקים עם הכולל. נמצא שאצל משה רבינו היה הקיום של 'בלימה' ושל 'בלי-מה', שכן במקום שהיה 'בלי-אדם' הוא היה בבחינת 'אלוקים'. על כך נאמר "כתם טהור פ"ו דמות ראשו". נמצא שמשה רבינו נוסע מ"ב מסעות (בלי) אך לא מגיע לארץ ישראל שהיא המהות (מה'), והוא חציו אלוקים (בלימה) וחציו אדם (בלי-מה).

מצד חלקו התחתון של משה רבינו, נתקיים בו

או בגמרא. זו מילה שמופיעה לראשונה בכתבי הגאונים והראשונים, והיא נוסריקון 'מה-הוא'. כמו ש'בלי-מה' התהפך ל'בלימה', כך גם 'מה-הוא' התהפך ל'מהות'.

בכל אופן, המילה 'בלימה' מתפרשת כ'בלי-מהות', ויש להבין מה כוונת הדבר 'בלי מהות'. ולהבין הדבר, כשמשגיגים משהו במציאות הבורא יתברך, אין זו השגה במהותו יתברך, דלית מחשבה תפיסה ביה כלל. כל הבריאה כולה היא היכי תמצוי לגילוי כבודו בבריאה "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיהו מג, ז). תכלית הבריאה היא לגלות את הקב"ה, אולם הגילוי איננו נוגע להשגת מהותו אלא להשגת גילוי כלפי הבריאה. "שמותיו הן פעולותיו" (גבורות ה' פרק כה), אולם אך ורק פעולותיו, ולא עצמותו ח"ו. זו תמצית אמונת ישראל.

נמצא שהבריאה כולה (הארץ) מגלה רק את פעולותיו, אך לא את מהות הדבר. על משה רבינו אמרו רבותינו שהוא במדרגת 'דעת', וזה לעומת זה נאמר אצל בלעם "יודע דעת עליון" (במדבר כד, טז). ידיעתו של בלעם היא מבחינת 'דעת דקלקול', שהרי ידיעתו היתה לכוון לשעה שהקב"ה כועס (ברכות ז). אם אותו הכעס היה מתקיים יותר מאותו 'רגע' - היה העולם חוזר לתוהו ובוהו, ולא היה עומד במידת הדין. זו גם כן בחינה של 'תולה ארץ על בלימה', שכן אם לא תהיה 'תלויה על בלימה', היא תחזור לתוהו. והקדים הכתוב 'תולה צפון על תוהו', מפני שכבר אמר הנביא (ירמיהו א, יד): "מצפון תיפתח הרעה", ושורש כל חורבן הוא בצפון [ואין כאן המקום לבאר נקודה זו].

הבריאה מתקיימת משורש מהותו ית"ש, שהוא למעלה מהדעת, וקיומו בבריאה מתברר על ידי מדרגת משה רבינו, שהוא מדרגת הדעת, עליה נאמר (נדרים מא): "דא ביה כולה ביה, ודלא דא ביה - מה ביה". וכבר אמרו רבותינו (בחינת עולם יג, מה): "תכלית הידיעה - שנדע שלא נדע". משה רבינו השיג את בחינת הדעת עד תומה, והשיג שהוא יודע שאינו יודע בכל עומק המושג נמצא שמושה רבינו עצמו השיג את מדרגת 'בלימה' - בלי מהות, דהיינו שהשיג שאיננו משיג, וידע שאיננו יודע מהי המהות.

ישובון לכסות הארץ" (תהלים קד, ט). מלבד בימיו אנוש ודור המבול - החול הוא גבול למים, שלא ישטפו את העולם. במבול לא התחדשו מים על הארץ, אלא להיפך - העולם חזר למצבו הראשוני, בו היה כולו מכוסה מים, לפני שהקב"ה ציוה 'יקוו המים'. רצון המים לחזור לאותה מציאות מוקדמת מגיע לכך שכל גל וגל מבקש לשטוף את העולם ומנסה להתרומם ולשטוף את העולם (ב"ב עג). החול בולם את המים ועוצר אותם, שלא ישטפו את העולם. במבול (מכל אותיות בלם) הקב"ה הסיר את ה'בלימה', וממילא נשטף העולם כולו. בדומה לזה גם במתן תורה - אם מקבלים את התורה - מוטב, ואם לאו - מחזיר את העולם ל'תוהו ובוהו' או כפי שאמרו במקום אחר 'מחזיר את העולם למים', דהיינו מסיר את הבלימה. כל זאת הוא חלק מהגילוי שבא על ידי משה רבינו, שהוא עצמו נקרא כן על שם המים, "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב, י).

מאז מתן תורה ועד היום עדיין הארץ תלויה על בלימה. ידועים דברי הנפה"ח (ד, יא): "והאמת בלתי שום ספק כלל. שאם היה העולם כולו מקצה עד קצהו פנוי ח"ו אף רגע אחת ממש מהעסק והתבוננות שלנו בתורה. כרגע היו נחרכים כל העולמות עליונים ותחתונים והיו לאפס ותהו חס ושלוש. וכן שפעת אורם או מיעוטו ח"ו הכל רק כפי ענין ורוב עסקנו בה". נמצא, שקיום הבריאה כולה תלוי ועומד בלימוד התורה, שכן התורה היא הכח המחיה והמקיים של כל הבריאה כולה. אם כן, לא רק בשעת קבלת התורה היתה הבריאה 'תלויה ועומדת', אלא בכל יום ובכל שעה הבריאה תלויה ועומדת באותה 'קבלת התורה' שנתן הקב"ה על ידי משה רבינו לישראל. אם בכל העולם כולו לא יהיה מישהו ש'מקבל את התורה' - הבריאה כולה תתבטל, וזוהי בחינה עמוקה יותר של 'תולה ארץ על בלימה'. דוק היטב ש'תולה ארץ על בלימה' עולה בגי' 'בראשית'.

בלימה - בלי מהות

כבר הובא לעיל, שאחד הביאורים במילה 'בלימה' הוא 'בלי-מה', שפירושו בלי מהות. המילה 'מהות' איננה מילה בלשון הקודש, וגם לא בארמית. מילה זו איננה נמצאת בתנ"ך, במשנה

'בלימה' במדרגת אהרן

מידת שלום - ביטול העצמיות

מידתו של אהרן הכהן "אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". אהרן הכהן אמר יחד עם משה רבינו "ונחנו מה", אך השורש של אהרן הכהן הוא מידת השלום. החפץ בשלום נדרש לבטל את עצמו, שהרי שתי צורות אינן יכולות להתקיים זו לצד זו, וכלשון חז"ל "צרות זו לזו" (עין יבמות ט.). שהאחת מכחישה את האחרת. רק בדרך של התבטלות יכולים להתקיים יחד בשלום. 'שלום' איננו 'שלם'. השלם הוא אחד בעצמותו, השלום הוא לקיחת נפרדים והרכבתם באופן שלא ילחמו זה בזה. מהות השלום היא השלמה בין מתנגדים "עושה שלום במרומיו" - בין מלאך של אש למלאך של מים. בין דברים שווים אין צורך לעשות שלום.

בעומק מהות המילה 'שלום' הרי שיש 'שלם' בתוספת ו'. האות ו' רומזת למידת היסוד שמהותה צירוף כל הכוחות כולם, או לו' הקצוות המרכיבות את העולם, והיינו גם כן שלימות וצירוף של כל הצדדים השונים, וב' עניינים אלו אחד הם. הו' הוא הכח המצרף, והיינו שנעשה 'שלם' אך לא כי הוא שלם בעצמותו, אלא משום שעל ידי כח של צירוף וחיבור הוא נעשה שלם.

אם כן, במדרגת אהרן הכהן, שמידתו היא מידת השלום, מתגלה 'תולה ארץ על בלימה', כדלקמן. כל צורה מעידה על מהות הדבר, המהות נותנת צורה והצורה מגדירה את המהות. כשמחברים ב' צורות זו לזו, נעשה ביטול של הצורות הפרטיות, נעשה גם ביטול מסויים במהות הדבר, והיינו 'בלי-מה', שהשלום מחייב ויתור על 'מה' שהוא 'מהות'. וכשה'מה' הוא 'אדם' (כדלעיל), הרי ש'בלי מה' פירושו ביטול האדם עצמו, והיינו 'ונחנו מה' שאמרו משה ואהרן.

בלימה - דרכי שלום

העמקת המחשבה מעוררת תמיהה מפורסמת. המשנה בדבר מידתו של אהרן הכהן אומרת כי האדם צריך להיות מתלמידיו של אהרן "אוהב

שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". אהבת שלום ורדיפת שלום מתאימות לאהבת הבריות, שכן בפשטות אפשר להסביר שאהבת הבריות היא הסיבה לרדיפת השלום. אולם עניין 'מקרבן לתורה' הוא לכאורה לא שייך למידת אהבת השלום.

לא זו בלבד, אלא שכידוע התורה היא 'תורת אמת', בעוד כשאהרן היה הולך להשכין שלום הוא היה יוצא ממידת ה'אמת' [דהיינו 'קוב הדין את ההר', סנהדרין ז:], ומדבר על לב האדם על מנת להרבות שלום. אם כן, כל בחינת עבודתו של אהרן הכהן היא שלא כמידת התורה - תורת אמת.

ביאור הדבר^א הוא שמידת השלום של אהרן הכהן איננה 'שלום לעצמה', אלא 'תורת שלום'. כשנתקבצו מלכי אומות העולם אצל בלעם, כמובא לעיל, אמר להם בלעם 'ה' עוז לעמו ית', ה' יברך את עמו בשלום'. מלכי אוה"ע סברו שמבול מגיע לעולם. כל מבול הוא בלבול, אנדרלמוסיה. מבול בא לעולם משום גזל ועריות, וכל גזל הוא 'גם זה לי' נוטריקון, ועל 'תאוה' אמר החכם מכל אדם "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א), ו'נפרד' הוא בהכרח היפך השלום. במציאות של גזל ועריות נוטל כל אחד את של האחר, ולוקח ממנו שלא כדין. ב'שלום' - כל אחד מקטין את עצמו ומבטל את עצמו לחברו.

אם כן, כשהקב"ה נתן תורה לעם ישראל, הוא נתן 'שלום' לעמו, היפך בחינת המבול. 'תורת שלום' היא מכח "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז), ומכח השלום למדו חז"ל לתקן תקנות "משום דרכי שלום". ואמרו (גיטין נט:): שכל התורה כולה קרויה 'דרכי שלום', וכמו שנאמר (משלי ג, יז) "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". בלעם אמר למלכי אוה"ע, שהתורה שעם ישראל מקבל היא תורת אמת ותורת שלום. בחינת השלום באה מתוך ביטול צורת האדם 'בלימה' - בלי מה' ו'מה' בגימטריה - 'אדם'.

זאת ועוד. הכח של אהרן הכהן להשכין שלום הוא דוקא מחמת התורה. שורש השלום שבין איש לאשתו ובין אדם לחברו הוא בהיות כל ס' ריבוא

^א ועיין בהרחבה בארבעה יסודות שורשי התנועות, בינה-מים, בסעיף 'שלום'.

ירידתה, אולם אמרו חז"ל (כ"ב טז): "שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד - מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות". מבואר שצירוף הטיפות אהדדי מביא לחורבן העולם, משום שאז יחזור העולם לבחינת מים, כמו שהיה במבול. ב' טיפות שיוצאות מדפוס אחד איננו ריבוי מים, שהרי סוף כל סוף עדיין יורדות ב' טיפות. צירופן זה לזה מעורר את הבחינה של מים שהם מעל לצורה, וממילא מטשטשים את הארץ ומבטלים את צורתה. **מתוך** בחינה זו היה אהרן עושה שלום. את הכח של 'מעל לצורה' הוא היה מעלה ליבשה, למקום בו נמצאים 'בעלי צורה', והיה מכניס את בחינת המים ש'מעל לצורה' אל תוך היבשה. כאמור לעיל, הצירוף בין בן אדם לחברו הוא מכח 'מקרבן לתורה', והאופן לעשות זאת הוא על ידי בחינת המים שהיא למעלה מהצורה. נמצא שאהרן הכהן היה רודף שלום מכח 'לב הים'. גם החושן היה "על לב אהרן" (שמות כה, ל), ובחושן היו כתובים שמות כל השבטים וג' האבות. והנה, פשוט שאי אפשר לכתוב את השבטים על גופו של אהרן ממש, חקוקים בבשרו, אלא כוונת הדברים היא ש"ב השבטים יהיו חקוקים על גבי אבני החושן, שמונח על ליבו של אהרן.

על ליבו של אהרן הכהן היו אותיות, לא אנשים. שורשי האנשים הן האותיות, ועל ליבו של אהרן בחושן המשפט, היו שמות כל השבטים, וזוהי בחינת מקרבן לתורה, שהיא הדרך לרדוף שלום ולהאוב את הבריות. בלימה - לב הים.

משה ואהרן - צירוף כוחות 'בלימה'

מעשה יש להתבונן, שכן לעיל נאמרו ד' הבחנות בכח 'בלימה' מצד משה רבינו, אולם אצל אהרן הכהן נעשית מציאות של 'בלימה', שהוא מצרף את כל הבריאיה כולה מהארת המים שאין בה צורה, ואת האור הזה הנ"ל הוא מביא לבלימה, שיעצור ביבשה, על מנת שלא תחזור לתוהו ובוהו. דהיינו, היבשה לכשעצמה היא 'חורבן' (מלשון חרב), והים לכשעצמו יחריב את היבשה, אם לא שיהיה לו גבול. הארת הים אל מקום היבשה מתוך בלימה - זהו קיום העולם. תולה ארץ על בלימה.

נשמות ישראל עומדות כנגד ס' ריבוא אותיות התורה. האפשרות להשלים בין בני אדם היא אך ורק משום כח התורה. חז"ל אמרו (זו"ח רות מט.) שכשביקש הקב"ה לברוא את העולם ביקשה כל אות שבה יברא העולם. כל זה הוא מצד 'איסתכל באורייתא וברא עלמא' (זוה"ק ח"ב קסא.), אולם בתוך התורה עצמה - "אין מוקדם ומאוחר בתורה" (פסחים ו.), ויכולה כל אות לזוז ממקומה.

בשעה שאדם 'מתקרב לתורה' הוא נעשה בבחינת 'אות' מתוך מילה, וממילא גם יש לו 'שלום' עם שאר ה'אותיות' (אנשים). כל התורה כולה היא 'צירוף אותיות', וכש'מצטרפים' זה לזה בתורה, אפשר גם להצטרף אחד לשני בעולם הגשמי. כשם שהאותיות בתורה אינן מריבות זו עם זו, כך גם אדם שהופך ל'אות' בתורה חי בשלום עם שאר בני האדם.

אם כן, המשנה היא 'סוף מעשה במחשבה תחילה', אותו כח של 'מקרבן לתורה' מאיר בשלב החיצוני והנראה לעין של 'אוהב שלום ורודף שלום'.

אם כן, כשאהרן הכהן היה מוצא את 'אור התורה' שבבני האדם, היה זה בבחינת 'בלי-מה' בלי צורת האדם עצמו, אלא מכח אור התורה.

בלימה - לב הים

אופן נוסף לפרש את בחינת 'בלימה' אצל אהרן הכהן, היא לפי צירוף חדש ב'בלימה', והוא 'לב הים'. כשעם ישראל יצאו ממצרים הם "הלכו ביבשה בתוך הים" (שמות יד, כט). היבשה היא מקום בו שייכות 'צורות', אולם במים אין צורה, שהרי למים אין צורה עצמית, והם מקבלים את צורת הכלי בתוכו הם נמצאים. הקב"ה שם גבול לים, כדלעיל, אולם הים מצד עצמו אין בו מציאות של 'בלימה' (מלשון עצירה).

לפי זה, כשאהרן הכהן היה עושה שלום, היה זה מכח היעדר הצורה שיש למים, אותה היעדר צורה הנצרך על מנת לעשות שלום. את השלום היה עושה 'ביבשה', אצל בני אדם שיש להם צורה, וצורתם מונעת מהם מלחיות בשלום, משום שהם 'צרים זה לזה', ודוחים זה את זה ממקומם.

אולם במים כל טיפה מצטרפת לחברתה אחר

איש ואשה אש אוכלתם ועושים ביניהם שלום

אמרו חז"ל (סוכה נג.) שכשחפר דוד המלך את השיתין לבית המקדש, ביקש התהום לעלות ולהחריב את העולם, וביקש דוד המלך עצה שינוחו המים. "נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו: ומה לעשות שלום בין איש לאשתו, אמרה תורה: שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לעשות שלום לכל העולם כולו - על אחת כמה וכמה. אמר ליה: שרי. כתב שם אחספא, ושדי לתהומא, ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי", ועיין שם בהמשך הסוגיא.

ויש להבין מדוע דוקא המקרה הזה ארע ביחס למים שמשם למד את הק"ו מאיש ואשה שמוחקים את השם להשכין שלום ביניהם.

ראשית ההבנה היא שאיש ואשה שצריך להשכין ביניהם שלום, הרי זה סימן מובהק שיש ביניהם 'מלחמה', וכמאמר הגמרא (סוטה יז.): "אש אוכלתם". והנה, מצד אותיות האיש והאשה יש ביניהם שלום, שכן אותיות 'ה' הן חלק משם הויה, ויש בו שלום בין האותיות. י-ה הוא חיבור 'אבא ואמא', שיש ביניהם תמיד שלום, ולא כמו ז"א ונוק', שהם שורש לפירוד - מלחמה. אולם מצד מסויים אין ביניהם שלום, וכדוגמא לזה - ידועים דברי הראשונים ש'גט' נקרא כך, משום שאלו ב' אותיות שלא נמצאות בתורה סמוכות זו לזו בשום מקום. ומכיוון שגט ניתן כשאין שלום בין איש לאשה, בחרו חז"ל בצירוף ש'אין בו שלום' והאותיות אינן סמוכות ממש בשום היכי תמצוי בתנ"ך.

מעתה, מתברר מדוע מוחקים שם שמים על המים. אם איש ואשה מגיעים למציאות בה אין ביניהם שלום, הרי שגם בין האותיות שלהם אין קיום, וממילא האותיות נמחות על המים.

כל זמן שהאותיות יכולות להצטרף, יהיה הצירוף מצד 'מקרבן לתורה', ומכח מה שנושא אותם על ליבו תמיד בחושן המשפט. בעולם הזה אין צירוף לכל האותיות כולן, ובודאי שלא בכל גילגוליהן השונים [שהרי בעומק כל ב' אותיות צריכות שיהיה להן צירוף, כמו שכתוב בספר יצירה, ששתי אותיות בנות 'שני בתים' ושלוש אותיות 'ששה בתים'. אולם יש

אותיות שכאן בעוה"ז אין להן צירוף]. לעתיד לבוא יהיה צירוף לכל האותיות בכל אופני הסידור השונים (כגון 'אדם', 'אמד', 'מאד', 'מאד', 'דאם', 'דמא'), אך כשיש אותיות שאין ביניהן צירוף, מגיעים למצב של 'איש ואשה - אש אוכלתם', והאופן היחיד לתיקון הוא 'ימחה שמי על המים', כלומר ימחו האותיות ותחזור המציאות למדרגה היותר גבוהה.

חפירת השיתין ובחינת המים

כשביקש דוד המלך לחפור את השיתין, ביקשו המים לשטוף את העולם ולהחזיר את הבריאה למדרגה שהיתה קודם להשלמות היצירה. יש אופן גבוה יותר והוא במחיקת שמו, כמו שעושים אצל איש ואשה, ואז האותיות עצמן נמחות ונמחקות. השיתין של בית המקדש הם במדרגה של אותיות שנמחות ולא אותיות שמתקיימות, ויתבאר בסמוך.

כמבואר, קיימת מדרגת אהרן הכהן וקיימת מדרגת משה רבינו. בכללות יש ב' מקומות של תורה: תורה שמתגלה בהר סיני, ותורה שמתגלה בהר המוריה. תורה במדרגת משה היא "זכרו תורת משה עבדי" (מלאכי ג, כב). התורה שבדרגת אהרן הכהן היא שכל התורה כולה נקראת שלום "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

בהר סיני קיבל משה רבינו את התורה, ושם התגלתה 'תורת אמת' שהיא מדרגת משה רבינו. הגילוי של הר המוריה הוא 'כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים' (ישעיהו ב, ג), ועיקר הגילוי הוא מבית המקדש [עין תוס' ב"ב ד"ה כי מציון: 'לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה'], שם הוא מקום עבודת הכהנים. אם כן, המדרגה המתגלה בבית המקדש היא תורה בבחינת שלום, תורת שלום של אהרן הכהן [מפורסמים דברי המהר"ל (בגבורות ה') שבהלל יש השמטה של 'בית לוי' ואומרים רק 'בית ישראל ברכו את ה' ו'בית אהרן ברכו את ה'']. ותורף דבריו שם שהלויים הם מצד מידת הדין, והכהנים מצד מידת הרחמים ובהלל מבקשים להזכיר רק את הכהנים שלא לעורר הדין. משה רבינו היה לוי, ותורתו 'תורת אמת'. אהרן היה כהן מצד הרחמים, ותורתו - תורת שלום]. דוק ותשכח שקרבן שלמים עושה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ונרות המנורה מאירים "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" (במדבר ח, ב) - כולם מכוונים אל הנר האמצעי, ויש

ביניהם שלום.

שלום.

אולם למעשה אין לעכ"ם שייכות עם אותיותיה של התורה, שהרי אסור להם ללמוד תורה. מקום השייכות של גוי הוא ב'מחה שמי על המים', במקום שגבוה יותר מהאותיות, ואינו שייך לצירוף האותיות. דוקא בחינת אהרן הרודף שלום היא מקום הגילוי של התורה השייכת לאומות העולם.

מלכי אוה"ע שמעו קולות מים רבים, חששו שמא מכול בא לעולם. הסיבה שהקולות שהם שמעו הם קולות של מים היא משום שהתורה שהגויים שייכים אליה היא 'מחה שמי על המים'. בשורש הדבר משה רבינו גם הוא שייך לבחינת המים שבתורה, משום שמושה הוא נח (אריז"ל שעה"פ בראשית דרוש ד ס"ו), וממילא שייך בשורשו לבחינת המכול. אמנם, אחרי שראה איש מצרי מכה איש עברי והרגו, ופגע בדתן ואבירם ואמר "רשע למה תכה רעך" (שמות ב, יג), אולם הם לא קיבלו את דבריו - הוא ברח, והפסיק מלגלות תורה בבחינת שלום, אלא היה עסוק בתורה בבחינת אמת. דבר זה יצר את המציאות ש"ראה נתתיך אלוהים לפרעה ואהרן אחיך יהיה נביאך" (שמות ז, א), ונעתק ממשה רבינו כח האמירה של "שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ה' צבאות הוא" (מלאכי ב, ז). בחינה זו נעתקה ונקבעה אצל אהרן הכהן, בבחינת 'דרכי שלום', ואצל משה רבינו התגלתה 'תורת אמת'. דברים אלו נאמרים בקיצור נמרץ, וזוהי צורת השמעתתא.

נמצא שמדרגתו של אהרן ב'בלימה' היא 'לב הים', שגם היא בחינה של התבטלות והיינו 'ונחנו מה'. אצל אהרן הכהן הבלימה היא של האותיות עצמן, כלומר 'בלי אותיות', אלא חזרה למציאות הפשוטה שקדמה לאותיות. האותיות עצמן הן ה'בלימה' הן שעוצרות את האור אין סוף, משום שכל אות היא צורה וגבול, וממילא האותיות שמות גבול לאור הפשוט. כאמור, יש 'בלימה' מלשון 'עצירה' ויש 'בלימה-בלי מה'. אצל אהרן הכהן 'בלי-מה' פירושו בלי הגבול שהאותיות משימות, והיינו 'בלי בלימה' - בלי עצירה שתמנע את התפשטות האור.

מי מריבה - התיקון שנחסר

והנה, כשהיו צריכים לדבר אל הסלע, ובפרט משה רבינו שהוא הצטווה על כך מהקב"ה, היתה

להשכיך שלום מכח מדרגת הר סיני היא על ידי 'מקרבן לתורה', וכמבואר לעיל, שהדבר הוא מכח בחינת האותיות שבתורה שהן נשמות ישראל. השכנת שלום מכח 'הארת הר המוריה' היא למעלה מצירוף האותיות, על ידי 'תורת שלום' (ושורשם על ידי מחיקת האותיות על המים).

פירודו של גוי מהתורה ושייכותו למקדש

דוגמא לדבר. "אמר רבי אמי: אין מוסרין דברי תורה לנכרי" (חגיגה יג), טעם הדבר, כמבואר בגמרא (סנהדרין נט): "ואמר רבי יוחנן: נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה - לנו מורשה ולא להם. וליחשבה גבי שבע מצות! מאן דאמר מורשה - מיגזל קא גזיל לה, מאן דאמר מאורסה - דינו כנערה המאורסה, דבסקילה". כל זה הוא מדין 'תורת משה'.

אולם בבית המקדש, שהוא בבחינת אהרן הכהן, הרי קי"ל (חולין יג): שמקבלים מהגוים נדרים ונדבות שמביאים כעולות. שלמה המלך ביקש "וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך: כי ישמעון את שמך הגדול ואת ידך החזקה וזרעך הנטויה ובא והתפלל אל הבית הזה" (מלכים א ח, מא-מב). וכך גם יהיה לעתיד לבוא (עיי' ישעיהו סו, כג, זכריה יד ועוד).

נמצא שבהר סיני נעשתה ההפרדה בין ישראל לעמים, שהרי הר סיני נקרא כך משום שירדה ממנו שנהא לאומות העולם (שבת פט), ואפילו הערב רב היו נבדלים מעם ישראל, ובהם נאמר "וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק" (שמות כ, טו) - "וערב רב כגוונא דאתמר בהון (שמות כ) וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק הכי יהון רחיקין מן פורקנא ויחמון לת"ח ולעמא קדישא בכל האי יקר ואינון רחיקי' מינייהו" (רע"מ ח"ג קה:).

לעומת זאת, בהר המוריה נעשו אוה"ע קרובים יותר לעם ישראל "עמים הר יקראו, שם יזבחו זבחי צדק" (דברים לג, יט), וכפירוש רש"י שהיו עולים לירושלים לראות מה טיבו של עם ישראל, ומקריבים במקדש קרבנות, "כולם נקבצו ובאו לך" (ישעיהו ס, ד). התורה המתגלית בביהמ"ק היא בבחינת תורת שלום, שכל נתיבותיה שלום - מפרנסים עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי

אם מרים ואהרן היו מצורפים יחד בשלמות, ולא היו מדברים לשה"ר על משה רבינו, היתה מתגלית שלימות המים בבריאה. צורת הופעתם השלמה היא שהיו יורדים מים דלעילא כאחד ואינם מחריבים את העולם, אלא כלשון רבותינו (זוה"ק ח"א טז: ועוד) "מטי ולא מטי", היו המים יורדים לשניים ומתפרטים וחוזרים לאחד, וחוזר חלילה. זוהי צורת הגשם האמיתית, שהוא מתגשם וחוזר ונעשה רוחני. יש לזה גילוי גם בצורת המים, שאינם חומריים לגמרי, אלא חוזרים ונעשים עננים, שהם ממשות דקה יותר. ובאמת מים חוזרים ונעשים אדים, שהופכים לעננים שיורדים שוב לארץ כגשמים, וזהו עומק לגלג המים.

יש במים תנועה דקה יותר ותנועה גסה יותר. האש, העפר והרוח הם כולם ביוצר אחד (כל אחד כפי עניינו). בתפיסה הכללית יש למים יש מצבים שונים (הגם שבדקות תמיד תהיה גם בהם קביעות מסוימת) - עליון ותחתון. אם היו זוכים היו יורדים ומתגלים בבת אחת - חוזרים ומתגשמים וחוזרים וכוללים. דוגמא לזה אפשר למצוא ב"ג מידות שהתורה נדרשת בהם - "כלל ופרט וכלל". ישנו 'כלל' שהולך ומתפרט אולם לבסוף חוזר ונעשה כלל. זה לימוד שאיננו 'פרטים' וגם איננו 'כלל', אלא 'מטי ולא מטי', תנועה של כלליות ופרטיות ושוב התכללות.

קלקול דור המבול

כאמור, המים בשורשם אחד. ה'שמים' הם "אש ומים" (בר"ד ז, ו). האש היא אחת והמים אחד, וכשהמים מתאחדים עם האש, מתגלה שבמים עצמם טיפות מתאחדות זו לזו. בירידתם למטה נוצר פירוד של 'גשם' שיורד טיפין טיפין, והיינו "בשגם הוא בשר". הקלקול בדור המבול היה "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טובות הנה ויקחו להם נשים מכל אשר בחרו" (בראשית ו, ב), ואז חטאו בטיפה של אות ברית קודש, וחיללו את ה'טיפה'. כדלעיל, 'א-להים' בגימטריה 'בלימה' עם הכולל, אך השתא 'בני האלהים' קלקלו בנקודת ה'בלימה', ומידה כנגד מידה הקב"ה הסיר את הבלימה מהמים, ונשטף העולם.

בריאת אדם הראשון מ'אד' בבחינת 'בלימה-יבל-מה'

דרגת 'מים' המצטרפים יחד היא למעלה

בחינה של 'בלימה דקלקול', שהרי לא היה צריך 'בללום את פיו', אלא לדבר, ובכל זאת נמנע מלעשות כן, והיכה את הסלע. מבואר בדברי רבותינו שאם היה משה רבינו מדבר אל הסלע - היו יוצאים מים רבים, ומכיוון שהיכה בו - יצאו טיפין טיפין. חזינו שגם מעשה ה'בלימה' של משה רבינו היה על המים דייקא, ואם היה מדבר ולא בולם את פיו - היו יוצאים מים רבים, בבחינת צירוף הטיפות דלעיל, שמחזירות את העולם למדרגה שהיא למעלה מהאותיות. אם היה משה רבינו מדבר אל הסלע - היה שם שמים מתקדש ומתברר, והיה העולם כולו מתעלה מעבר לגילוי הנוכחי של כבוד שמים, "יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם" (במדבר כ, יב).

משה אהרן ומרים - שלמות הופעת המים בבריאה

והנה, איתא בגמרא (תענית ט.) שעם ישראל קיבל ג' מתנות טובות בזכות ג' רועים - באר בזכות מרים, ענני הכבוד בזכות אהרן ומן בזכות משה רבינו. 'עננים' הם מים מלעילא, שיוצאים משורשם, ואם היו מצטרפים היו מחריבים את העולם. המים בעננים נמצאים יחד, שמה יש להם צירוף. הם יוצאים מהעננים 'טיפין טיפין', אך בתוך הענן הם מצורפים. אם כן, במדרגתו של אהרן הכהן - יש למים צירוף במדרגת עננים. אם היתה הארה זו שלמה, היו המים יורדים ולא מחריבים את העולם, על אף שהיה גילוי של אחדות ולא של 'טיפין'. גשמים נקראים כן על שם שהם 'הגשמה' (מלשון גשמיית), וזאת משום עצם הפיכתם מ'אחד' ל'טיפין טיפין'.

מעתה בואו חשבון. "משה מן התורה מנין? שנאמר (בראשית ו, ג): 'בשגם הוא בשר'" (חולין קלט:). והמילה 'בשגם' עולה בגימטריה 'משה'. אמנם, 'בשגם' הוא גם אותיות 'בגשם'. דהיינו - מדרגת אהרן הכהן היא 'מים', בהם יש אחדות ולא פירוד, אולם אצל משה רבינו מתגלית בחינת 'גשם', ירידת טיפין נפרדים. המקום בו התגלה הדבר הוא בירידת המן שהיתה "עומר לגולגולת" (שמות טז, טז), כל אחד ואחד - כפי חלקו, "לא הוסיף המרבה והממעיט לא החסיר איש כפי אכלו" (שם, יח). **מרים** היא הצלע השלישית, והיא מים דלתתא'.

והנה, האות הקצרה ביותר היא 'ו' והארוכה ביותר היא 'ן', ומצד עצמה היתה צריכה להימשך עד בלי סוף, משום שרומזת לחמישים שערים. יש כמובן גילוי של תיבות, אולם מצד האותיות נ' פשוטה היא הגילוי הגדול ביותר. נו"ן בגמטרייה קו, והקו עתיד לרדת עד סוף העיגול ולחזור לא"ס לעת"ל.²

אמנם, יותר מחזרת היובל, ישנה גם מדרגה של חמישים יובלות, שהוא היובל שכולל את כל היובלות כולם, והמציאות מתעלה למעין מה שנאמר על אדה"ר שנברא מאד ולא ממים, דהיינו המציאות הכללית לפני ההתפרטות שלה. הגילוי החיצוני של יובל הוא חזרת קרקעות ועבדים, אולם בשורשו הפנימי חוזרות כל הצורות לשורשן ולמקורן. חזרה זו היא מדרגת המים, וכדלעיל.

קבלת התורה בכלל ובפרט

משה קיבל תורה מסיני, וכל מה שעתידי תלמיד ותיק לחדש נאמר למשה בסיני (ויק"ר כב, א). יש בדבר עומק. לכל יחיד ויחיד יש חלק בתורה, והוא חלק מיוחד ומסויים שלו בלבד. זו בחינת ההתפרטות שבתורה. משה רבינו קיבל את כל צורות הפרט בתורה, ומקביל הדבר ל'איש כפי אוכלו' שבמן, שמכח משה רבינו ירד מן בצורה של פרט לכל אחד. לעומת זאת, אהרן הכהן הוא בבחינת 'שלוש', והיינו כלליות התורה. על התורה שבבחינת אהרן הכהן נאמר "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיהו נה, א) - "ואין מים אלא תורה" (ב"ק יז). בחינת התורה מצד משה רבינו היא "הלוא כה דברי כאש" (ירמיהו כג, כט). לפי זה הגדרת עבודת משה רבינו היא 'תכלית הידיעה שנדע שלא נדע', דהיינו שסופה של הידיעה היא דבר סתום וחתום, והיא ה'בלימה', בלי מהות.

במדרגת אהרן הכהן ה'בלימה' היא הכללות שלפני ההתפרטות, וממילא אין בה השגה, משום שה'חכמה' (שהיא הכלליות) נעלמת, וכל השגת האדם היא בפרטים (בחינת 'בינה'). שורש השורשים הוא הקב"ה, ששלם בכל מיני השלמויות, ושם אין השגה של מהות.

משה רבינו עולה להר סיני לארבעים יום. "מי יעלה לנו השמימה" (דברים ל, יב) - ר"ת מילה, כמו

ממדרגת האדם וקודמת לה, שהרי 'בלימה' גם נדרש כ'בלי-מה' ו'מה' היא גימטריא של 'אדם', כדלעיל. ביאור הדבר הוא שכבר נאמר (בראשית ב, ו): "ואד יעלה מן הארץ" ואמרו חז"ל (מד"ת נח סי' א): "דא"ר יוסי בן דוסמקא (נ"א קצרתא) כשם שהאשה מקשקשת עיסתה במים ואח"כ היא מגבהת חלתה כך עשה הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון דכתיב ואד יעלה מן הארץ והשקה ואח"כ וייצר ה' אלהים את האדם עפר וגו'", נמצא שהמים היו ההיכ"ת ליצירת האדם וקודמים לו בפשטותם. דוק ותשכח שלא אמרו שהקב"ה לקח עפר ומים, אלא גיבל את העפר על ידי 'אד'. אד עניינו הזמן בו המים חוזרים ומתאחדים מטיפות לענן, וזה שורש יצירת האדם - מעל להתפרטות של 'טיפין'.

אדה"ר בשורשו חיבר את כל הגבאים בתוכו, וכידוע אפילו אחר החטא האדם הוא 'עולם קטן' וכולל הוא בשורשו העליון את כל הכוחות כולם, כמבואר בנפח"ח ריש ש"א, וקודם החטא היה הדבר ניכר בבריאה. "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו) שהוא לפי דרשת חז"ל (בר"ר יד, ו) אברהם אבינו - שורשו באדם הראשון (כמבואר שם במדרש), משום שכל המציאות כולה היתה כלולה בתוך אדם הראשון. בריאת אדה"ר היתה מ'אד' שהוא מים שאין להם ממשות של מים, והיינו 'בלי-מה' דבר שקיים אך אינו ממש. זו מידתו של אדה"ר שבשורש יצירתו הוא 'בלי-מה', למעלה מכל התפרטות.

חזרת שביעית ויובל

הלכה פשוטה היא שעבד עובד את אדונו שש שנים 'ובשביעית יצא לחופשי חנם' (שמות כא, ב). גם עבד נרצע, שאינו רוצה לצאת אחרי שש שנים - משתחרר ביובל (שם ו, ברש"י). יובל הוא החזרה הגמורה של כספים, קרקעות ועבדים, באופן שהכל חוזר לשורשו. ידועים דברי הגר"א שגם כח התשובה של יוה"כ של יובל הוא להחזיר אדם לשורשו, ואפילו מי שנדחה ממחיצתו יכול לחזור למעלתו הראשונה (עיין באריכות בפח"י מאמר י"א). המילה 'יובל' כתובה לעיתים 'יובל' ולעיתים 'יבל'. נמצא ש'בלימה' הן אותיות 'יבל-מה'. היובל, כידוע (רבנו בחי ויקרא כה, ח ועוד) הוא סוד שער החמישים.

² עיין במילון ערכים בקבלה, ערך 'קו' ועוד.

המערכת האחרת רואה את המספר עשר כחלק מהמערכת הבסיסית, והמערכת הבאה פותחת באחת-עשרה.

כידוע, מוצאים אנו בתורה ובחז"ל הרבה עניינים שמספרם דוקא עשרה - עשרה מאמרות נברא העולם, עשר הדברות, עשרה ניסים שנעשו במקדש, עשרה דורות מאדם עד נח וכן מנח ועד אברהם, עשרה ניסיונות שהתנסה אברהם, עשר פעמים שניסו אבותינו את הקב"ה במדבר, עשר מכות מצרים ועוד רבים אלו.

כשאומרים 'בלימה' שמתפרשת כ'בל-י' (ללא האות י) עולה לערך 'מה', מתכוונים לומר בזה שעניין בלימה פירושו הספירה שתופסת את המספרים מאחד ועד תשע, לא כולל המספר עשר. והנה, ידועים דברי חז"ל ש' הוא הבחנת כל השורשים בבריאה, ומתגלים באדם ב' אצבעות.

אמנם, ב' תפיסות מספרים אלו נכונות, ומתחלק הדבר בין תפיסה ש'מלעילא לתתא' לתפיסה ש'מלתתא לעילא'. בתפיסה שמלעילא לתתא - יש י' מספרים, כאשר האחד הוא שורש הכל, והי' הוא סוף כל ההתפרטות והגילוי השלם בתחתונים, היינו ספירת המלכות). אולם בתפיסת המציאות מלתתא לעילא, הרי שיש רק ט' מדרגות לחזור ולעלות עד שחוזרים אל השורש, והי' הוא למעשה חזרה ל-א'. בלשון כללית נקרא הדבר 'מים ואש'. מדין 'מים' שכינה שריא בתחתונים, ומצד תפיסה זו הספירה הבסיסית היא של עשר. לעומת זאת, בבחינת 'אש' (שכידוע תכונת האש להחזיר כל דבר למקורו ולשורשו, והדבר ברור אפילו במציאות הגשמית, שכשדבר נשרף באש נחלק הוא ליסודותיו, יסוד העפר מתגלה באפר, יסוד המים הוא האדים העולים מהשרפה, יסוד האש הוא עצם השרפה ויסוד הרוח הוא המלבה ומעביר את האש מחלק לחלק, הספירה היא מאחד ועד תשע בלבד, והעשר הוא כבר חזרה לראשון.

[והנה, עשר האצבעות הן אופן של גילוי לבחינת עשר, וכדלעיל. חז"ל אומרים שכשהיו מטילים פיס במקדש - לא היו מוציאים בוהן, משום חשש שיספרו את ב' האצבעות לאותו הכהן, ויטול פיס שלא כדין. עומק העניין הוא שבביהמ"ק אין גילוי לכל עשר האצבעות, משום שבחזרת הדברים לשורשם -

שכתבו רבותינו (עיין בעל הטורים שם). ובנידון דידן 'בלימה' היינו גם ב'-מילה'. זוהי מדרגת משה רבינו, ומיד בסמוך לה "מי יעבור לנו את הים" (שם, יג) - מידת אהרן הכהן 'לב הים', שמתגלית בצורה של עננים שהם מציאות של מים מחוברים שאין בהם ממש.

תורת ישראל ותורת עכו"ם

אמור מעתה, שמאמר חז"ל (יבמות סא.) "אתם קרוים אדם ואין אוה"ע קרוים אדם" מתפרש גם הוא ביחס הנ"ל שבין משה ואהרן.

מצד מידתו של משה רבינו - אין אפשרות לאומות העולם לקבל את התורה. גם ביחס לאומות העולם מתקיימת בחינה של 'בלימה-בלי מה' דהיינו, בלי 'אדם', משום שבבחינתו של משה רבינו אין אפשרות לאוה"ע להצטרף לשם אדם. אולם מצד מדרגתו של אהרן הכהן, שהוא צירוף כל המציאות לחיבור אחד, בבחינת ענני הכבוד וטיפות המים המצטרפות בהם, יש מקום גם לאוה"ע לקבל חלק מסויים בתורה. קודם מתן תורה - הקב"ה החזיר את התורה על כל אוה"ע ושאלם אם מוכנים הם לקבלה, והם סרבו. גם אם היו מקבלים - לא היתה זו 'תורת משה', והיא שמורה לישראל בלבד. אולם ישנו מקום גם לאוה"ע בתוך התורה, במדרגתם ובחלקם המסויים. חלק זה איננו מחמת 'אותיות התורה', שהרי אותיות הן כבר פירות, וכוחות הפירוט שמורים ביד משה רבינו, ועל חלק זה של התורה נאמרו האיסורים דלעיל ללמד תורה לעכו"ם. כל חלקם וזכותם הם רק מכח 'כלליות התורה', בחינת המים של אהרן הכהן, ודו"ק.

ספירת פרטים וספירת הכלל

והנה, דו"ק ותשכח ש'מה' שהוא ארבעים וחמש הוא סך כל המספרים מאחד ועד תשע. לפי זה, יש מקום לפרש פירוש נוסף במילה 'בלימה' שפירושה ש'בל-י' אם נספור את המספרים ללא י', נקבל 'מה' - ארבעים וחמש. העומק הטמון בזה הוא שמצאנו ב' הבנות בעניין המספרים. ההבנה הראשונה רואה את כל המספרים מאחד ועד תשע כמערכת אחת, ועשר הוא חוזר ל-אחד. לפי מערכת זו מדרגת י' החוזרת לאחד, היא בחינת אהרן הכהן, וכדלקמן.

אין עשרה מספרים, אלא רק תשעה³].

אם כן, 'בלימה' פירושו מהלך שאין בו 'י' אלא רק 'מה' - סך כל הגילויים שמאחד ועד תשע. פירוש הדבר הוא שהבריאה כולה הולכת ומגלה את מציאותו יתברך, אולם אי אפשר להגיע למהות הדבר [וכדלעיל ש'בלי-מה' פירושו 'בלי מהות']. כשמגיעים למדרגת 'י' שהיא תכלית הגילוי - חוזרת היא לבחינת א' - אלופו של עולם ויחידו של עולם, דלית מחשבה תפיסא ביה כלל. לפי זה, מצד ההארה השלמה אין לנו מושג גם נבראים, שהרי סופם לחזור ל'אחד' שבו לית מחשבה תפיסא כלל. במדרגת 'י' ספירות, שהיא מציאות החיים בה אנו מתקיימים, יש השגה בנבראים.

וזזה עומק מהלך 'בלי-מה' שעניינו 'בלי מהות'. במהלך קיום העולם הכל חוזר ליחידו של עולם, ואין שום קיום למציאות הבריאה לבדה. אם יש עשרה בבריאה - יש לבריאה קיום, שהרי "בי עשרה שכינתא שריא" (סנהדרין לט.). אם לא מגיעים לעשרה, אלא ל'בלי-י מה', דהיינו מהלך של אחד עד תשע, אז כל הבריאה כולה חוזרת חזרה לאחד, שהוא דבר שאין לו סוף [עשו היה "איש שעיר" (בראשית כז, יא) ו'שעיר' מלשון 'עשר', ובתורה נכתב 'שער' שהוא ממש אותיות עשר. עשו חי בתוך תפיסת העשר, אולם בשלמות ההארה של מדרגת 'בלימה', הכל חוזר אל מציאות האחד].

סיכום הדברים הוא כי במדרגת עשר, יש לאדם השגה בנבראים, אך לא בבורא יתברך. במדרגת ט' מתברר שגם ה' חוזר לאחד, וממילא גם בנבראים אין באמת השגה. ההבחנה התחתונה זהו 'בלימה' הכוללת את המספר עשר, וההבחנה העליונה היא ש'בל-י' שהמספר 'י' אינו מצטרף למספרים, ואז אין השגה גם בנבראים.

נמצא כי 'בלימה' פירושה הכרה שאין לנו השגה במהות הנבראים, וזה גופא קיומם. יש מה שהכרה בקיומו שלו והשגה שאין לנו מהות בנבראים, זה כל הבריאה כולה, ובזה מתמצית את כל הבריאה במילה אחת, 'בלימה - בלי מה', בלי מהות⁴.

ב-ל בלימה-בלבביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33419007

³ אמנם, מכיוון שלא מוציאים את ב' הבהונות, יוצא שבמקדש היה גילוי רק לח' אצבעות ולא לט'. דבר זה מחייב הבחנה נוספת. קיצור הדברים הוא שאכן מצאנו בגדי כהן גדול שהם ח' בגדים דייקא, ומאידך ברכת כהנים נעשית בכל 'י' האצבעות, אולם גם בזה מתקיים מהלך של ט' ('בלימה'), כשהי' הוא חזרה לשורש וליסוד, ואכ"מ.
⁴ דבר זה נתבאר בהרחבה ב'בלבבי משכן אבנה', חלקים ח-ט, עיין שם.

אוצר האותיות

בלימה (ספ"י פ"א מ"ב)

למהות, אך מצד הגילויים שהן מגלות את מציאות הבורא אין להן מהות, ולכן נקראות בלימה.

לשון הראב"ד והחילוקים בינו לרמב"ן

לשון הראב"ד בפירושו למשנה: "רמז אל י' העליונה אשר היא מקפת לכל ההוויות אשר נבראו יש מאין, שמיד נבדלו עשרה רקיעים זה מזה באמצעות ה' אשר הוא נאצל מבלי מה, רצוני לומר מכתר עליון שאין לו מהות. אמנם, ה' יש לו מהות, ולכן נקרא חכמה, כלומר חכ אמר מה, וכל מה שנזכר בתנ"ך רומזים אל החכמה, שנאמר (תהלים קד, כד) מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך, לרמז אל כל הויות שהן מצויירות בחכמה, כמו שרמזנו לעיל. אבל כתר עליון הנקראת 'אין' נקרא 'בלי מה'. לפי הראב"ד יש כאן צירוף של שתי מילים, 'לב-מה' והאות י', שיחד יוצרות את המילה 'בלימה'. הראב"ד מוסיף על דברי הרמב"ן, שכן הרמב"ן כתב שהספירות הן 'פתח לאין סוף', והראב"ד הוסיף לפרש שהכוונה היא ל'כתר' שאין לו סוף ואין לו מהות*.

החכמה נאצלת מהכתר, כנודע, ובחכמה יש ל"ב נתיבות חכמה והיא ה'לב' שבבלימה, אך לכתר עצמו אין מהות, והוא ה'מה' שבבלימה, משא"כ החכמה שנקראת 'כח מה', שיש לה מהות. אם כן, עשר הספירות נקראות 'בלימה' מצד ששורשן בכתב שאין בו השגת מהות.

לפי זה יש להבין גם את המשך דבריו, שנבדלו י' רקיעים מכח ה' ששורשה בכתב שאין לו מהות, והוא הנקרא 'בלימה' ומכונה 'אין', כמו שאמרו "החכמה מאין תימצא", (ועיי' שערי אורה בשער העשירי).

פרק א משנה ב - בלימה

"עשר ספירות בלימה ועשרים ושתיים אותיות יסוד שלוש אמות ושבע כפולות ושתיים עשרה פשוטות" (ספ"י א', ב').

הסוגיא היא בביאור ההגדרה של עשר הספירות. מבואר במשנה שמספר הספירות הוא עשר, ומהותן הוא 'בלימה'. בפרוש המושג 'בלימה' יש כמה וכמה מהלכים, ונפרש הדברים לפי השיטות השונות.

שיטת הרמב"ן

הרמב"ן כתב: "בלי מה - לפי שהם פתח אין סוף שאין לא-ל חקר אין לו מהות והוא בלימה, נקראות בלימה". מבואר איפוא בדברי הרמב"ן שהספירות הן אמנם גילויים להנהגתו יתברך, וכל הבריאה כולה נבראה לאישתמודע ליה, וצורת הגילוי היא על ידי הספירות, אולם למציאות הבורא אין שום הגדרה ותוכן שאפשר לבן אדם להשיג, ולכן התוכן של הספירות הוא 'בלי-מה', שכן לבורא אין מהות [המילה 'מהות' איננה מילה בלשה"ק, ולא מצאנוה בתנ"ך או בחז"ל. הגאונים והראשונים מביאים אותה לראשונה, ולכאורה פירושה 'מה-הוא'].

נמצא שלבריאה עצמה יש מהות, אולם לבורא אין מהות. החכמה נקרא 'כח-מה', אך בבורא אין השגה של 'מה'. הספירות הן גילוי של הבורא, אך נקראות 'בלימה'. לספירות עצמן יש מהות, אך מכיוון שהן 'פתח אין סוף', כלומר שהן נמצאות במקום הגילוי, אולם הן בפתח האין סוף, שאין לו חקר ואין לו מהות, ומחמת כן נקראת גם הספירות 'בלימה', שכן הן גילוי של הבורא, ולגילוי הבורא אין מהות, משום שלבורא עצמו אין מהות. אם כן, לספירות עצמן יש מהות, ואדרבה - הן שורש

* ברמב"ן יש לכאורה דילוג מהכתר לאין סוף, אבל בפשוטות כל דברי הרמב"ן מתייחסים לאין סוף ממש ולא לכתר. ולפי זה יש כאן גילוי של האין סוף שאין לו מהות, ותחילת הגילוי של 'אין סוף' הוא ע"י הכתר

חילוקים בין הראב"ד לרמב"ן

הם הם גם דברי הראב"ד שכתב שמיד שנבדלו י' רקיעים זה מזה באמצעות ה' אשר נאצל מבלימה, דהיינו שהחכמה היא מאותו 'אין סוף' שהוא 'בלי-מהות', וממנה השתלשלו הנבראים. נמצא שכתר עליון הוא שמכונה 'בלימה', ואילו לדעת הרמב"ן הספירות עצמן נקראות 'בלימה', משום שהן מגלות את האין סוף, שהוא בלי מהות.

עוד יש להבדיל בין הרמב"ן לראב"ד, שכן זה אינו צריך לפניו של'אין סוף' גם אין מהות, שהרי אין איך לתת מהות לדבר שאין לו גבול ומידה, אולם יש להבין מה פירוש של'כתר' אין מהות. לכאורה לכתר עליון יש מהות, אלא שהיא 'מהות נעלמת'. ומה שצריך לומר בזה הוא שיש ב' בחינות של 'בלי-מהות': המדרגה העליונה היא שהדבר עצמו אין לו בעצמותו מהות. המדרגה התחתונה היא שלדבר יש מהות, אולם ביחס להשגת האדם הוא בלי מהות, שכן כל הגדרתה של מהות היא האפשרות לפרש ולהסביר את הדבר, וכשהמהות נעלמת - אין כל דרך לתהות על עניינו של הדבר, הגם שיש לו מהות.

אם כן, לרמב"ן ה'בלי-מהות' הוא האין סוף עצמו (הבחינה העליונה) בעוד שלפי הראב"ד המשנה מגדירה את הכתר כ'בלי-מהות', על אף שיש לו מהות, אלא שהיא נעלמת (כפי הבחינה התחתונה).

עד כאן התבארו ב' מהלכים ביחס ל'בלימה' - לפי הרמב"ן הכוונה היא לגילוי של האין סוף ברוך הוא, שאין לו מהות, וממילא הספירות גם הן נחשבות 'בלימה', ולפי הראב"ד הספירות הן תולדת הכתר והוא 'בלימה'.

שיטה נוספת בראב"ד

מוסיף הראב"ד: "ויש מפרשים בלי מה מלשון עדיו לבלום, שפירושו סתימת פה, שאין רשות לדבר ולא להרהר, ואחר שהובדלו הרקיעים זה מזה, כעין עשרה עיגולים זה בתוך זה, ונשאר באמצעיתם כדור אטום דמות י', ודמות ארץ החיים, וקראם ספירות להיות זכים ובהירים

כמראה אבן ספיר דמות כסא". נבאר את תחילת דבריו. יש המסבירים כי 'בלימה' היא מלשון 'עדיו לבלום', עדיו פירושו 'עד כאן', והיינו שיש דבר מסויים ששם יש לבלום ואין לדבר בו, משום שאין רשות לדבר או להרהר בדבר זה. אך לא מובן בדברי הראב"ד אם ההיתר לדבר הוא בספירות או בכתר, ולקמן יתבאר העניין מדברי מפרשים אחרים.

והנה, ידוע מאמרם ז"ל "תולה ארץ על בלימה" (איוב כו, ז), שאמרו שהעולם עומד על מי שבולם פיו בשעת מריבה (חולין טו). בלימה היא 'בלימת פה', אין זה מצד השגת החכמה שאי אפשר לדעת מהות הדבר, אלא משום שאי אפשר לדבר בזה. דוק ותשכח שחז"ל דרשו מ'תולה ארץ על בלימה' שיש לבלום את הפה ולא לבלום את הלב, אולם הראב"ד הוסיף שכשם שיש בלימת פה - כך גם יש בלימת הרהור.

נמצא שלפי הפירוש הראשון 'בלימה' היא הגדרת הדבר שהוא 'בלי-מהות', בעוד לפי הפירוש השני הבלימה היא באדם עצמו, שלא ידבר ויהרהר.

נמצא ג' הגדרות - לרמב"ן עוסקים באין סוף שאין לו מהות, לראב"ד בפירושו הראשון יש לכתר מהות, אלא שאין אפשר לשאול מה מהותו, ולפירוש השני בראב"ד הבלימה היא בדיבור של האדם עצמו.

והנה, 'בלימה' נצרכת בשעה שאדם מעוניין לעשות דבר מה, וצריך לעצור את עצמו. טבע האדם שכשיש לו תרעומת הוא מבקש לענות, ולעיתים אפילו מותר לו על פי דין להשיב, אולם הוא 'בולם'. גם ביחס להשגת הכתר והספירות - הלב רוצה להרהר ולהשיג והפה רוצה לדבר, אך יש לבלום אותם.

כל בלימה היא של דבר שמבקש להתפשט. בלימת פה היא בשעה שהוא חפץ לדבר, ובלימת הלב היא בשעה שחפץ הוא להרהר. ביחס ל'אין סוף' אין צורך בבלימה, שהרי הדבר הוא 'בלי-מהות', וגם אם רוצים לדבר ולהרהר - אין אפשרות

אברהם אבינו דיבר בזה הספר בנסתר, על אופן הנביאים שמדברים בסתר על צד החידה, שהרי אברהם אבינו אמר ספירות מעניין ספירים, וכמו שהספיר מקבל המראות כולם, כן יבאר בזה קיבול כל הצורות וכל הבריכות והאצילות, וכל זה לאות שה' יתברך הוא אחד ומידת הרחמים מתלבשת למידת הדין, ומידת הדין מתלבשת למידת רחמים, וזהו סוד ה' איש מלחמה ה' שמו".

ביאור דבריו, שהספירות נקראות בשמן משום ה'ספיר' שמקבל את כל הגוונים, וכך גם כלולות כל ההנהגות בתוך הספירות, וכולם בסוד האחדות.

וממשיך: "ולזה רמזו רז"ל באמרים (ר"ה יז): 'יעבור ה' על פניו ויקרא' - אמר רבי יוחנן, אלמלא מקרא כתוב, אי אפשר לאומרו. מלמד שנתעטף הקב"ה כש"ץ. ועוצם שמו הוא בתכלית, והוא אחד ומיוחד בלהב אש המתאחד בגוונים, ונרמז זה בפסוק (דברים ד, כד): 'כי ה' אלוֹקֵינוּ אש אוכלת הוא'. וכל הנאצל מצידו הוא נאצל, כאור העין היוצא משחרות שבעיל, והואיל שאין בשכלו של האדם לצייר עצמותו באחדות גמורה עם אלו הבריכות, אמר 'בלימה', רצונו לומר - בלום פיך מלדבר כאמרים 'תולה ארץ על בלימה' - אין העולם מתקיים אלא במי שכולם פיו בשעת מריבה. ובולם לשון סתימה, כמו אוצר בלום, עדיו לבלום, ורצונו לומר שזה האדם הוא השלם שבבריאה, שהוא שומע חרפתו ואינו משיב, אלא יושב ושותק. ולכך אמר 'בלימה' שלא יקצץ בנטיעות, עכ"ל".

כוונת דבריו היא, שמחמת שהוא רואה את כל הדברים כולם בבת אחת, הוא גם אוצר את כל המראות ולכן בולם את פיו. לפי רבנו בחיי הדבר עצמו - מושג, אלא שבמקום של האחדות הגמורה אין מקום לדיבור. לכאורה נראה שביאור זה הוא גם כוונת הרמב"ן, ורבנו בחיי חידד וביאר את הדברים בתוספת ביאור: האדם איננו יכול לצייר בשכלו את עצמותו יתברך באחדות גמורה עם כל הבריכות

לעשות זאת. כשדבר שיך להשגה מסויימת, אך הוא מעבר לכח ההשגה הקיים - אז משתוקקים להצליח להשיג עניין נוסף, ואת ההשתוקקות הזו יש לבלום. אמנם, הראב"ד לא פרש אם הבלימה היא ביחס לספירות, לכתר או גם לאין סוף ב"ה, ויתבאר העניין להלן.

כדברי הראב"ד בפירושו השני ביארו הרבה מהמפרשים, ויש ביניהם חילוקים, וכדלקמן. מלבד זאת, שיטת הגר"א היא ש'בלימה' פירושה כלום, ולא משהו שהוא 'בלי מהות'. לפירושו הקב"ה תלה את הארץ על 'כלום', כאילו העולם נושא את עצמו, ויתבאר במקומו².

פירוש הר"מ בוטרייל

הר"מ בוטרייל פירש גם הוא בתחילה כהראב"ד, ונעתיק את לשונו:

"בלימה - ע"ש הפסוק 'תולה ארץ על בלימה'. ר"ל על תוהו. כמו כן בכאן, ב" ספירות אין לך להרהר אחריהן, כי כל זה 'אין', רצוני לומר עניין פשוט בתכלית הפשיטות, והאדם תוהה בזה מאוד. ואל זה רמזו רז"ל באמרים (תגיגה יג): 'במופלא ממך אל תחקור, אין לך עסק בנסתרות', עכ"ל.

הר"מ בוטרייל מייחס את דבריו להרהור הלב, ולא לדיבור הפה, והיינו כהראב"ד בפירושו השני. ומכיוון שהאדם 'תוהה בזה מאוד', נקרא הדבר 'בלימה', דהיינו הגדרת דבר באופן נעלם ובלתי נתפס שאין בו השגה. 'תוהו' - פירושו שאדם תוהה על מה שהוא רואה, כמו שפירש"י (בראשית א, ב).

והנה, מלשון הר"מ בוטרייל 'פשוט בתכלית הפשיטות' משמע קצת שהדבר עצמו אינו מושג, ולא שהאדם מונע את עצמו, והיינו כהמהלך הראשון בראב"ד, אולם כלליות פירושו ודאי שיך כהפירוש השני בראב"ד.

עוד מביא הר"מ בוטרייל את דברי רבנו בחיי: "והרב רבנו בחיי ז"ל פירש בספר הקבלה הנקרא אהל מועד עשר ספירות בלי מה בדרך אחרת, וז"ל:

² בשולי הדברים ראוי לציין כי בדפוסים המצויים של ספר היצירה, מופיעה המילה כשתי מילים 'בלי מה'. ברמב"ן נראה שהוא חיבר את ב' המילים לאחת, אך אי אפשר לדעת אם כך היתה הגירסא של הרמב"ן במשנה, או שזהו פירוש.

³ יש בתוהו הבחנה שכשמתבוננים ב'תוהו' הוא נראה בכל פעם כדבר אחר, ואכמ"ל בזה.

דבר הרי שהוא צריך דבר מה שיסמוך אותו, אולם 'ארץ' תלויה באמצע הגלגלים במרחק שווה, ואינה נשענת על דבר אחר, והיינו כדוגמת 'הספירות שאינם צריכים שמשוה יסמוך אותן.

ה'אוצר השם' חידש דבר במציאות הבריאה, והוא שהיא עומדת כביכול מעצמה. כמובן שבשורש המציאות הכל נשען על האין סוף ב"ה, אולם בתוך מערכת הבריאה, ישנם שורשים וענפים, ונקודת השורש של הבריאה אינה נגלית. קיומה האמיתי הוא מכח קו אין סוף שנכנס בתוך החלל, אולם בנראה לעיניים - עומדת הבריאה מעצמה, ללא סמיכה ובסיס. את מה שבאמת מחזיק את הבריאה - אין אפשרות להשיג.

אם כן, עד כאן התבאר ש'בלי-מהות' הכוונה היא לאור אין סוף או לכתר, בדברי אוצר השם יש ביאור מעט שונה, והוא שאין אפשרות לראות את המהות, משום שהיא למעלה מחכמה. אדם קדמא זה שורש החכמה, ולמעלה מכך קו אור אין סוף שהם בלתי מושגים. את קו אין סוף אי אפשר להגדיר, ולכן מהות הדבר היא שאי אפשר לראות על מה קיים העולם. "אין העולם מקומו אלא הוא מקומו של עולם" (ילקוט"ש קיז) איננו הגדרה של דבר המושג ומובן, אלא של קיום אמונה, ודו"ק היטב.

דברים אלו הם כשיטת הרמב"ן בדקות, ושונים מהראב"ד. בראב"ד היתה ה'בלימה' מיוחסת לכתר, וגם בזה יש כמה אופנים לפרש, כאמור לעיל בפירושו השני. מכל מקום, לדברי הרמב"ן והראב"ד ה'בלימה' מתייחסת לאור אין סוף או לכתר והספירות. לפי אוצר השם ה'בלימה' היא הנקודה הנעלמת של קיום העולם הגשמי. אחרי שמגיעים לנקודה ראשונה אז היא עומדת על אור אין סוף, הצירוף הזה זה דבר נעלם.

האוצר השם הביא לזה משל 'שלהבת קשורה בגחלת'. ביחס לשלהבת - לא רואים על מה היא עומדת, שכן כביכול היא קיימת לעצמה, ואינה חלק מהגחלת, וכך גם בבריאה לא ניכר מהי נקודת עמידתה, והבחנה זו נקראת 'בלימה' כי אין יחס שאפשר להשיג בין הבורא לנבראים. בדקות -

(השפעות השונות), ולכן אמרו במשנה 'בלימה', משום שהאחדות היא מעבר להשגת הנברא. כל נברא הוא 'מורכב', וממילא הוא מופקע מאחדות גמורה. ומכיוון שהאחדות אינה נתפסת, יש לבלום את הפה מלדבר, שלא יבוא לקצץ בנטיעות. קיצוץ בנטיעות הוא הפרדת תפיסת האחדות, ומשום כך האדם לא יכול לדון בדבר. אין זה רק סוד עמוק ומכוסה, אלא שאין תפיסה במדרגת האחדות.

נמצא שיש ל"ב נתיבות חכמה, שבהן יש לאדם תפיסה, אולם כל ל"ב הנתיבות יוצאים משורש אחד, ובמקום של אחד - אין לאדם השגה. הרמב"ן אמר שבלימה פירושה 'אין סוף', הראב"ד הוסיף שהכוונה היא לכתר שאין בו השגה, ואף פירש (בפירושו השני) שהאדם צריך לבלום את פיו מלדבר וליבו מלהרהר. רבנו בחיי מוסיף שהסיבה שאין בדבר השגה היא משום שזהו מקום האחדות, והאדם הוא מורכב.

שיטת האוצר השם

עתה נתבונן בפירוש 'בעל אוצר השם': "בלימה - נגזר מן תולה ארץ על בלימה, ודרשו חז"ל ארץ על בלימה - אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שכולם עצמו בשעת מריבה. כלומר, שסותם פיו ושותק ושומע חרפתו ואינו משיב. ולפי זה יהיה פירושו בלימה מלשון סתימה ושתיקה, ועזר לזה פירש בעל ספר יצירה בעצמו באומרו 'בלום פיך מלדבר'".

גם אוצר השם מפרש כמו הפירוש השני שבראב"ד, אלא שעתה הוא מוסיף ביאור, שהוא כהפירוש הראשון של הראב"ד וכעין שיטת הרמב"ן:

"ד"א, בלי מה, מילה מורכבת מב' מילות 'בלי-מה', רצונו לומר בלא דבר, ופירוש הפסוק של תולה ארץ על בלימה עוזר לזה, שהרצון בו שהארץ תלויה על לא דבר, שהיא תלויה באמצע הגלגלים במרחק שווה מכל צד. והמכוון בו ש' ספירות אינם דבר שיצטרכו לדבר נושא אותם, אבל הם עניין עומד בעצמו, בלתי נסמך אל דבר אחר, אלא כשלהבת קשורה בגחלת". כשמעמידים

זה שונה מהרמב"ן, שכן הרמב"ן התייחס לחוסר ההשגה באין סוף, והאוצר השם מתייחס לנקודת החיבור בין הבורא לבריאה. הדברים קרובים, אך בדקות הם חלוקים זה מזה.

פירוש שני מבעל אוצר השם

מוסיף אוצר השם פירוש נוסף: "בלי מה - בלי מהות, כמו שאמרו בעלי הסודות בקריאת הבהמה בהמה נקראת בה-מה רוצה לומר שהיא מילה מורכבת בה-מהות, רצה לומר שהמהות שלה בה ובהפסדה יפסד מהותה, מה שאין כן האדם. והמכוון בכאן שה' ספירות הם בלי מהות רוצה לומר שאין מי ששיג מהותם, יען כי הם מעצמותו יתברך שמו אין סוף יתברך שמו הנודע במהותם לעצמו".

בפשטות, האוצר השם מפרש במהלך הזה שאין אפשרות להשיג את הספירות, מכיוון שהן מעצמותו יתברך, שהוא בלי מהות. דברים אלו קרובים לדברי הרמב"ן שאין השגה בספירות ששורשן באין סוף ב"ה, שבו אין מהות, אך ביאור 'האוצר השם' שונה במעט, משום שלדבריו הספירות בלתי מושגות כי הן מגיעות מאיתו, ולפי' הרמב"ן אין בהן השגה משום שהן מגלות את גילוי יתברך.

נקודת חידוש נוספת שיש ב'אוצר השם' היא שהוא הגדיר את הקב"ה כ'הנודע במהותם לעצמו'. מלשון זה משמע שיש מהות, אלא שאי אפשר לאדם להשיג אותה. לשון האוצר השם לא מבוארת כל צרכה, משום שהתחיל בלשון יחיד, המשיך בלשון רבים וסיים ביחיד - 'הנודע מהותם לעצמו'. אפשר להבין שהכוונה שהספירות נודעות במהותם לעצמן, ואם כן - לספירות יש מהות. אולם אם הכוונה 'מהותו לעצמו' הרי שיתפרשו הדברים כלפי עצמותו יתברך, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, ולכן נראה שהכוונה היא לספירות.

[אמנם, אפשר לפרש שכונת הדברים היא שהקב"ה הוא שידוע מהות הספירות, אך הנבראים אינם יודעים, ולפי זה אין צורך להגיה מאומה, אלא 'הנודע (להקב"ה) עצמותם (של

הספירות) לעצמו (בלבד, ולא לבני אדם), ודו"ק]

והנה, לשון האוצר השם היא 'אין מי ששיג מהותם, יען כי הם מעצמות אין סוף'. מעתה יש לדון, האם כוונתו היא שלאין סוף יש מהות אלא שהיא נעלמת, הרי שאפשר לומר שגם בספירות יש אותה מהות נעלמת, אולם אם לאין סוף אין מהות ובהם יש מהות, המילה 'יען' איננה ברורה, שהרי יש בזה ב' סוגיות שונות - אין סוף שאין בו מהות, וספירות שיש בהן מהות נעלמת, ולכאור' היה צריך לומר שכיוון שהן נמשכות מהאין סוף הן נשגבות וגבוהות מהשגת האדם, ויש לעיין בדקויות הנ"ל.

לחדד את הדברים. ברמב"ן מבואר להדיא שמצד גילויי האין סוף אין מהות, אולם יתכן שלספירות עצמן יש מהות, שהרי הן שורש לנבראים להם יש מהות. אם כן, יתכן שלספירות עצמן (להרמב"ן) יש מהות, אלא שמצד מה שהם מגלים אודות האין סוף - גם להם יש מהות שאי אפשר להשיג. באוצר השם כתוב (לפי הגירסא 'במהות' ולא 'במהות') שכל מהות הספירות היא לעצמם, ולפי"ז גם בספירות עצמן אין מהות.

נמצאו ג' הגדרות כלליות ל'בלימה' - א. בלי מהות. ב. לשון סתימה. עמידה על 'כלום', ונקודת החיבור אינה ניכרת.

שיטת רבי יצחק איזיק חבר

הגרי"ח ב'פרי יצחק' מבאר העניין בפשיטות: "פירוש המילה נגזרת מן לשום עדי לבלום, שהוא לשון סתימת פה, בלום פ"ך מלדבר בהם, כי הן מכוסות ונעלמות, וראוי לבלום פיננו במהותם, כי הספירות הם בלי מהות מושג, והוא ג"כ מלשון הפסוק, תולה ארץ על בלימה - על תוהו הדבר המתהא שבלתי מושג".

הנה, הפרי יצחק לא כתב שהם 'בלי מהות', אלא 'בלי מהות מושג'. ומבואר אם כן שלדבריו יש בהם מהות, אלא שאי אפשר לו לאדם להצליח להשיג את המהות הנ"ל. אולם לפי מה שנאמר לעיל שכל ההגדרה של 'מהות' היא שאפשר לשאול 'מה-הוא',

¹ הרמ"ק האריך טובא בביאור ענין הספירות, והדברים בזה הם רק העמדת חילוקים דקים בין הפירושים.

(דף ע') שכתב יו"ד ה"א וא"ו ה"א בגימ' מ"ה, ודא איהו י' ספירות בלי מה וכו', ע"ש. ובתיקון כ"ז (דף עא:) כתב ג"כ ז"ל: וספירים איתקריאו על שם השמים מספרים כבוד א-ל, ולכתר דאיןון מספרים כבוד א-ל אתקריאו עשר ספירות בלי מה, ונחית בהון יו"ד ה"א וא"ו ה"א לאנהרא בהון דעל שמיא איתקריאו".

לפי פירוש זה, 'בלי מה' עניינו הוא הגילוי של י' הספירות, אך לכאורה לא התברר מהי נקודת הבלמה. אמנם, מתוך המשך דבריו עולה הביאור. הפרי-יצחק מסביר ש'בלי-מה' פירושו בלי שם מ"ה שהוא שם הוי-ה במילוי א', כידוע, והספירות הן 'בלי שם מ"ה'. מתוך לשון התיקונים 'ודא איהו י' ספירות וכו' נראה שהסוגיא היא בי' הספירות אחרי שמתלבשים על שם הוי-ה של שם מ"ה, ואחרי שמספרים כבוד א-ל, ואז נכנס בהן שם הוי-ה, והן נקראות על שמו.

משמע בדבריו שהגדרת הדבר היא שהספירות 'בלי מה', כלומר כשמבקשים להגדיר מה הן כן, ולא מה אין בהן. ולפי זה הלשון 'בלי' בא לפרש שעשר הספירות הן בלי שם מ"ה. דהיינו, שמצד עצמן הן 'בלי' מ"ה, אולם אח"כ התלבש בהם מ"ה, ונמצא שה'בלי' הוא נוטריקון ל'בלבוש' או ל'שביל' כדלקמן.

כידוע, ישנם ד' שמות מילוי לשם הוי-ה - שם ע"ב, שם ס"ג, שם ב"ן ושם מ"ה. בכל אחד מהשמות יש גם את כל י' הספירות, ובפרטות אומרים שיש י' ספירות דרוח ודגש וכו'. כשעוסקים בי' ספירות 'בלי-מה' פירושו הוא ששם ע"ב ושם ס"ג הם השמות הנעלמים, בסוד מוחין חכמה ובינה. לעומת זאת, שמות 'דוכרא ונוקבא' שהם שמות 'ב"ן ומ"ה' שהם השמות הנגלים. אם כן, מקום תחילת הגילוי של הספירות הוא בדוכרא ונוקבא,

אך בדבר שאין אפשרות להשיג - הרי שלמעשה אין בו מהות. אם באים לדון בדבר בעצמו - ראוי לומר שהוא בעל מהות בלתי מושגת, אולם ביחס לתפיסת האדם, כל דבר שאי אפשר להשיג מוגדר כדבר שהוא בלי מהות.

והנה, ישנה נקודה נוספת שיש להוציא מדברי הפרי יצחק, והיא שבעוד שהראב"ד ושאר המפרשים שהלכו אחריו נקטו בלשונם חובה לבלום גם את הלב, הרי שהפרי יצחק כתב בדבריו רק 'וראוי לבלום פינו', ולא הזכיר כלל עניין הלב. הנפק"מ בין דיבור הפהה להרהור הלב, הוא מה שאמרו חז"ל "ליבא לפומא לא גליא" (קה"ר יב, א). ישנם דברים שהלב משיג, אך אין לאדם מילים לבטא את השגת הלב דרך פיו. וממילא יש לדון עד היכן מגיעה חובת בלימה - האם אסור (או ראוי) לדבר, אך בדברים שהלב יכול להשיג מותר להרהר, או שמא גם ההרהור אסור, אף אם לא ינסה להוציאו בדיבור.

במשנה לקמן (א, ג) נאמר מפורש 'בלום פיך מלדבר וליבך מלהרהר', ואם כן, יתכן שדברי הראב"ד נשענים על האמור לקמן, אולם צ"ע אם הפרי-יצחק התכוון דוקא לומר רק דיבור פה ולא הרהור הלב, וקשה לדקדק בדבריו באופן מוחלט.

פירוש נוסף מהגרי"ח

ממשיך הפרי יצחק: "או יש לפרש, בלי מה היא מילה מורכבת בלי מה לרמוז שהספירות הם נאצלו מאין סוף שהוא בלי מה, אין סוף למהותו. ועוד יש לפרש עשר ספירות בלי שם הוי"ה דמ"ה המתפשט בתוך עשר הספירות, כמ"ש בתיקון"ז במאמר ריבון עולמין מלגאו איהו, י' ה' ו' ה', דאיהו אורח אצילות, ע"ש. כי חכמה כח מ"ה, שם מ"ה שבו אורח אצילות, שמתפשט הארה שלו בתוך כל הספירות, כי כולם בחכמה עשית. עיין בתי' כ"ו

^ה ראוי להדגיש כי 'דיבור פה' אין הכוונה לדבר אל אחרים בדוקא. הכוונה בעיקר היא למדרגה הפנימית. החילוק בין דיבור להרהור הוא שדיבור פירושו גילוי ברור יותר. דבר שהגיע לה' מוצאות הפה - יצא מהעלם לגילוי, מפנימיות לחיצוניות. דבר שנשאר בלב האדם - 'כמוס באוצרותיו', הוא באופיו ומדרגתו פנימי יותר [לעיתים אדם מרגיש הרגשה כל שהיא, ואין לו מילים לתרגם אותה או להסביר אותה. הרגשה שכזו היא פנימית ועמוקה, ולכן אין לה גילוי בצורה של דיבור]. מי שמתרגם את מחשבות ליבו והרגשותיו למילים, גם אם אינו אומרן לאחר, מבאר ומגלה את צפונות הלב, וזה נקרא מהרהר בליבו כגון בברכות לגבי ק"ש, זו של הרהור. פנימיות הלב היא ב' דרגות יותר מהגילוי של אמירה של הרהור.

בתוך י' הספירות, אלא שהגילוי של שם מ"ה, דהיינו השבילים שמגלים את השם, הם הגדרת הי' ספירות - גילויים של הספירות שמתגלה בהם שם מ"ה.

שם הוי"ה הוא שורש כל הבריאה, וממילא לכל המציאות יש אחיזה בשם הוי"ה, וכששם הוי"ה מתפרט לשם מ"ה יש בו י' אותיות, והן המאירות בי' הספירות. אם כן, שם הוי"ה הוא המאיר בתוך הספירות, כי 'כולם בחכמה עשית', כמו שהביא הפרי-יצחק, והיינו 'אורחים ושבילים', שהם הנקראים 'אורח אצילות'. ההארה היא באופן שמגיע מחכמה, שהיא השורש של מ"ה, בבחינת ל"ב שבילים שמתלבשים. שורש של י' שאז מתלבש בה שם מ"ה בעשר ספירות.

אפשר להגדיר שי' (מתוך בלי') זה השורש של עשר ספירות, הל"ב פירושו השבילים שמתפשטים, ומ"ה זה מה שמתגלה. לפי ביאור זה אין הכוונה במילים 'עשר ספירות בלי מה' לומר 'עשר ספירות לפני ההארה של מ"ה בהם', אלא הכוונה לעשר ספירות שמאיר בהן שם מ"ה, שי' אותיות הם שורש לעשר ספירות.

נמצא שיש בזה מהלך חדש בתכלית בביאור 'עשר ספירות בלי מה', שכן לפירוש הפרי יצחק הכוונה היא להארת שם מ"ה בעשר ספירות.

שיטת הגר"א בביאור המשנה

לגר"א יש ביאור חדש במשנה, וכדי לעמוד על דבריו נעתיק את לשונו, ואח"כ נבאר את הדברים: **"פירוש** שצריך לבלום פיו שא"א להימצא יותר, שא"א לומר במספר שום מספר יותר מעשר, וכן קודם לאחד אמר לקמן ולפני א' וכו'. וכן בספירות תבלום פיה ולבך לפני האחד, שאין יכול להשיג, ועל זה אמרו 'כל המסתכל בד' וכו' (חגיגה יא:). ואותיות 'בל"י מ"ה' הן ל"ב נתיבות וי' של חכמה הכוללים, ומ"ה של שם החכמה, והכל נכלל בעשר ספירות חכמה, לכך נקראין בלי מה, וכן תולה ארץ על בלימה, כי בחכמה יסד ארץ (משלי ג, ט), כמו שכתב בזוהר, ויתבאר לקמן. ולפיכך נקראת

ולכן תחילת הגילוי הוא בשם מ"ה' - הוי"ה במילוי אלפין. אמנם, פשוט שיש גם גילויים גבוהים יותר שקדמו, והם הגילויים של שם ע"ב ושם ס"ג, אלא שגילויים אלו נסתרים ואינם שייכים לעולם התחתון. כל גילוי בעולם התחתון מתחיל בזו"נ, וממילא כל דיבור של 'גילוי' חייב להתייחס לשם מ"ה.

אם כן, כשאומרים י' ספירות בלי מה' הכוונה היא י' ספירות בלי זה, ואין הכוונה במילה 'בלי' לשון היעדר וחסרון, אלא [כפי שיתבאר להלן בהרחבה בשיטת הגר"א] הכוונה היא ל"ב וי" - ל"ב נתיבות חכמה וי' הספירות, שמתגלים במ"ה, בבחינת 'חכמה - כח מ"ה'. בתוספת ביאור - י' הספירות 'בלי-מה' פירושו שיש להם הבחנה מסויימת שהיא י"ה-ו-ה' שבמילוי אלפין יש בו י' אותיות (י"ד ה"א ו"ו ה"א).

כידוע, בשמות ע"ב, ס"ג ו-מ"ה יש עשר אותיות, ורק בשם ב"ן יש ט' אותיות [שם ע"ב הוא שם הוי"ה במילוי יודין, דהיינו י"ד, ה"י, וי"ו, ה"י, שם ס"ג הוא שם הוי"ה במילוי א' בו, דהיינו י"ד ה"י ו"ו ה"י, שם מ"ה כבר התפרש, ושם ב"ן הוא הוי"ה במילוי ה"א, דהיינו י"ד, ה"ה, וי"ו ה"ה].

נמצא שבכל השמות יש גילוי מלא של י' אותיות, ורק בשם ב"ן אין את הגילוי לכל י' הספירות, שהרי יש בו ט' אותיות בלבד. אשר על כן, את הגילוי של י' הספירות בשם ע"ב וס"ג אי אפשר להשיג, משום ש'חכמה ובינה' הן נסתרות במוחין, ובשם ב"ן אי אפשר להשיג את י' הספירות, כי מתגלות בו רק ט' ספירות, כמניין אותיותיו. רק בשם מ"ה יש גילוי לכל י' הספירות, וגם הוא שייך לזו"נ בו יש לאדם אפשרות לגילוי.

אם כן, עשר ספירות בלי מה זה גילוי של שם מ"ה, לא משמע שכוונת הפרי יצחק שיש עשר ספירות לפני שנתלבשו בשם מ"ה ועל זה נאמר בלי מה, אלא משמע שעשר ספירות בלי מה כלומר השבילים מגלים את ההתלבשות במ"ה

מתוך לשונו 'ועוד יש לפרש עשר ספירות בלי שם הוי"ה דמ"ה' נראה שאין כוונתו ששם הוי"ה דמ"ה אינו נמצא, אלא ששם הוי"ה דמ"ה מתפשט

אופן ג' בשיטת הגר"א

לגר"א יש ג' ביאורים במשנה, ולעיל התבאר דבריו במהלך הראשון. עתה נעתיק מלשונו במהלך השלישי, וגם הוא מחייב עיון והעמקה: **"בלי מה: דפנימיות נקרא ספירות והחיצוניות אותיות, ושניהן אינן רק במחשבה, שאינן רק סימנים לדברים, אלא שהאותיות ניכרין יותר, מה שא"כ במספר, כי אינן רק מחמת המצב, ואם ישתנה המצב - ישתנה מספרן ונעשה ראשון אחרון, וכן בכולם, ואינן רק במצב. וכל דבר שהוא במקרה הן בשורשם בעצם, לכן האותיות והמספר הוא למעלה בעצם, וזה שכתוב 'בלי מה' ר"ל שאינם בנושא".**

מסביר הגר"א שהבריאה נבראה בספירות ובאותיות, אלא שהפנימיות היא הספירות, והחיצוניות היא האותיות, ושניהם אינם רק במחשבה, דהיינו שהמחשבה היא השורש, אך האותיות ניכרות יותר, שכן לכל אות יש צורה לעצמה, מה שאין כן מספר, שהוא רק תלוי ב'מצב'. דהיינו, כשיש לפני האדם כמה חפצים, הוא נותן מספרים ואומר שזה החפץ הראשון וזה השני וכו', אולם באותה מידה יכול גם להעמיד את החפצים בסדר אחר, וממילא ישתנה המספר שלהם. לאותיות יש צורה בעצם, וגם אם יעמיד את האות ג' לפני א' - עדיין תהיה לכל אות צורה מסוימת המיוחדת רק לה. נמצא שהמספר תלוי רק במצב, והאותיות הן בעצמותן בעלות הגדרה וצורה. נמצא שהמספר שורשי יותר והאותיות מתלבשות.

מוסיף הגר"א כי 'כל דבר שהוא במקרה, הוא בשורשו בעצם'. כל דבר שרואים אותו בהתפשטות שהוא 'במקרה', הרי שיסודו ושורשו בדבר שהוא 'בעצם'. כידוע, יש 'ידיעה ובחירה' - ידיעה שייכת לעולם העליון והבחירה - בידי בנ"א בעולם התחתון. לפי דברי הגר"א - כל דבר שאדם עושה 'במקרה', דהיינו על ידי בחירה, הוא בשורשו 'בעצם', דהיינו מושרש בידיעה, שהיא מציאות בעצם, ואיננה מקרה. כל דבר שבבי"ע

ג"כ חכמה ונקראת ג"כ מה, ובה נכלל שם של מ"ב' כמ"ש בזוהר תיקון ד' 'וכלוהו בלילין בבת שבע', כמניין 'בל"י' והן 'בל"י מ"ה'. והי' ספירות הן בחכמה סתומין וכלולין, ולפיכך הן באות י', דלית בה חיוורא כמ"ש בזוהר, לכך נקראין 'בלי מה'...". **לפי** הגר"א מתבאר כי החובה לבלום את הפה היא שא"א למנות יותר מעשר, שכן אין בבריאיה יותר מ', שהרי י"א חוזר חזרה לא'. נמצא, שעד עתה התבאר שהבלימה היא בהשגת י' הספירות או הכתר העליון או באין סוף, אך לפי הגר"א הכוונה היא ש'עשר' הוא הבלימה. כל הבריאיה כולה היא במספר עשר - עשרה מאמרות, עשר דברות ועוד. הסוגיא של 'עשר ולא אחת עשרה' היא במשנה לקמן (משנה ד'), אך הגר"א משייך גם את המשנה הנ"ל ליסוד שאין יותר מ' בבריאיה.

כמו כן, אין לאדם אפשרות לספור 'לפני אחד'. הספירה מתחילה באחד ונגמרת בעשר, ושם האדם צריך לבלום. נמצא שיש ב' בלימות - קודם לא' ואחר י'. והגם שאין לומר שיש רק ט' ספירות, הרי שאי אפשר לומר שיש בלימה ב'עשר ולא תשע', שהרי אדרבה - מי שסופר ט' ספירות צריך להמשיך ולא לבלום, ולספור גם את העשר. רק בעשר יש בלימה, שאין לספור יותר מ' בבריאיה.

מתוך לשון הגר"א גם מבואר שהבלימה איננה רק בפה, שהרי כתב 'תבלום פיך וליבך'. דברי הגר"א הם שורש לדברי הגרי"א ח"ח, שכן גם הגר"א פירש ש'בל"י' הכוונה היא לל"ב נתיבות חכמה וי' ספירות שחכמה כוללת כולן יחד.

אמנם, בדברי רבי יצחק אייזיק חבר התבאר שהי' גם רומז ל' אותיות שבשם מ"ה, והגר"א מפרש שהי' היא האות של חכמה, כנודע.

הוסיף הגר"א כי 'בל"י' עולה ל'שם מ"ב', ו'מ"ה' הוא שם מ"ה, ואם כן מצאנו ב'בלימה' שם מ"ב ושם מ"ה, ושניהם מצטרפים אהדדי. באופן כללי אפשר לומר ששם מ"ב הוא כ"ב אותיות וי' ספירות וי' ניקודים שעולים יחד לסך מ"ב, ואכ"מ.

¹ עניין שם מ"ב לא יתבאר בשיעור הנ"ל, והוא סוגיא בפני עצמה.

סיכום השיטות בביאור המשנה

נמצאו במשנה ה' מהלכים כלליים (שהם שישה,

כפי שיראה המעיין):

בלימה - בלי מהות לספירות כי הן גילוי של האין סוף (או בספירות עצמן או בכתר עליון, תלוי ברמב"ן והראב"ד)

בלימה - לבלום את הפה וההרהור, ואם כן ה'בלימה' היא באדם ולא בספירות, אלא שהבלימה באדם היא מכח אי השגת הספירות, שזהו מקום שתום שאי אפשר לדבר עליו.

בלימה - 'תולה ארץ על בלימה', שהארץ עומדת על דבר שאינו מבורר, כי אי אפשר לראות את החיבור בין הבורא לנבראים.

בלימה - 'שם הוי"ה במילוי אלפין' שמתגלה שם מ"ה בתוך 'ה' הספירות.

בלימה - 'ה' הספירות הן מלשון מספר, ובמספרים אין לאדם השגה ותפיסה, כי הם תמיד על דרך מקרה.

פירוש הגר"א מסביר מדוע כל דבר שבמניין יש בו עין הרע (רש"י שמות ל, יב). כל ספירה בעולם הגשמי היא 'דרך מקרה', ולא מספר שהוא 'בעצם'. דברים שהם 'מקרה' שייכים לעמלק - "אשר קרך בדרך" (דברים כה, יח), וממילא שייכת בו עין הרע. הבריאה נבראה בעשר ספירות וכ"ב אותיות, והאדם הוא 'עולם קטן', אולם כשם שבאדם אי אפשר להחליף איברים, כך גם את האותיות עצמן אי אפשר להחליף. אפשר להחליף את סדר האותיות, אבל לא ת עצם האותיות.

פנימיות הבריאה היא מספרים, חיצוניותה - אותיות. על ההבחנה הזו נאמר 'בלימה', זו הגדרה עמוקה מאוד, שכן למספר עצמו אין מהות, משום שאי אפשר לתפוס את המספר האמיתי.

נתפס כמקרה, באצילות הוא נתפס כעצם. הנוגע לעניינינו הוא שהגר"א הסביר שלמספרים אין הגדרה בעצם, אלא הם 'במקרה', לפי הסדר בו סופרים את הנבראים. אולם לפי היסוד שכתב הגר"א - כל מספר שמתגלה בעולם הזה בדרך 'מקרה', יש 'שורש בעצם' בעליונים, כי באמת הסדר מוכרח.

נמצא לפי זה, שהסיבה שהמספר 'תלוי במצב' היא משום שהמציאות נתפסת כ'מקרה', אולם אם האדם יתפוס את המציאות כמוחלטת והכרחית, הרי שלמספר תהיה חשיבות בעצם. כשאדם לוקח חפצים ומשנה את סדרם (וממילא את מספרם) הוא תופס את המספרים כ'מקרה', אולם ברגע שמבינים שהבריאה מוכרחת - יש חשיבות למספרים. לדוגמה - לימות השבוע יש סדר, אי אפשר להפוך את יום שלישי ליום ראשון, וממילא 'יום ראשון' הוא מספר עצמי ולא מקרי.

ממשיך הגר"א: "ואמר באותיות יסוד - לפי שהן בנושא מקרה דבוק קצת, כנ"ל, מה שא"כ במספר, כי אין רק מחשבה בלבד, ולכן אמרו כי אחדותן הוא אחד אמיתי, לכן הם למעלה ג"כ בלי מהות, שהן אורות שאין נתפסים, משא"כ באותיות שהן כלים".

נמצא שהגר"א מבאר שי' ספירות הן 'בלימה', משום שאין להן אחיזה בעולם אלא רק במחשבה. הגר"א לשיטתו שעצם ה' הוא הבלימה. ופירוש הדבר הוא שמה שנתפס בעולם הזה כ'מקרה' הוא למעלה 'בעצם', ולכן המספרים הם בלי מהות, שהרי אי אפשר לתפוס את מהות המספרים, אלא רק את ה'מקרה' בו הם מופיעים בעולם התחתון. מהלך זה שונה מהמלך הקודם, שאי אפשר לספור לפני אחד ואחרי עשר, אלא הוא מבאר שכל העשר הם ללא השגה לאדם, אלא רק במחשבה, ולכן הם נקראים 'בלימה'. באותיות יש לאדם השגה, שהרי יש להן צורה ואין בהן שינוי, מה שאין כן במספרים, שאין להם צורה עצמית הגלויה בעולם, וממילא מהותם נסתרת.

נמצא כי 'ספירות' הן מלשון מספר, ובמספרים אין השגה אמיתית, כי היא תמיד על דרך מקרה ולא בעצם, וכל דבר שהוא על דרך מקרה אינו נוגע במהות הדבר האמיתי.

ספר יצירה בלימה פרק א משנה ב
מספר שיעור בקול הלשון 1129386

סוגיות במחשבה בלימה

עוד פירש בתיבת גומא (בראשית, יז, י) וז"ל, תולה ארץ על בלימה - דרך רמז, כשאין בנ"א עוסקים בתורה ומצוות, הקב"ה מסלק שכינתו למרום, ואז עמודי השמים ירופפו, על שלשה דברים העולם עומד, אז תולה ארץ על בלימה, בלא עמודים, כי אם בשביל "בהמה" וכשלא להחריב את עולמו, עכ"ל. ולדבריו פירוש בלימה, בלי-מה, מה גימט' אדם, והיינו בלא זכות אדם המחזיק בג' עמודים, אלא בשביל בהמה, בלימה, אותיות בהמה-לי, וחהבן. ועיין חולין (פט, ע"א) כתיב הכא ונחנו מה, וכתיב התם תלה ארץ על בלימה. ועיין פירוש אוצר השם (ספר יצירה, פ"א, ד"ה בלי מה). ופירוש הר"מ בוטרייל (שם).

וכתב דקות נוספת במצודות דוד (איוב, שם) וז"ל, על בלימה - על דבר שאין בו ממש, כי כל העמדת כדור הארץ לכל יתקרב לפאה מן הפאות, הוא בעבור כי כל חלק היסוד משתוקק ליסודו, והרי כל כדור הארצי נשען על "נקודת המרכז", היא אמצעית הכדור, נקודה שאינה מתחלקת, עכ"ל. ולדבריו בלי-מה, היינו בל מהות, היינו נקודה אמצעית שאינה מתחלקת ואינה נתפסת כנודע, והבן. ועיין מלבי"ם (משלי, ל, ד) ביאור הענין. ועיין עוד בדבריו (איוב, יח, ד) וז"ל, שהארץ יש לה יסוד צור חזק ודבר מצוק הנתון באמצעותה אשר ימשוך הכל אליו, וגם אם תחרב הארץ בכללה ישאר צור הארץ ויסודה תלוי על בלימה וממקומו לא ימוש, עכ"ל. והוא נקודה הצמצום במרכז שעליה דיבר בתחילת העץ חיים. ועיין אברבנאל (ירמיה, לא, לו) וז"ל, שהנקודה ההיא בלתי מתחלקת, קרויה בלימה, ר"ל בלי מהות וכמות, עכ"ל.

כתיב (איוב, כו, ז) נטה צפון על תהו תלה ארץ על בלימה. ויש צירוף נוסף של בלימה, והוא מש"כ (במדבר, לג, מז) ויחנו בעלמן דבלתימה. בלימה-בת. והוא שם כללי למסעות, עיין אבן עזרא (שם; וכן שם, כא, יח). וכן אהליבמה, אשת עשו, אה-בלימה.

וביאור מילת בלימה, כתב רש"י (תהלים, לב, ט) וז"ל, עדיו בלום - בלימה בלשון משנה, לשון מסגר, פיו בלום רגליות מבולמות (במסכת בכורות). ומנחם חבר לבלום, וכן על בלימה לשון תוכן, עכ"ל.

עוד כתב רש"י באיוב (שם) וז"ל, על בלימה - אין כלום (לשון בלי-מה, עיין אבן עזרא שם, בלי כלום), ביסוד כי הם עומדים באויר על חוזק זרעותיו של הקב"ה. ודוגש פירש בלימה, מישור, כמו במתג ורסן לבלום, עכ"ל.

וכתב רבינו בחיי (דברים, לג, כז, ד"ה ומתחת זרועות עולם) וז"ל, נוטה שמים כיריעה (תהלים, קד, ב), כלומר כיריעה הזו הפרוסה למעלה, שהיא תלויה באויר ואינה נשענת על שום דבר בעולם, וכתיב (איוב, כו, ז) תולה ארץ על בלימה, כלומר על לא דבר אלא על כחו, וצריך שיבלום אדם את פיו שלא יוכל להשיג היאך זה, ולשון בלימה שהוא נדרש שתי תיבות (בלי-מה), תיבה אחת (בלימה - בלימת פיו), עכ"ל. ועיין הטור הארוך (בראשית, א, ט). ושפתי כהן (דברים, ד, לט). וכלי ויקר (ויקרא, ו, ל) ורד"ק (ישעיה, מ, כא). וע"ז (מא, ע"א). ותוס' שם (ד"ה ככדור). ורד"ק (תהלים, קד, לה). ומלבי"ם (תהלים, יט, ה). אולם ביאור נוסף כתב במלבי"ם (איוב, שם) וז"ל, על בלימה, על החק הבולם וסוגר בפני המים ומעכב אותם מלכסות את הארץ, עכ"ל.

מדור רל"א שערים

צירוף

ב-ר / ב-י / ב-מ / ב-ה / ר-י
ר-מ / ר-ה / י-מ / י-ה / מ-ה

ב-ל

ביום אכלך ממנו מות תמות. ומעשה זה הוגדר כחז"ל, היא שפכה דמו של עולם.

והנה יש רציחה בפועל, ויש אביווריהו, מלבין (לב -ן) פני חבירו, הנקרא עלב. ע-לב. והנה אמרו, עשרה דורות מאדה"ר עד נח וכו', אולם במקום שיהא תיקון הלב, נעשה קלקול כמ"ש ויתעצב ה' אל לבו. וכתוצאה מכך נעשה מכול. לב-מו. ועיקר גזר דינם לא נחתם אלא על הגזל, היפך צדקה-נותן. גזל כולו מקבל, קבל, לב-ק, שהוא בחינת בלק אותיות קבל, כנודע. ותולדת כך נעשה הסבל הגדול בעולם כמעט לכל יושבי תבל. סבל, לב-ס. וחל על עצם העולם הנקרא תבל. לב-ת. כלומר על עצם שורש העולם הנקרא לבו של העולם, כמ"ש חז"ל שיש במקום לב, כמ"ש דברו על לב ירושלים, זהו לבד דתיקון. וכתבי תולה ארץ על בלימה, לב - ימה, והוא שורש לבו של העולם. ולב דקלקול שבעולם הוא בבל, לב-ב. ובנפש זהו בליעל, בל - יעל.

ואחר עשרה דורות בא אברהם לתקן זאת. ולעומתו בלעם, בל - עם, כמ"ש במסכת אבות. ועיקר הפסולת היוצאת לתרבות רעה ביום מיתתו הוא עשו, בחינת אדם בליעל, היפך אדם, אדום, בליעל, לב-עלי. ושורשו הוא מזרעו של בתואל, לב-תאו. ולעומתו יעקב נושא את בלהה, לב-הה, תחלת תיקון הלב. ובשבטים עיקר התיקון לכך, וזבולון, לב-זון, זון ר"ת זכר ונקבה, תיקון אחדותם. והמתנגד ליעקב לבן, לב-ן. שהוא נבל כנודע, ופסולתם של אלו בבחינת זבל, לב-ז. ושורשם נחש, פורץ גדרו של עולם, פורץ את הגבול, גבול, לב-גו, פורץ את הלב.

ושלמות התיקון בבנין המשכן ע"י בצלאל, וכל חכם לב. בצלאל, לב-אצל. ובכניסה לא"י ע"י כלב, לב-כ. ובמצות יובל הנוהגת בארץ, יובל, לב-ו. ושורשו יום החמישים של מתן תורה, במשך היובל המה יעלו בהר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אבימלך, אבל, אבשלום, אהליאב, חלב, זבל, חבל, לבן, אלגביש, אלישבע, כבל, בדלח, בהלה, בלע, בעל, ברזל, בתולה, גבל, גבול, בגלל, כבל, בול, זבולון, בחל, חלב, כלב, בל, בלל, לב, יובל, יובל, לבש, להב, בלהה, בלה, בלט, בלעם, בלשאצר, בלתי, סבל, בצל, בצלאל, בישל, גבעל, גבריאלי, גבלה, הבל, מכול, לבנון, נבל, איזבל, בתואל, גבול, לביא, עיבל, קבל, שביל, שבליים, תבל, יבלת, בלק, מהיטבאל, מלבן, עלב, שבלול, בטל, בלג, בלימה, בליעל, בלם.

רבותינו לימדנו (מבואר היטב בעץ חיים) שמדרגת לב שורשה ל"ב נתיבות חכמה עלינה שבראש. הנקראת בלימה, לב - ימה, והיינו י' ספירות וכב' אותיות גימט' לב, כמבואר בספר יצירה. וכאשר הארה זו מתפשטת לתוך גופו של האדם נעשה "לב". וכאשר ח"ו אינה מתפשטת, אזי זהו בחינת "בל", לשון שלילה. וזהו בול, בל - ו, לשון בלה, בלתי.

הארה עליונה זו היא ממדרגת הלובן העליון. לבן לב-ן, כמבואר בדברי רבותינו. וכאשר הארה זו מאירה אצל נקבה נעשה במקום הלב, מקום דדיה, חלב, לב-ח. ומדרגת חלב מקשרת את הולד לאמו, ללובן העליון, ללבה של האם. חלב אותיות חבל, שהחלב נעשה חבל המקשר בין הולד לאם. ומכאן נעשו האם והולד בלולים זה עם זה, בלל, בל - ל. ונגלה אצל בלהה, בל - הה, שיפחת רחל, שנולד בנימין ומתה רחל, וגידלה בלהה את בנימין כאמו, ואף דאגה לחלב בעבורו. ובצומק הכח המקשר הוא ה"לב" כנ"ל. וכאשר מקיא חלב שינק משדי אמו, זהו בחל. וזהו ביטול של החלב, בטל, בל - ט.

וכשם שהוא הכח המקשר בין הולד לאמו, כן שורש כח ההולדה, "זכר" ונקבה" שורשו חיבורם בלב. והוא בחינת בעל, לב-ע. כי תחילת החיבור הוא בחינת חיבוק, אח"כ נישוק, ואח"כ חיבור גמור, ומקום החיבוק במקום הלב, חיבור לב אל לב, זהו מהות עומק החיבוק. ועיקר החיבור בין בחור לבתולה. בתולה, לב-תוה. ובמלכי אדום הנזכרים בפרשת וישלח, ז' ראשונים שבהם לא הוזכר נקבה בהם. ובמלך השמיני (בחינת חלב, לב, ח, כנ"ל) הוזכרה אשתו ושמה מהיטבאל, לב-מהיטא. ובו לא כתוב מיתה, כי היה חיבור במדרגת לב. וזהו בדלח, לב - חד, לב מחובר, לב אחד, ובבדלח מונח כח הצירוף והחיבור.

והנה תולדות ראשונים שהיו בעולם, קין והבל, הבל, לב-ה. כי בהבל נתגלה חיבור הלב של אדה"ר וחוה ונגלה חיבורו של הבל אל ליבה של חוה. וכאשר קם קין על הבל והרגו, ביטל חיבור הלב. ובשעה זו נתחדשה אבלות בפועל ראשונה בעולם. אבלות, אבל א-לב. בבחינת טוב ללכת אל בית האבל וגו', והחי יתן אל לבו. אבל אל-לבו. ואבל אין לו פה, בבחינת מש"כ 'מבליגיתי עלי יגון', בל - ג, ליבא לפומיה לא גליא מכח הבלגה. ובבחינת בלם, בל - ס, בולם פיו. ושורש אבלות זו נעוץ בחוה שנתנה לאדה"ר לאכול מעץ הדעת, שעליו נאמר

ב-י

כדרך שיצאו מיעקב. וכשם שחל ריב בין י"ב שבטים הללו, כן חל פרוד וריב בין י"ב כוחות הגנוזים ביוסף. ואזי מדתו של יוסף אות ברית קדש, ברית יב-תר, נעשה בה הפרת ברית, מלשון פרור. ולכך כתיב ויפוזו מבין זרועי ידיו, שיצאו י' טיפין ממנו כמ"ש (סוטה שם) ועי"כ נחסר י' מן י"ב, ונתפרדה החבילה. ואילו היה עומד בנסיון בשלמות היה בבחינת אביר בשלמות, אביר, יב-אר. וכחו זה של יוסף נגלה בגביע שלו, גביע, יב-עג. ולכך הטמין גביע זה באמתחת אחיו, לרמוז להם על אחדות י"ב זו שנפגמה. ובפרטות הטמין באמתחת בנימין. יב-נימן, כנ"ל, שהוא המשלים לי"ב. שכשם שבפרוד בין יוסף והאחים נשאר חיבור של ב', יוסף ובנימין, שלא היה כלל במכירתו. כן אצל יוסף עצמו, מתוך י"ב נשאר ב', מנשה ואפרים.

ומכח כך חזרו ונתחברו יוסף ויהודה, ויגש אליו יהודה. ויהודה נמשל ללביא, וכמ"ש (בראשית מט, ט) וכלביא מי יקימנו. לביא, יב-לא. כי חיבור י"ב מושרש חיבור של שנים שמתפשט עד י"ב. ושוורש חיבור זה הוא יוסף ויהודה, תרי משיחין כנודע. וכן חיבור יוסף ובנימין, משכן ומקדש שבחלקם, ואז החל להאיר אור התיקון להאיר י"ב צרופים אלו כביצה הגודלת. ונודע, ביצה ר"ת י"ב צרופי הוי"ה. וגילוי זה נתגלה בליל פסח, בשתי יין, שמקורו, יקב, י"ב-ק. וכיעקב בים סוף, שנקרע לי"ב גזרים. ואח"כ כתיב וישב הים לאיתנו. ישב, יב-ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוי, אביב, אבידה, אביגיל, אבידן, אביהו, אביו, אביון, אביחיל, אבימלך, אבינדב, אבינעם, אביאסף, אבינר, אביעד, אביעזר, אביר, אבישג, אבישוע, אבישי, אביתר, אהליאב, אויב, איבה, אחיטוב, איוב, אלישבע, בהיר, ביצה, בית, ביתן, בינה, בנין, בנימין, בריח, ברית, גביע, גביר, גבריאל, דביר, ישב, נביא, סביב, רביעי, ריב, תשבי, חביון, יבוס, יבלת, יבש, יואב, יובב, יובל, יקב, שבי, כזבי, צבי, לביא, נביות, סנחריב, עיבל, עכביש, עמינדב, רבית, שיבה, בי, בין, בירה, בכי, בלימה, בליעל.

הנה ברא השי"ת את עולמו בששת ימים, וכשם שהדבר קיים בזמן כן קיים בעולם, שצורתו ששה צדדים. ונודע ששה צדדים יש להם י"ב גבולי אלכסון (כמ"ש בספר יצירה) ואלו הם הקוים המחברים את ששת הצדדים. והוא הכח המקיים את צורת העולם. והם הם גבולות עולם, בחינת בלימה, יב - למה, כלום, וכח הבלימה הוא הוא גבולות עולם. והפורץ גבולות אלו נקרא בליעל, בי - לעל, היינו פורץ שורש צורת הבריאה. וזהו בחינת בית, כדכתיב בחכמה יבנה בית. ובית גדול נקרא בירה, בי - רה. ויש את צורת הבית ששה צדדים. ויש את כח החיבור. בפעולה, ובתוצאה. בפעולה, יבנה, בנין. יב-ן. מכח י"ב קוים מחבר את ששת צדדיו. ומכח כך עומד הבית על עומדו. בית, יב-ת. (ועיין ס"י פ"ה בהרחבה להקבלת מדרגת י"ב). ושוורש בנין הבית, בבניה, כמ"ש ויבן את הצלע, ואמרו חז"ל שהוא לשון בנין ולשון בינה. בי - נה. ובין י"ב הללו יש חילוקים, וזהו בין, בי - ן, והיינו, חילוק מה בין כל אחד מי"ב הללו. אולם בחורבן הבית, בית המקדש, יש בכי, בי - כ.

וכן הדבר אמור במערכת יום וליילה, שכל אחד י"ב שעות, קוים המחברים את היום, וקוים המחברים את הלילה. וכן במערכת השנה י"ב חודש. ותחלת חדש האביב. אב - יב.

וכשם שהדבר אמור במערכת זמן ומקום, כן הדבר אמור במערכת נפש של כללות האומה, י"ב שבטים, ושוורש לבסוף, בנימין, יב-נימן. כי הוא המשלים לי"ב. וכן הוא בחושי הנפש (עיין ס"י שם). וכאשר י"ב שבטים אלו נחסר בהם שלמות הארת י"ב קוי חיבור אלו בשלמות, נעשה מי"ב אלו ריב, יב-ר. והכח לקלקול זה כמ"ש וישנאו אותו, ובפרטות נעשו לו לאויבים. אויב, יב-א. ואזי נעשה יוסף אביון, יב-און. ואזי נמכר יוסף וניתן בשבי, שבי, יב-ש. ואזי הארתו של יוסף, אור זרוע לצדיק נעלם בחביון עוזו. חבוי, יב-חו. ונעשה אבידה, יב-אדה. ובזה יבש מעיינו, אות ברית קדש. יבש. יב -ש.

ואזי כשם שנגלה בכללות בניו של יעקב שהוא בבחינת הברית התיכון בריח - יב - חר, י"ב שבטים, כן נגלה ביוסף אות ברית קודש כמ"ש (סוטה לו ע"ב) שהיה ראוי לצאת ממנו י"ב שבטים אילולי חטא,

ב-מ

והנה נודע שיש ג' בחינות ידים, יד ימין יד הגדולה, יד שמאל היד החזקה, ויד אמצעית (שאף הגוף נחשב בערך מסוים יד) יד הרמה. וג"פ יד עולה מ"ב. כי מהות של מ"ב לעלות תחתון לעליון, שזהו ע"י כח הידים, ובקלקול זהו בחינת בלעם, במ-על, על דייקא. ולכן ביקש מבלק שיבנה לו מ"ב מזבחות, מ"ב דייקא, מזבח, במ זח. וכנגדו מזבח שהיה במתן תורה שהקריבו עליו עולות, על דייקא. ומה שמקריבים עליו נקרא 'במה' קודם המשכן והמקדש שהותרו הבמות, במה, מב-ה. ועיקר ההקרה לעשות ריח ניחוח לה'. בחינת בשם, בושם. במ-ש.

ובקלקול אמרו כל הנושא אשה עולה לגדולה, ונשא עשיו את בשמת, בשם דקלקול שהיו מקטרים לע"ז. ובקלקול נפלו ממדרגת מתן תורה, ממדרגת אדם למדרגת בהמה, כדכתיב נמשלו כבהמות נדמו, היפך עלית בהמה לאדם, בהמה, במ - הה. ולאחר מכן היה משכן לתקן זאת, ובעיקר מקדש שבחלקו של בנימין, במ - נימין, ושם הקרבת בהמה לעילא. ובעומק כל כח העליה לא"י מכח שם מ"ב - ותחלתו קריעת ים סוף ע"י נחשון בן עמינדב, מב-עינד. ומכאן ואילך מ' שנה היו במדבר מדבר, במ-דר, כנ"ל, מקום מעבר לא"י מעבר, במ-ער. ושלמות העבודה בא"י, מקום הגבוה ביותר, בבגדי כהונה, מגבעת, במ-געת, שהוא גבוה מכל, שע"ש כן נקרא מגבעת.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימלך, בהמה, במה, מזבח, מחברת, מכתב, מרכבה, בשם, בשמת, מבול, מבין, מגבעת, מושב, מדבר, משבצת, משכב, בנימין, מערב, מירב, עמינדב, מבשר, מרבץ, מבוא, מהביל, מבחר, מבכה, מובס, מושב, מחצב, מחשבה, מטבח, מכאוב, מכבד, מכבר, מעבר, מצב, מרבדים, אבשלום, בלעם, במ, בתולים, ירבעם, בלימה, בלם.

כתיב ודברתם במ, במ ולא בדברים בטלים, כמו שדרשו חז"ל, ושורשם ל"ב נתיבות חכמה, וי' מאמרות שבהם נברא העולם. ויחדיו עולים מ"ב. כי יש את התורה שבכתב ויש את כח האמירה דיבור, עשרה מאמרות, עשרת הדברות. ומצות דיבור בדברי תורה, צירוף התורה שבכתב, ל"ב, כנ"ל, עם כח הדיבור, י' כנ"ל, וזהו ודברת במ. אולם יש מדרגת שתוק כך עלה במחשבה, ושתיקה הוא בחינת בלימה, במ - ליה, בחינת בלום פיך מלדבר, כל - ס. ושורשו כביכול אצלו ית"ש, שאסתכל באורייתא וקרא בה ואמר י' מאמרות, ועי"ז ברא עלמא. וזהו כללות התורה. וע"ש כן נקרא האדם מדבר, במ-דר, ובפרטות כל התורה כולה שמותיו ית' שמו, ואחד מן השמות הוא שם מ"ב, כמו שאמרו בקדושין (עא). ובפרטות יש ג' שמות מ"ב. א. הויה פשוט ומלא באלפין, ומלוי המלוי, עולה מ"ב אותיות. ב. שם אהיה - יהו', עולים בגימט' מ"ב. ג. אנא בכח גדולת ימינך וגו' כנודע יש בו מ"ב תיבות, וצורת חלוקתם ז' פסוקים שיש בהם ו' תיבות, עולה מ"ב. ושורש כל אחד מן ו' אלו, הרי מ"ט, והוא שורש ספירת העומר מ"ט ימים, ויום חמשים שבו נתנה תורה כנודע. ושלמות מדרגת ודברת במ, נתגלה במתן תורה, י' דברות, עיין רע"מ (בהר קח, ע"ב).

והנה משה קבל תורה מסיני, ותחלה היה משה בדור המבול, כמ"ש מן המים משיתהו, מימי המבול. כנודע. ובדור המבול במקום להנתן תורה נעשה מבול, מב-ול. ומהות המבול בתורה עצמה, שנעשה עירוב האותיות ובלבולם, בחינת בבל מלשון בלבול.

והנה זה לעומת זה עשה האלקים, טוב לעומת רע, רע לעומת טוב, ולעומת משה עומד בלעם כמש"כ חז"ל לא קם בישראל וגו', אבל באוה"ע קם, ומנו בלעם, אותיות במ-על. ובשעה שנתן הקב"ה תורה לישראל, נתקבצו כל האומות אצל בלעם ואמרו לו 'שמא מבול מביא לעולם' כמש"כ חז"ל בזבחים (קטז). ודייקא נתקבצו לבלעם, במ-על, כנ"ל ודוקא אמרו, שמא מבול מביא לעולם, מבול במ-לו, כנ"ל.

ב-ה

ואכלו חוה ואדה"ר מעץ הדעת, ומאכל זה ירד לקבה, ק-בה. וירד מדרגת תנובה, תנו-בה, לדין של קבה דקלקול. ולכך בשעה שמת מכיוון שאכילתו אינה מתוקנת נעשה כנבלה המסרחת, נבלה, נל-בה. **ונודע** ששורש פגם חוה, בפגם הלבנה שאמרה א"א לשני מלכים לשמש בכתר אחד. לבנה, לן-בה. ואחר י' דורות נעשה תוקף של דין, מבול. וההצלה מן הדין לנח וב"ב נעשה ע"י התבה, ת-בה. ומעין כך אצל משה (נח שורש למשה כנודע, מן המים משיתוהו, מן מימי המבול) והשורש לכך תחלה תהו, חורבן, מימי המבול, ואח"כ בהו, ב-ו, תיקון, ולצורך ההצלה עלתה התיבה של נח לגובה, גו-בה.

ושורש הקלקול חטא הלשון, מוציא דיבה, די-בה. ומעין כך במרגלים שהוציאו דבת א"י. ועל כך אמרו חז"ל, אתם בכיתם בכי של חנם וכ"ו. בכה, כ-בה.

וחוזר עמלק ומעורר כח של דין זה, ולכך עלה משה ראש הגבעה, גע-בה. וזהו בכדי למתק את החובה, חו-בה. וכן המן מזרעו של עמלק, נתקן ע"י חרבונו, חרו-בה.

וכאשר מתמתק הדין מתהפך לאהב אבה, א-בה, גילוי אהבה, גילוי אלופו של עולם בדין. וגילוי זה היה במשכן שנתנן בנדבה, דן-בה, ונתקן הדין, ע"י אהליאב, אליא-בה. ושם מבין הכרובים נתגלה נבואה, און-בה. ובעיקר למשה הנקרא טוביה, טוי-בה. ובדין דתיקון נעשה בהק, ב-ק, הארה. ויתר על כן, בהר, ב-ה, ר, בהרת, לשון בהירות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבה, אהב, בהלה, אביוהו, אהליהב, אהלימה, איבה, ארבה, ארבעה, בינה, בהרת, בהמה, ברכה, בה, בהיר, הבל, בהו, בהן, בהק, בנה, בוש, זהב, בלהה, בלהות, להב, לבנה, מרכבה, נדבה, בניוה, ערבה, תבה, בתולה, בתיה, גבה, גבורה, גבעה, דבה, דבורה, דבלה, אבדה, הב, הבא, היטב, נבלה, הסב, שביה, בכה, הבטה, טוביה, נקבה, מצבה, נבואה, מריבה, רהב, חובה, חרבונוה, יבשה, כתובה, טובה, סיבה, קיבה, תנובה, בירה, בלה, בלימה.

נודע שבימים ב-ה, יש בהם תוקף של דין. ולכך ב"ד יושבים בימים אלו. וכח הדין מגביל, דין, די - נ. וזהו בלימה, בה - לים, כח עצירה, בלום. והוא מושרש במדת הגבורה, גבורה ב-ה-גור. (ובדקות רמזו בה ר"ת של ג' חלקי דין, בינה - ב, גבורה - ג, הוד - ה). וביסודות שורש הדין מיסוד האש. שכאשר האש בתוקפה מתגלה להב, ל-הב, וצורת הארתה באופן של בהל, בה - ל, ותולדתה שמבלה, בה - ל. ומדת הדין בקו שמאל, מקום הנקבה, נקבה, נק-בה. ונודע זכר, בחינת נתינה, נקבה בחינת קבלה, קל - בה. והמבקש לקבל אומר הב-תן. בחינת זהב, זה-הב. ובחינת נקבה זו נגלת בפרט בבלהה, בה - לה.

ואמרו חז"ל בנדה, בינה יתירה ניתנה באשה. בינה, ין-בה. וכאשר בראה הקב"ה א"ל, היי צנועה, ושורש הצניעות מדת הבושה, בה-שו. ומתחלה נקראת בתולה, בה-תול. והכח המצרפם של הזכר והנקבה נקרא כתובה (כתב-וה. וכן) בה-כתו. ולכך אמרו לית כתובה דלית בה תיגרא, כי שורש הדין יוצר תיגרא, מריבה, מרי-בה. אולם אסור לקדש אשה קודם שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ולכך נצרך תחלה הבטה, הט-בה. וחשש זה יוצא לפועל בדקות בכל נישואין, ולכך יש תיגרא בפועל כנ"ל. וכאשר ח"ו מריבה זו יוצאת לפועל ממש נעשה איבה, אי-בה, בחינת איבה אשית בינך ובין זרעה.

וכח דין זה כאשר יוצא לפועל תולדתו צער ובכיה, בה - כי. וכן יוצר בהלה. בה-לה. אולם אצל נוק' דתיקון, רחל, שהיא עיקרו של בית, ובית גדול נקרא בירה, בה - יר, ונתהפך בהלה לבלהה שפחתה. אולם אצל חוה נתגלה איבה כנ"ל, ולכך יצא הבל הב-ל, ונהרג ע"י קין, דין דקלקול. וכאשר כח דין יוצא לפועל בקלקול גמור שנהפך מענג (אהבה כדלהן) לנגע, נעשה בהרת, בה - רת, שהוא ממראה נגעים. היפך בהיר, בה - יר, וכן בהק, בה -ק, הארה.

והוא מדרגת הרשעים שאין בהם תורה ומצות, בבחינת ערבה, רע-בה. וזו ירידת אדם למדרגת בהמה, בה-מ"ה, מ"ה גימ' אדם, שנפל מדרגת אדם למדרגת בהמה, נמשל כבהמות נדמו. שנאבד מדרגת אדם. אבדה אד-בה. וראשית הקלקול התחיל באשה שנפתתה לעצת נחש, מפני שנקראת אבדה, משל לאדם שאבדה לו אבידה, כמ"ש בקדושין (ב ע"ב).

ל-י

ובזמן, זהו בחינת לילה, לי-לה, זמן של העדר חיבור.

ובמקום, חוילה, לי-חוה. שורש קלקול של חוה אשת אדה"ר.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אביאל, אביגיל, אביחיל, אביטל, אבימאל, אבימלך, אבישלוס, אגלי, אהליאב, אהליבה, אהליבמה, אויל, אולי, אוריאל, אחיתפל, אחימלך, איזבל, איל, אילה, אילון, אילמה, אילן, אילת, איתאל, אלגביש, אלי, אלהים, אליאב, אליאל, אלידד, שליה, אליהו, אליהוא, לפני, אלימלך, אליצפן, אליפז, אליעזר, אליצור, אליקים, אלישבע, אלישיב, אלישמע, אלישע, אציל, אריאל, אביגיל, בדיל, דניאל, היכל, חיל, חליל, חלמיש, יורעאל, ירושלים, ישראל, כלי, כשיל, לוי, לחי, בליעל, נפתלי, עליל, פתיל, קעילה, שליש, בתולים, גבריאלי, גדיאל, גדליה, גיל, גילה, גליון, גליל, הלילות, גמליאל, דבלתימה, דליה, דלילה, הואיל, היכל, הללויה, מלכיאלי, משכיל, נחיל, עליון, עליה, פיל, פלטי, פליט, שולמית, שילוני, אהליבמה, אלידע, אליאל, בדיל, ילקוט, יכל, יקבצאל, ציקלג, ברזלי, אראיל, חסיל, חוילה, חזיאל, חליל, חלקיה, חניאל, יבול, יבנאל, יעל, יחיאל, יחלאל, וילון, ילק, ישמעאל, לביא, כליון, כליל, אבירם, אישה, לי, לבני, לילה, ליש, מישאל, מלואים, שלמים, בלי, מבלעדי, מחיאל, מיכאל, מיכל, מישאל, מליצה, מלכיה, מלכיאלי, נחליאל, מעיל, עיבל, עילם, עליה, עתליה, פיכל, פלטיהו, פליטה, פניאל, קדמיאל, קעילה, תלמי, חוילה, חיאל, חיל, חכליה, חכלילי, חלילה, חליפה, חלקיה, יבול, יובל, יבנאל, יבלת, יורעאל, יחיאל, יחזקאל, ילד, ילפת, ילק, יעל, ישמעאל, ירבעל, כליון, כליל, כליה, פלגי, אביגיל, כסיל, אוריאלי, אוריה, אויל, אליפז, אליקים, איתאל, מיחל, מלכיאלי, עתניאל, לפיד, לפי, קדמיאל, שלמים, אילת, אליהו, אלוקים, מהיטבאל, מחוילה, חלמיש, יורעאל, מיכאל, מיכל, מישאל, מליל, פלשתים, מצלתים, משכיל, נחליאל, סליחות, עגיל, עיבל, עילם, עלי, עליו, פוטיאל, פילגש, פלאי, פלטיאל, פליטה, פתיל, ציקלג, צלי, צלוחית, קלוי, רמליהו, שאלתיאל, שילה, שליו, שלוח, שליט, שליש, שלמיאל, תכלית, תלוי, תלמיד, בלימה.

הנה אות יו"ד, מנין עשרה, שורש כל נברא, עשרה מאמרות, עשרת הדברות, ועוד, כנודע. אולם העשרה מתפרטים לג' פעמים, ונעשה אות ל', שלשים, מלשון לולאה, חיבור כל ג' מערכות אלו יחדיו. ושורש זה נגלה במילת בלימה, יל - במה, והיינו שיש עשר ותו לא, כמו שאמרו (ספר יצירה) עשר ולא תשע, עשר ולא יא', ועיין במפרשים שם. וזה נגלה במלת שליש, לי-ששי. ובכללות נגלה בכלל ישראל, בשם ישראל, לי-אשר. כי ישראל הם בבחינת תלת קשרין מתקשרין דא בדא, קב"ה, אורייתא וישראל. וכביכול בכל אחד יש בחינת עשר, בקב"ה (אמר ודיבר עשרה, כנ"ל), ובתורה נחקקו עשרה מאמרות ועשרה דברות, ובישראל נגלה בשורש עשרה נסיונות שנתנסו אבותינו. ויחדיו עולה ל'. ובפרטות נגלה בלוי, לי-ו. וכנגדו עומד אדם בליעל, לי - בעל.

וכח הממוצע המחבר הוא עיקר גילוי זה, ונקרא תלוי, בבחינת בינונים תלויים ועומדים, עומדים בנקודת אמצע לחבר צדיקים ורשעים כמ"ש הגר"א (בריש ספד"צ). תלוי, לי-תו.

ובנפש נגלה עשרה כנ"ל, ובזמן נגלה בפסח שיש דין לאכול את הפסח צלי, צ-לי. ובשבועות ניתנו עשרת הדברות. והוא יום החמישים, בחינת יובל, לי-וב. ובסוכות, גובה של סוכה לא פחות מעשרה טפחים. ויחדיו עולה ל', ג"פ י'.

ובמקום נגלה בפרטות בירושלים, לי-רושים. ובפרטות יותר, בביהמ"ק, הקרבת קורבנות, קרבן שלמים, לי-שמם. והיפוכו, קרבן עולה שעולה כליל, לי-כל. ובפרט במשכן שילה, לי-שה.

ובמלאכים, נגלה כן במיכאל, שהוא מקריב נשמות ישראל ע"ג מזבח של מעלה. מיכאל, לי-מכא. וכן נגלה באליהו, לי-אהו, שמצרף ומחבר, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. וכן בנביאים, כגון יחזקאל.

ובקלקול זהו בחינת אויל, לי-או, שנחסר צירוף הנ"ל. וכן כסיל, כס-לי. ובפרטות זהו קטנות של כל יחיד שחסר דעת בחינת חש"ו, וזהו ילד, לי-ד. והוא הפסולת היוצא מאברהם ויצחק היפך יעקב. מאברהם, ישמעאל, לי-שמעא. ומיצחק, מזרעו של עשו, אליפז, לי-אפז. ובתיקון דעשו, נגלה במלכי עשו, מלך השמיני הדר, בשם אשתו בת מהיטבאל, לי-מהטבא.

ל-מ

מחר. ועמלק הוא רצועה להלקות כמ"ש חז"ל, בחינת מקל, מל-ק. וכן זה לעומת זה, משה לעומת בלעם, בע-לם. לעומת כך משה שהפריש ג' ערי מקלט, מל-קט, שנאמר בהם שיהיו מכוונים אלו מול אלו. ובקומות נפש בפרטות זהו כלמה, כה-למ. כי האדם נכלם כאשר חש שאינו מכוון כראוי. ובהרחבה, זהו חוסר חיבור של זכר ונקבה, בחינת אלמן - אלמנה, אן-מל. ונעשים אמלל, מל-לא. ונעשים גלמודים, גו-מל. ולעת"ל יאיר מש"כ אין עוד מלבדו, מל-בדו. ושם הוא יחיד ואין שייך כוון. ומשם יומשך האור שיתקן ויכוון את כל הברואים כולם.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימאל, אבימלך, אהליבמה, אחימלך, אילמה, אלגומים, אליהמה, אלימלך, אלישמע, נעלם, אלמנה, אלמודד, אלמוני, אלמן, אמלם, אמרפל, אתמול, גלמוד, גמול, גלמי, גמל, גמלה, גמלי, גמליאל, דבלתימה, חלמיש, חשמל, חמולי, ירחמאל, מכול, כרמל, מאכלת, כרמלית, מגדל, מחלצות, מושל, מזל, מחלה, מחלי, מכפלה, מחלקות, מחלית, מיחלים, מילדת, מלוכה, מלאך, מלאכה, מלבוש, מלוא, המליץ, מלון, מלח, מלח, מלחמה, מלקות, מלכיאלי, מלך, מלמד, מלצר, מסלה, מלקק, מלתחה, ממשלה, מנעול, מקלות, מעלה, מעיל, מלקחים, מעלה, משקל, מקלט, מרגלים, מקלל, המשל, העלמה, נכלם, הגמולא, סמל, עמל, אבימלך, עמלק, שולמים, שולמית, השלימה, שמאל, אמלל, אדרמלך, אהליבמה, אחימלך, אלישמע, כצלמנע, אמרפל, כרמל, מכשלה, טלמן, לאמר, צלם, מלמטה, מקביל, לעומת, למכשול, כרמל, להשמיל, גמליהם, למיכל, למשל, מילואים, מלך, מלמדי, ממלכות, מבלי, שלמה, שלמים, ומאכלך, מאשתאל, שלום, מבלעדי, מבלקה, מגדל, מגדל, מחיאל, מולדה, מולדותיך, מחול, אלימלך, ומל, מחלקות, מיכל, מישאל, מכשול, ומלה, מלאך, מלאת, מלבד, מליצה, מלח, מלוה, מלחיהם, מלחמה, מלק, מלון, מלט, מלכיאלי, אחימלך, מעיל, מלקות, מלת, מלוא, מלאך, מלאת, מעלות, עמלק, מצהלותיך, משקל, נעלמה, מתלעות, נאלמת, נחלמה, נכלמת, קדמיאל, עלמות, עמל, עמלק, צלמות, חמוטל, שואל, חלאמה, חלמיש, חמואל, ימואל, חמל, חנמאל, חשמל, צלמון, גמול, ימולל, ירחמאל, ישמעאל, אתמול, מגדל, כדרלעמר, כרמל, כלמה, מאכלת, מלקוש, מחלת, מלאכי, מלאך, מלוה, כתמול, מעלליו, מרגלים, מתלהלה, כרמל, ירחמאל, כלמה, מכול, מגדול, מגדל, למה, מהלמות, מחלקות, מחלי, מיחלים, מילדת, למך, מלח, מלקוש, למנצח, למס, למעלה, למען, נמואל, עמל, לעומת, קדמיאל, שלמים, שלמיהו, לשמה, שמואל, מאליפות, אתמול, מבול, מבלי, מבליגית, מגדיאל, מגדל, מגדול, מגל, מגמל, מדלג, אלהים, מהול, מול, מולדת, מועיל, מחבל, מחודל, מחוראל, מחול, מחולה, מחלה, מחלי, מיכל, מיכאל, ממשול, מל, מלא, מלבוש, מלכן, מלוח, מלוא, מלוכה, מלון, מלח, מלחמה, מלט, מלית, מליץ, מלך, מלמד, מלל, מלקוש, מלקות, מלת, ממכללת, ממלא, מצלות, ממעל, ממשל, מנהל, מנעל, מסלה, מסבילים, מסלול, מסלות, מסתולל, מענל, מעולם, מעיל, אבימלך, מעלות, עלמן, מעמלק, מעקל, מפלה, מפלט, מצהלות, מצולה, מצליח, מקל, מקלעת, משל, משלח, משלי, משקל, צאלים, מתושאל, מתלעות, מתמול, נמואל, נמלים, נעלמה, סמל, עדלמי, עולמים, עלמון, עלמות, עמיאל, עמל, עמלק, צלמון, צלמות, קדמיאל, צלמנע, צלמיו, קמואל, קמל, רמליהו, שלומית, שלומים, שלמה, שלמונו, שלמיאל, שלמיה, שלמנאסר, שלמנים, שמאל, תגמולוהו, תגמולו, תלמיד, תמול, תלם, אבישלום, אבשלום, אלים, אלהים, אלים, אליעם, אלקים, אלם, אמלם, אולם, באיליים, אלהים, חלום, בלעם, תלם, בתולים, בשלום, צלם, עפלים, נחלים, גלם, הולם, חלום, הולם, אלגומים, לחם, אבשלום, מעולם, משכיל, חלום, לציים, מחבל, מעולם, מצלתיים, בלימה, בלם.

מול, מל-ו. הנה בפנימיות הבריאה כל הבריאה מכוונת להפליא, שכל חלק וחלק עומד במקומו. וזהו "כבודו מלא עולם". מלא, מל-א. וכבר אמרו בהמוכר את הספינה, "כל מה שברא הקב"ה בעולמו זכר ונקבה בראם". והיינו שכל דבר יש בו בחינת זכר ונקבה, ובשורש יצירתם הם עומדים זה "מול" זה. אולם כאשר אינם עומדים זה מול זה, נצרך להסיר הערלה שהיא מונעת את ההכוונה שיהיו מול, וזהו מילה, מל-יה. ומל מלל, מל-ל. וזה בדיבור. היפך אלם, א-למ, וכן היפך בלימה, מל - ביה, בחינת בלום פיך מלדבר, בלם, בל -ם.

וזהו בחינת המליץ בינותם, מליץ, מל-יץ, הוא פועל שיהיו זה מול זה. וכן זהו מהות מליצה, מל-יצה. וכן משל, מל-ש. וזהו אות גימ"ל, גי-מל, כמ"ש (שבת, קד, ע"א) ג-ד, גמול דלים. כי הגימ"ל גומלת ונותנת לדל, והיא מכוונת לעומת הדל. וזהו בחינת שלם, ש-למ, כי בשלמות הכל מכוון זה לעומת זה. ועיקר השלמות מתגלה במלך, מל-ך. ובעיקר במלך שהשלום (שלם) שלו, שלמה, ש-למ. וע"ש כן נקראו שלוחי המקום מלאכים, מל-אך, והיינו כי הם מכוונים במדויק לשליחותם. ובפרט מיכאל, מל-יכא.

ובעומק עיקר חוסר הכוון זה מול זה, אינו נובע מצד ימין שאינו מכוון לעומת צד שמאל כראוי, אלא מצד שמאל שאינו מכוון כראוי מול צד ימין. שמאל, שא-מל. ונצרך עמל, ע-מל. והיינו כי כל עמל האדם כל חייו לכוון הדברים זה "מול" זה, זה לעומת זה, לעומת, למ-עות. ועבודה זו היא מחד לחבר שמאל בימין כנ"ל, וכן מתא לעילא, לכוון התחתון לעליון. ועיקר עבודה זו מתגלה בקורבנות, קרוב מתא לעילא. ולכן נאמר בו על כל קרבן תקריב מלח, מל-ח. כי המלח הוא המכוון את התחתון לעליון.

וכן פנים נוספות מלבד שמאל לימין ומטה למעלה, הוא בחינת עיגול כמ"ש גבי סנהדרין שהיו כחצי גורן עגולה שיהיו אלו רואים את אלו, בחינת אלו מול אלו, וכן שייך אלו מול אלו או כקו ישר או כקו אלכסוני, כנודע. וזהו מחול, מל-חו. וכן חמל, ח-מל. כי כאשר מכוון מול הדבר חס חומל ומרחם. משא"כ כשאינו מכוון הוא בחינת אכזר, אכ-זר, כנודע.

והשורש לכך באדם הוא מש"כ בצלם אלהים עשה את האדם, צלם, צ-למ. אלהים, אהי-למ. כי מכח צלם אלקים מכוון הכל, ודו"ק. ובבעל חי נגלה בעיקר בנמלה, נה-מל. וכאשר הם אינם מכוונים בתיקון הם בבחינת זה לעומת זה עשה אלקים, ואמרו חז"ל בספ"י, רע לעומת טוב. ואז יש מחלוקת. מל-חוקת. ואזי נעשה מלחמה, לחם, למ-ח. ושורש המלחמה עמלק לעומת ישראל, עמלק, עק-מל. וכאשר אינם מכוונים, זהו בחינת מבול, מל-בו, בלכול. אולם נח וביתו נמלטו מן המבול, מלט, מל-ט. והמבול המחריב גורם שיש אתמול, אתו-מל, ואין מחר, וזהו מלחמה לה' בעמלק

ל-ה

אלהים כנ"ל, לאה-ים, לה-א. ונתפשט אצל זלפה שפחתה. זפ-לה. ונתפשט אף לבלהה שפחת רחל, בה-לה. ונצרך להאירו אף לרחל שהיא עיקרו של בית ואצלה נמצא עיקר הרוח דשיק בה בעלה, בע - לה.. וכאשר נתקן אור זה בנקבה, נעשה צהלה, צהל, צ-הל, בחינת מצהלות חתנים מחופתם. ונעשה גילה, גי-לה. ודו"ק שיש שפע המגיע מאם עליונה, אלהים, אמי-לה, כנ"ל. ויש שפע המגיע מן הזכר, מצהלות חתנים. ושפע זה עובר בעיקר ע"י מקום אות ברית קדש שבו נעשה מילה, מי-לה. ובקלקול יש שם ערלה, ער-לה.

והנה בקלקול זהו להט החרב המתהפכת, להט, לה-ט, בחינת אפלה. אף-לה. וכן עלטה, עט-לה. בחינת בהלה, בה-לה, בחינת מלחמה, מחמ-לה. בחינת הלם, הל-ם. בחינת קללה, קל-לה. בחינת כליה, כי-לה.

ובתיקון נהפך מלהט לטלה, מזל ניסן ראש לחודשים, שבו נעשו ישראל לקהל, ק-הל. והתכלית ביהמ"ק, היכל, כי-לה. היפך כליה, כנ"ל. ובחודש ניסן, טלה, אומרים בליל פסח הלל הגדול בלילה דייקא. הלל, הל-ל.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלהים, לילה, הדבלה, אלה, לאה, הלך, הבל, למה, צלה, הוליד, מהללאל, אהל, אליהב, הלל, אילה, אליהו, אליהוא, אלמנה, אלקנה, מילה, אפלה, בלהה, בהלה, בתולה, גולה, היכל, קהל, הקהל, חלה, כלמה, להב, להט, מלחמה, מסלה, מצולה, נחלה, עולה, עלטה, עגלה, ערלה, צלמנה, שלושה, שלמה, תפלה, גילה, דלילה, אכילה, הלם, הועיל, החל, ילדה, מלכה, הציל, השפיל, דליה, להג, צהל, קללה, שלוח, זלפה, טלה, טלטלה, להם, כליה, כלה, לוטה, ליה, מהיטבאל, מלוח, סלה, עלה, שילה, תהלה, תלה, בלה, בלימה.

שורש אותיות ה-ל, גנוז בשם אלהים, אמי-הל. ונודע ששורש כל השמות שם הוי"ה ב"ה. וממנו מתפשט שם אלהים, שהוי"ה בחינת זכר, ואלהים בחינת נקבה. ולכך יש בו אותיות לה, לשון נקבה. לו, זכר. לה, נקבה. ומדרגת נקבה זו נגלת בפרט בבלהה, בה - לה. ומדת הדין משחיתה ומבלה, ב - לה. ומאידך מגבילה דין, די - נ. וזהו בלימה, הל - בים, כח גבול, בבחינת בלום פוך מלדבר. פה גימט' אלקים, כנודע.

והנה נודע שזכר בחינת יום, זכר, זך-אור. ויקרא אלהים לאור יום. ונקבה בחינת לילה, חשך, חשך - שכת. היפך זכר לשון זכירה, נקבה לשון שכחה. לילה, לי-לה. ושורש בריאת האשה, חוה, בבחינת לילה, לא אברי לילה אלא לשינתא, ונבראה בתרדמת האדם.

והנה אמרו שירגא בטיהרא מאי אהני ליה. ולכך עיקר זמן נר בלילה שממנו "עולה" הלהב. להב, לה-ב. עלה, ע-לה. ובמצוש"ק להב נעשה הבדלה. להב-דה. וכאשר יורד מלמעלה למטה זהו שורש הלידה ואזי נתהפך מלהב להבל. ושורשו ב"הבלי" דגרמי שניתן לחוה, שנעשה מעצמות הנקבה שאינו מסתלק ממנה אפילו בשעת מיתתה. והוא ה"לה" הגמור. והוא בחינת אדם רוצה ב"קב" שלו. הוי"ה אלהים, גימט' ק"ב, כנודע. והיינו שזהו מדרגת גילוי ההויה בלבוש וכלי של שם אלהים. שבו נגלה אמי-לה, כנ"ל. שנעשית אם להוליד מעצמות הבלי דגרמי שלה, ומכח כך נולד הבל כנ"ל. ובבנימין נתנה את עצם הלב לו, ולכך מתה, כנודע. וכאשר נפרדת מבעלה נקראת אלמנה, אמן-לה. והיינו שנשארת רק עם הבלי דגרמי. והוא בחינת רוחא דשדי בגוה בשעת ביאה ראשונה, שאזי היא בבחינת בתו לה, בתו-לה.

והנה כח "לה" נתקלל בחטא חוה, שבא נחש על חוה ושדי בה רוח דקלקול, הבל דקלקול. ובפרטות נגלה הקלקול אצל צלה, צ-לה. שהיא בחינת צל לאור, שורש לחשך. ושורש התיקון נגלה אצל האמהות, בעיקר אצל לאה, לה-א, ושורשו בשם

י-מ

יתום, ימ-תו. נפרד משורשו עומד כיחידה לעצמו. ובתיקון הוא בבחינת היום אם בקולו תשמעו. כמ"ש אליהו, "היום". והוא בחינת מיד, מיד-ד. והוא הארת משיח, מי-שח.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבימאל, אבימלך, אדמוני, אהליבמה, אחימלך, אחימן, אחימעץ, אחיסמך, אילמה, איתמר, אימתי, אלימלך, אלישמע, אלמוני, אמילם, אמין, אמציה, גמליאל, דימון, דמיה, דרכמונים, זמיר, זמרי, חלמיש, חמיטל, חמישי, יבמה, ימואל, ימין, ימים, ירחמאל, ישמרו, ישמעאל, כימה, מטחוי, מגדיאל, מהיטבאל, מהימן, מזי, מחיה, מחיר, מחצית, מי, מיד, מידבא, מידד, מיכאל, מיכה, מיכל, מים, מינקת, מיץ, מישאל, מישך, מישור, מיתר, מכיר, מכנס, מעיל, מפבישת, מפיה, מקיפים, מרדכי, מרי, מריבה, מרירי, מררי, משי, משיבאל, משיח, משכיל, משכית, משכיות, משלי, מתניה, מתתיהו, נחמיה, נמשי, נעמי, נשימה, עמוני, עמיאל, עמיהוד, עמיחור, עמינדב, עמישי, צמיד, צמקים, קדמיאל, קוממיות, שלמיאל, שלמיה, שלמים, שמידע, שמיר, שמעיה, שמרים, תימן, תלמיד, תמיד, המוריה, שנמית, אחימן, פנים, דימונה, הימן, עמיר, בנימן, מדין, מחיאל, מיטב, מיכל, מליצה, מנקיות, מתי, עמינדב, קדימה, קדמניות, תומים, תימנה, תימרות, בחורים, שמים, ארמי, אבים, אבינעם, אבישלום, אויבים, אחינעם, אחיקם, איתם, אלהים, אליעם, אליקים, אמים, אנשים, אפרים, באורים, כוכבים, שטים, בתולים, גבים, גרזים, דחופים, מצרים, מפני, יתום, זיפים, חיים, יום, ים, יקום, הלולים, מים, משפתים, שטים, אבירים, אדנירם, אחיקם, מצלתים, מצרים, עפלים, דדנים, אופנים, אחרדפנים, היתום, מאתים, חפים, ירושלים, לאבירים, ונירם, פנים, צהרים, צים, שחקים, ושמים, זנונים, חיים, חירם, צביים, יהויקים, יהורם, יורם, יתם, יקנעם, ירבעם, כתים, מצלתים, מצרים, עיטם, פלשתים, צופים, קדשים, קלעים, קרנים, בלימה.

הנה י-מ הוא שורש להפוך מיחיד לרבים, כנודע, כגון בית - בתים, איש - אנשים, כוכב - כוכבים.

והנה אות יו"ד עשירית מההתחלה, ואות מ' עשירית מהסוף. והוא שורש הריבוי, כי עד תשע זהו יחידות, ומעשר נעשה ריבוי, ופשוט. ונמצא שאותיות י-מ, הם ריבוי מתחילה לסוף, ומסוף להתחלה. ואין יותר מעשר, כמ"ש (ספר יצירה) ' ספירות בלימה, עשר ולא תשע, עשר ולא יא'. בלימה, ימ - בלה.

ושורש ריבוי זה מתגלה במים, מ-י-ם. ומים אין להם שם יחיד אלא רק שם של רבים. כי המים כל היותם ריבוי של טיפות, ולכך אין להם שם של יחיד. ודבר זה נגלה בעיקר בים שכל שמו אותיות הריבוי. כי הים כל מהותו ריבוי של מים.

ובזה נבדל סתם מים, ממים חיים. כי סתם מים שורשם במימי הגשמים, שעליהם אמרו (ב"ב, טז, ע"א) שלכל טיפה וטיפה יש דפוס לעצמה שלא יתערבו בדרתם אלא רק לתתא, והרי שאין להם צירוף בשעת ירידתם. אולם מים חיים, מים שנובעים, מתפשטים יחדיו ולא מכזבים, וזהו צירוף של חלקי המים יחדיו. וזהו מים חיים, חי-ים. חיות של י-ם. אולם שורש הגשמים בשמים, מי-שם, ושם הכל מאוחד. ומשורש זה נגזר מלת יום, ימ-ו. כי יום עניינו צירוף כ"ד שעות, ובכל שעה תתור"פ חלקים, כנודע. ויחדיו נעשה יום.

ובהיפך אותיות מ-י, שאלת מי. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות מ, מי) וז"ל, מי - מלת השאלה על גוף הדבר בהבדל והפרט משאר הגופים. שבשאלת "מה" אין ההשגחה על שאר הגופים כי אם על הגוף עצמו מה הוא, ובשאלת מי "יכלול השואל רק שאר גופים במחשבתו", וישאל על אחד מהם מי הוא ביחוד מן השאר, עכ"ל, עי"ש.

וכאשר יש פרוד ואין צירוף. במקום זהו בחינת מצרים, מצר-ים, וכמ"ש רבותינו מיצר-ים. ובזמן זהו בחינת ת"ב, זמן של פרוד וחורבן. ועל זמן באה שאלת מתי, מי-ת, היינו איזה חלק בחלקי הזמן. וע"ז כתיב עד "מתי" עוון בשבי, ואזי חרב ביהמ"ק שנמצא בהר המוריה, מי-רוה. ועל זמן החורבן כתיב השיב אחור ימינו. ימין, ימ-ין. כי הימין מקרבת. והוא בחלקו של בנימין, ימ-בני. ושם היו אורים ותומים. אורים, אור-ים. תומים, תומ-ים. ובנפש זהו בחינת

י-ה

האדם - הנבראים, נשאלת כלפי הקב"ה שאלת איה מקום כבודו להעריצו. איה, א-יה.

ושורש תיקון זה של פגם האשה שגרמה מיתה לעולם, מיתה, מת-יה. נתקן כידוע במלך השמיני שלך מלך אדום הדר, שלא כתוב בו מיתה, וכתוב את שם אשתו, מהיטבאל, מטבאל-יה. ועיקר התיקון בשרה, הנקראת יסכה, סך-יה. שהכל שחין ביופיה, שיחה, שח-יה.

ונמשך תיקון זה ונגלה אצל משה הנקרא טוביה, טוב-יה. וכל הצלתו ע"י בתיה בת פרעה. בתיה, בת-יה, שהצילתו מן המים, מימי היאר. וכנגד כך אמר משה וכל ישראל שירה בקריאת ים סוף, נס הצלתו במים. שירה, שר-יה. ומה ראה הים וינס, ראה ארונו של יוסף. שפעמים נקרא יהוסף, "עדות ביהוסף". יה-סוף. וכן יתוקן לעת"ל ע"י מבשר הגאולה, אליהו, אלו-יה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלהים, יהי, היה, היתה, לילה, יבשה, והיה, שניהם, הגיד, איבה, אביהוא, אדניהו, אהליאב, אהליבמה, אוריה, אזניה, אחיה, איה, איכה, איפה, אימה, אישה, אליה, אליהו, אליהוא, אמציה, אניה, אריה, בינה, דינה, היכל, בהיר, הרים, יהודי, יהודה, יהונתן, יהוסף, יראה, נהי, צהרים, ציה, קריה, בריה, בתיה, הוי, חידה, חיה, היא, הידד, יונה, הין, הליל, הכי, הנני, בניהו, זרחיה, זבדיה, חוילה, חזקיה, חלילה, חירה, חמיה, חנינה, חנניה, חסידה, טוביה, יסכה, לישה, מהיטבאל, מידה, מיכה, מתתיהו, מתניה, נריה, עדיה, עוזיהו, פלילה, צידה, קינה, שירה, ראייה, שירה, שיחה, תושיה, יה-וה, מיתה, בירה, בינה, בלימה.

י-ה. שורשו בשם הוי"ה, יה - וה, ומתפשט לשם אלהים, אלם-יה. ושם נעלם, ונעשה י - ה כאלם. וזהו בלימה, יה - בלם, והיינו בלם את י - ה. ושם השורש לעולמות לשון העלם. וע"י שם זה הושרשו העולמות, כמ"ש חז"ל כי ביה הוי"ה צור עולמים, עוה"ז נברא באות ה', ועוה"ב באות י'. ותכלית הבריאה, להיות לו דירה בתחתונים, בחינת היכל ה'. היכל, הי-כל. ועוה"ז נקרא בירה, בר - יה. ודבר זה הושרש ע"י התורה הנקראת תושיה, תוש-יה. ונגלה בעיקר בישראל הנקראים יהודי. יה-ודי.

והנה עולם הוא בחינת גבול, היפך הא"ס שאין לו גבול. וגדר הגבול, מידה, יה-מד. מדידה של י-ה. והבריאה נבראה ע"י עשרה מאמרות שאמר יהיה אור, יהי רקיע וכו'. יהי, אותיות י-ה-י. והדבר הראשון שנברא במפורש בקרא ע"י יהי, הוא אור, יהי אור, ועליו נאמר וירא אלהים את האור כי טוב. ראייה, רא-יה. ואמרו רבותינו שאינו אור חדש, אלא אור שהיה, אור א"ס, נמשך לתוך הבריאה. היה, ה-י-ה. ואזי נאמר ויבדל בין האור ובין החושך ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. לילה, לל-יה. והיום עיקרו י', והלילה עיקרו ה'.

ואיש עיקרו י', איש, אש-י. ואשה עיקרה ה', אש-ה, כמ"ש חז"ל. ואמרו חז"ל, בינה יתירה ניתנה לאשה, בן - יה. וחטאו ואכלו מעץ הדעת. אכילה, אכל-יה, כנודע. ואשה ראשונה תחלה נקראת חיה, ח-יה, והיה לה בינה יתירה. בינה, בן-יה. ואח"כ חוה, כי בחטאה איבדה את שורש אות יו"ד שבקרבה, כי קודם החטא היה להם יראה, יה-רא, והיה להם אימה, אם-יה, וזהו בפרטות לנקבה שהיא בחינת אם. ואזי נתקללו אדה"ר, חוה, ונחש. וכתוב ביה ואיבה אשית בינך ובין זרעה. איבה, אב-יה. ואזי אמר הקב"ה לאדה"ר "איכה", אך-יה. לשון הכאה. ולהיפך מצד

מ-ה

הנחש להחטיא בבחינת זממה, זם-מה. ואמרו חז"ל, בא נחש על חוה והטיל בה זוהמה זוה - מה, בחינת זימה, זי-מה.

ואזי במקום להיכנס לשב"ק ליום שכולו ארוך, יום מנוחה. נוח-מה. ירד לימי המעשה, מקום הצמצום, מקום המדה, היפך יום שכולו ארוך, בחינת הנהגת מדה כנגד מדה. ד-מה. ומכח כך דבק בגבול שיש לו סוף, שהוא בחינת מות. סוף כל אדם למיתה. ועל מנת לסלק את כח המות נצטוו במזווה, זזו-מה. כמ"ש חז"ל מזוזות, זז-מות. ומקום התיקון פורתא של המתים במערת המכפלה. מערה, מה-ער. היפך ערמה. מכפלה, כפל-מה. שה'מה' התחתון נקשר בעליון, בחינת 'מה', לשון ביטול "ונחנו מה". ושם נתקן המיתה ונהפך למיטה, מקום שינה, ואינו מיתה, מות, בחינת יעקב שמטתו שלמה. מיטה, יט-מה. ועיקר שלמות התיקון אצל משה, ש-מה, שנאמר בו "ונחנו מה". והושלם אצל שלמה, של-מה. ובדקות במדרגת מ"ה, ביטול, ביטול הדעת, בחינת אמונה, מה - און.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: מקוה, אדמה, מה, תרדמה, למה, אימה, אהליבמה, אילמה, אלמנה, אמה, אמציהו, אמרה, בהמה, במה, מילה, המון, זמה, חומה, חכמה, חמה, חמשה, מאה, מדה, מזווה, מחלה, מחנה, מכוה, מכסה, מכפלה, מלכה, מטה, מסלה, מלאכה, מענה, מערה, מנחה, מעשה, מצולה, מצודה, מראה, מרמה, משה, משנה, משתה, ערמה, צלמנה, שלמה, קמה, רתמה, שמונה, תהום, דומה, דומיה, דמעה, זמרה, אחלמה, מטה, מצוה, חמאה, מדינה, מחה, מורה, מכה, מרה, משפחה, רקמה, רמיה, זממה, חמיה, חמדה, טמאה, מנה, ירמיהו, כמה, כלימה, מנשה, מנורה, אברהם, אלהים, מדוה, מהיטבאל, מהלל, מהר, מחה, מיכה, מלוה, מנוחה, מקרה, מריבה, נעמה, עמיהוד, האם, הם, הקים, אמונה, בלימה.

ה-ם. שורש כל מעשה בראשית נברא תחלה בשם אלהים, כמ"ש בראשית ברא "אלהים". אלי-הם. ושורשו בשם הוי"ה במילוי אלפי"ן העולה מ"ה כנודע. כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלהים. ואמרו חז"ל אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, אל תקרי בהבראם, אלא באברהם. אבר-הם. ועיקר כל הבריאה, האדם, וצורת כל הבריאה צורת אדם. ועליו כתיב אשר יצר את האדם בחכמה, ועל כלל הבריאה כתיב, כולם בחכמה עשית. חכמה, כח-מה. אולם שורשה האין, חכמה מאין תמצא, בחינת בלימה, בלי - מה, בלי - מהות, כמ"ש רבותינו.

ושורש יצירת אדם מן האדמה, וייצר את האדם עפר מן האדמה, אד-מה. וישראל קרואים אדם ואוה"ע קרואים האדם, אד-מה, שאין בהם צורת אדם אלא אד שלו, וכנודע מ"ה גימט' אדם. ושורש יצירת חוה מן האדם ע"י תרדמה, כמ"ש ויפל ה' אלקים על האדם תרדמה וגו'. תרד-מה. כי שורש יצירתה ע"י ירידה משם מ"ה, וכנודע, שמילוי מ"ה עולה חוה. וכאשר מתחברת אליו מצד הקלקול אינה בגדר אשתו אלא שפחתו, אמה, א-מה. וח"ו כאשר מת הבעל נקראת אלמנה, אלן-מה. ובתיקון היא נקראת חומה לבעלה כמ"ש ביבמות. חו-מה.

וכאשר חטאו נהפך מחומה לחמה, ח-מה. ונפלו ממדרגת אדם למדרגת בהמה, נמשלו כבהמות נדמו. בהמה, בה-מה. וחלק מן הקלקול ערלה, כמ"ש בסנהדרין, אדה"ר מושך בערלתו היה. ואזי נצטווה על מצות מילה, לי-מה. חזרת תיקון המ"ה. שהיא נעשית ליום השמיני. שמונה, שון-מה. וממכה עצמה מתקן רטיה שזה היה תחלה מכה, כ-מה, ערלה, נהפך לרטיה, מילה.

ושורש החטא נעשה ע"י הנחש, שהיה ערום, ערמה, רע-מה. וע"י חטאו הפיל קומת אדם כמ"ש בפ"ב דחגיגה, ותשת עלי כפך, עמד ומיעטו הקב"ה, על מאה אמה. מאה, א-מה. והחטא ע"י אכילה מעץ הדעת שהיה נחמד להשכיל, חמדה, חד-מה. וכוונת

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה

בלימה

מילון ערכים בקבלה

בלימה

אוצר האותיות

עשר ספירות בלימה (א') (ספ"י פ"א מ"ג)

אוצר האותיות

עשר ספירות בלימה (ב') (ספ"י פ"א מ"ג)

בלביפדיה קבלה בלימה

אור א"ס

כתב רבינו בחיי (שמות, ב, יב) וז"ל, ושם המפורש של מ"ב אותיות וכו', ע"ז נאמר (תהלים, קמח, יג) כי נשגב שמו לבדו, וזהו כי הוא אמר ויהי (שם, לג, ט), וזהו תולה ארץ על בלימה (איוב, כו, ז), עכ"ל. ועיין להלן ערך קטן אמא, וערך קטן תפארת. וכתב בפירוש החייט על ספר מערכת אלהות (פ"ג) וז"ל, בלי-מה, שר"ל אין סוף למהותו, עכ"ל. ובספ"י (פ"א, מ"ו) עשר ספירות בלימה, מדתן עשר שאין להם סוף, וכו', ותכליתן אין להן קץ וכו', שאדון יחיד הוא ואין שני לו, ולפני אחד מה אתה סופר. ודו"ק שעל י"ס הכמוסות והגנוזות במאצילן אמרו כן, ולתתא אמרו בחון בהם וחקור בהן וכו', ודו"ק היטב היטב. אולם הראב"ד פירש באופן שונה, עיין בדבריו בספ"י (פ"א, מ"ה). ועיין אגרת מר' אברהם גאון ז"ל לרמב"ן, וז"ל, ספירות בלימה, הם עצם הבורא וצלמו, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עבודת הקודש (ח"א, פ"ג). וכן עיין פרדס רימונים (ש"ג, פ"ד) ביאור נוסף. ועיי"ש עוד (ש"ו, פ"ו). ועיין שומר אמונים הקדמון (ויכוח ראשון). ועיין לשם (חלק הביאורים, דרושי ע"ו, פ"א, ענף ב, אות א) שביאר ביאור נוסף.

צמצום

כתב רש"י (תהלים, לחב, ט) וז"ל, בלימה, בלשון המשנה לשון מסגר, פיו בלום רגליו מבולמות, עכ"ל.

קו

כתב המלבי"ם (תהלים, יט, ה) וז"ל, הבלתי מיושב יצא קום - כי הקו אשר נטה הבורא ית' על בנינו הכללי, התפשט על כל הארץ, והיא מכלל הבנין, ותלויה על בלימה, נמשכת בקו המושך בין השמים הסובבים ומושכים אותו מכל צד במאמרו של בורא כל, עכ"ל.

עיגולים

איתא בספ"י (פ"א, מ"ה) עשר ספירות בלימה, נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן, כשלהבת קשורה בגחלת. וזהו בסוד עיגולים. גלגל. וכתב במפתח השמות (שמות) וז"ל, סוד עשר ספירות בלימה ס' בעגולה אחת, עכ"ל, עיי"ש. וכתב האבן עזרא (איוב, כו, ז) וז"ל, תולה ארץ על בלימה - שתי מלות, כענין כי הארץ תלויה באמצע הגלגלים, עכ"ל. ועיין נחלת יעקב (בראשית, א, א). ועיין ע"ז (מא, ע"א), ובתוס' שם (ד"ה ככדור). ורד"ק (ישעיה, מ, כח). ורלב"ג (איוב, כו, ז). ומצודות דוד (שם). ומלבי"ם (שם; ובמשלי, ל, ד). וכתב האברבנאל (ירמיה, לא) וז"ל, תולה ארץ על בלימה, כי מפני שהנקודה ההיא בלתי מתחלקת, קראה בלימה, ר"ל בלי מהות וכמות, עכ"ל. ועיין עוד ספר השרשים לרד"ק (ערך בלם). ומהר"ל (חידושי אגדות, סנהדרין, לו, ע"ב). והמפרש על הלכות יסודי התורה (פ"ג, ד). ומדרש תדשא (אות ב).

יושר

כתב רש"י (איוב, כו, ז) וז"ל, ודונש פירש בלימה, מישור, כמו (תהלים, לב) במתג ורסן עדיז לבלום, עכ"ל.

שערות

כתב הרד"ק (ירמיה, י, יב) וז"ל, הארץ תלויה בינתים לא תזוז אילך ואילך אפילו כחוט השערה, כמ"ש תולה ארץ על בלימה, לא ידע האדם במה, עכ"ל.

שער - עשר. ועיין במד"ר (יד, יא) סוד ההקבלה של כל העשרות, לעשר ספירות בלימה, כגון י' מאמרות, עשרה דורות מאדם עד נח, וכן מנח עד אברהם, עשרת הדברות, י' שליטים שבאדם, י' תולדות שבתורה, י' ניסים שעשו לאבותינו במצרים ובים, י' בריתות במילה, ועוד. וכתב בפירוש ר"י מברצלוני

אריך

אין. וכתב רבינו גרשום (חולין, פט, ע"א) וז"ל, תולה ארץ על בלימה, כלומר דבר שהוא כאין, עכ"ל. ועיין פסקי רי"ד (שם) וז"ל, א"ר אבהו, אין העולם מתקיים אלא במי שמשים עצמו "כאין", עכ"ל. ועיין פתח עינים (שם) שר' אבהו מודה לדרשה של תולה ארץ על בלימה, עיי"ש.

ובחכמוני בספ"י (פ"א) פירש, בלימה - בלי מאומה, יש מאין, עיי"ש.

אבא

או"א, סוד י-ה, כנודע. בלימה, בלם-יה, סיתום של י"ה, ודו"ק.

אמא

לב. ואמרו (ספ"י, פ"א, מ"ה) י' ספירות בלימה, בלום פ"ך מלדבר ולבך מלהרהר. ועיין קהלת יעקב (ערך בלימה). ועיין גן נעול, וז"ל, בלימ"ה, וסודם ים-הלב. כלומר שהלב משוטט ומתפשט בים החכמה, והוא ים של י"ס, עכ"ל. ועיי"ש סוד ל"ב, י"ז-י"ו, ודו"ק. ובמצרף לשכל כתב, בלימה, בלי-הם, עיי"ש. ובמגלה עמוקות (ואתחנן, אופן צו) כתב וז"ל, בל"י בגימט' מ"ב, וכל אותיות יש בו חוץ מן מ"ה, וזהו סוד בלי מ"ה, עכ"ל. ובספר הפליאה (ד"ה דע והבן כל אשר בארץ) כתב וז"ל, ואמר בלימה, והוא מלה מורכבת, בלי עולה מ"ב, והוא שם של מ"ב, עכ"ל. ומ"ה הוה הוי"ה במילואו (באלפ"י), עכ"ל.

ז"א

סוד מ"ה, בלימה, בלי-מ"ה. ועיין לשם (חלק הביאורים, שער טנת"א, פ"ה, אות כז).

נוק'

ארץ. וכתב (איוב, כז, ז) תולה ארץ על בלי מה. בהמה. תולה ארץ על בלימה, משים עצמו כמי שאינו (עיין חולין, פט, ע"א), כבהמה. ועיין תוס' (בכורות, מד, ע"ב, ד"ה אימת). וסוד בלימה, בלי-מה, בחינת ז"א, אלא בהמה, בחינת ב"ן, כנודע.

לספ"י (פ"א) וז"ל, עשר ספירות בלי מה, בלום פ"ך מלדבר - וזהו לשון בלימה, שכשיגיע אדם לעשרה הוא בולם את פיו ואת עצמו, שאינו יכול לדבר ולחשוב יותר מעשר, עכ"ל, עיי"ש.

אזן

"בלום פ"ך מלדבר", היינו שומע בלי מדבר. וזהו י' ספירות בלימה, בבחינת לסבר את האזן דייקא.

חוטם

כעס, בולם פיו בשעת מריבה וכעס.

פה

אמרו (חולין, פט, ע"א) תולה ארץ על בלימה, אין העולם מתקיים אלא בזכות מי שבולם עצמו בשעת מריבה. ובספ"י (פ"א, מ"ז) י' ספירות בלימה, בלום פ"ך מלדבר. וכתב במגן אבות לרשב"ץ (פ"א, מ"ד) וז"ל, לפי שכדור הארץ תלוי באמצע ואין לו סמיכות, כמ"ש תולה ארץ על בלימה, ואין סומך אותו, אלא הבל התורה היוצא מפי התלמידים, כמו שמעמיד האדם בהבל פיו דברים התלולים באויר, עכ"ל. ושורש עשר מאמרות, שהם מקבילות לי"ס בלי מה, עיין יעב"ץ (אבות, פ"ה, מ"ו).

עינים - שבירה

כתיב (איוב, כז, ז) נטה צפון על "תהו" תולה ארץ על בלימה. ודו"ק שבלימה מקביל במידת מה לתהו. וכתב בתיבת גומא (בראשית, יז, י) וז"ל, רם ומתנשא שוכן שחקים תולה ארץ על בלימה, דרך רמז, כשאין בנ"א עוסקים בתורה ומצות, הקב"ה מסלק שכנתו למרום, ואז עמודי שמים ירופפו על שלשה דברים העולם עומד, אז תולה ארץ על בלימה, כי אם בשביל בהמה ושלא להחריב את עולמו, עכ"ל, עיי"ש.

עתיק

בלימה, היינו שנעתק מן הדבר. וכתב בשקל הקודש לר' משה די ליאון, וז"ל, י"ס בלימה הם, והם בלימה ע"ש בלום פ"ך מלדבר ורעיון מלהרהר, כי הם דברים עתיקים וסתומים, עכ"ל.

ש"ה, פ"א). ועיין רמח"ל (פירוש מאמר ארימת ידי בצלותין, ד"ה ואפרש לך עתה זה הענין היטב).

דעת

עץ הדעת, סוד המדמה, כנודע. ואיתא במסכת אצילות, תולה ארץ על בלימה, שאין שום דמיון ודמות, הוי בלימה.

חסד

ח"ג, תרי דרועין, זרועות. וכתב רש"י (איוב, כו, ז) וז"ל, על בלימה - אין כלום ביסוד, כי הם עומדים באויר על חוזק זרועותיו של הקב"ה, עכ"ל. ועיין חולין (פט, ע"א) ר' אבהו אמר, מי שמששים עצמו כמי שאינו, שנאמר ותחת זרועות עולם.

מים. וכתב המלבי"ם (איוב, כו, ז) וז"ל, על בלימה - על החלק הבולם וסוגר בפני המים, ומעכב אותם מלכסות את הארץ, עכ"ל.

גבורה

אצבעות, יד ימין ושמאל. וז"ל השפתי כהן (במדבר, ו, כג) ועשר אצבעות שבידו רומזים לעשר ספירות בלימה, עכ"ל.

יד שמאל יד החזקה, ובה שם מ"ב, בחינת בלימה בל"י גימט' מ"ב. כ"כ במגלה עמוקות (ואתחנן, אופן קטז). ועיין ברית כהונת עולם (מאמר אילו של יצחק, פרק לו). ומאמר קדושה משולשת (פרק ה).

תפארת

עיין קהלת יעקב (ערך בלימה) בלי-מה. בלי, גימט' ב"פ אהיה, סוד אמא. ומ"ה בחינת שקיא דאילנא, סוד ת"ת, עיי"ש.

וכתב בספר הפליאה (ד"ה דע ששאלו אותיות) וז"ל, ובלימ"ה בגימט' י"ם הל"ב, ר"ל העטרה נקראת ים שהיא של ת"ת הנקרא לב, עכ"ל, עיי"ש.

נצח - הוד

משה ואהרן, נו"ה. ואמרו (חולין, פט, ע"א) אמר רבא, אין העולם מתקיים אלא בשביל משה ואהרן, כתיב הכא ונחנו מה, וכתוב התם תולה ארץ על בלימה.

קרקע. ועיין גירסת הרי"ף בסוגיא בחולין (פט, ע"א) שגרס אין העולם מתקיים אלא במי שמששים עצמו כקרקע.

כתר

רצון. וכתב המלבי"ם (איוב, לח, ו) וז"ל, הארץ עומדת על בלימה, ועל מה הוטבעו, הלא על חפץ ה' ורצונו, עכ"ל. וכתב באור זרוע (ח"ג) וז"ל, הספירה הראשונה שהיא סוד השכל הפועל, היא ספירת בלימה, כי בלום הוא לפניו ית', ואין רשות להתנועע לכאן ולכאן בלתי רצון האדון ית', וזו היא בלימה ראשונה, עכ"ל, עיי"ש. ועיין לשם (ספר הכללים, כלל ב, ענף ב).

ואיתא בכתבי רמ"מ משקלוב (דרושים על סדר ההשתלשלות, דף רפא) וז"ל, והם שרשי עשרה דברים שנבראו ביום ראשון ששרשיהם נעלמים, בסוד עשר בלימה, בסוד עשר ספירות שבכתר, עכ"ל.

חכמה

כח-מה. וכתב רבינו בחיי (דברים, לג, כז) וז"ל, וכתוב תולה ארץ על בלימה, כלומר על לא דבר, אלא כל כחו, עכ"ל. וכתב האבן עזרא (משלי, ט, יג) וז"ל, מאומה, כמו חכמת מה על בלימה, עכ"ל. וכתב בחכמוני (ספ"י, פ"א) וז"ל, תלה את העולם כולו בחכמה על בלימה ובכחו הגדול, עכ"ל.

" ספירות בלימה, בלום פ"ך מלדבר ולבך מלהרהר, ואם רץ לבך שום למקום (ספ"י, פ"א, מ"ה). וכתב הרמב"ן (שם) וז"ל, למקום - הוא מקומו של עולם, שהוא חכמה, עכ"ל.

ל"ב נתיבות חכמה. וכתב הרי"ד דמן עכו (שם) וז"ל, ל"ב נתיבות שיצאו מן היו"ד עם עשר ספירות, הם למספר בל"י, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עץ חיים (ש"ה, פ"ה). ובפרטות ח"ס, כ"כ הלשם (ספר הכללים, הקדמה).

בינה

עיקר השגת מהות, הוא בבינה. כי בחכמה הוא רק בבחינת כח-מה. ובלימה פירושו בלי מהות מושג, כמ"ש המפרשים. עיין פרדס רימונים (ש"א, פ"א). ועיין לשם (הקדו"ש, ש"ד, פ"ד;

יסוד

כתב במדרש שמואל (אבות, ו, א) וז"ל, תולה ארץ על בלי מה - ר"ל שכשיש צדיק בעולם, הצדיק הוא יסוד כל העולם והעולם מיוסד עליו. אמנם כאשר אין צדיק בארץ, אז השי"ת תולה ארץ על בלימה, אע"פ שאין צדיק שהוא היסוד, הוא תולה אותה על בלי יסוד, עכ"ל, עיי"ש. ועיין מדרש שלשה וארבעה (ס"ד).

בלימה, אותיות ב-מילה. והרי ברית יחיד מכוון כנגד י' ספירות בלימה, לעילא ברית הלשון, ולתתא ברית המעור, כמ"ש בספ"י.

מלכות

עפר. וכתב בטור הארוך (בראשית, א, ט) וז"ל, וגזר על העפר שיעלה עד שיראה על המים, וזהו כנגד הטבע, וע"ז נאמר תולה ארץ על בלימה, עכ"ל.

נפש

נרנ"ח מקביל לטנת"א, כנודע. נפש - אותיות. וכתב הרמב"ן (ספ"י, פ"א, מ"ב) וז"ל, והזכיר הספירות בלשון בלימה, שאתה חייב לבלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר, שהם פנימיות לאותיות, עכ"ל. וכתב בספר הליקוט (איוב, טו) וז"ל, תולה ארץ על בלימה - פירוש, תלה העולם על בלי, אותיות, שהוא (בלי) בגימט' מ"ב (שם מ"ב). בל"י במילוי, כזה, ב"ת למ"ד יו"ד, בגימט' אבגית"ץ, שם ראשון של מ"ב, וכן הוא הנעלם של בלימה, כזה השם ברא את העולם, עכ"ל, עיי"ש.

והרמב"ן פירש בלימה, בלי מהות שם.

רוח

כתב רש"י (איוב, כו, ז) וז"ל, על בלימה - אין כלום ביסוד, כי הם עומדים באויר, עכ"ל. וכתב בתורת חיים (ע"ז, מא, ע"א) וז"ל, ומה שמדמין את העולם לציפור, שמא לפי שתולה ארץ על בלימה באויר כציפור הפורח באויר, עכ"ל. ועיין לשם (ספר הכללים, כלל יח, סימן יא, סעיף ו) וז"ל, עשר ספירות בלי מה - ספירה ראשונה שהיא עתיקא קדישא, רישא תנינא מהג' רישין שבא"א שנקרא בשם אוירא ובשם אין, הוא רוח אלקים חיים, עכ"ל.

נשמה

ענוה. וכתב בשפתי כהן (ויקרא, יט, יד) וז"ל, ואמרו חז"ל (חולין, פט, ע"א) אין העולם קיים אלא במי שבולם עצמו בשעת מריבה, שנאמר תולה ארץ על בלימה, וזו היא ממעלת הענוה, עכ"ל. ועיין כתב סופר (במדבר, יב, ג). ומהר"ל (חידושי אגדות, חולין, פט, ע"א).

חיה

אצילות כנגד חיה, כנודע. וכתב הלשם (דע"ה, ח"א, ד"ה, ס"ז) וז"ל, תולה ארץ על בלימה, משא"כ עולם האצילות הוא יודע את מקומה על מה שהוא עומד, ומרגיש את הנושא אותה (זהו בסוד חיה), שהוא א"ס ב"ה, וכמו שהאדם שמרגיש את חיותו שהוא מנשמתו, אבל העולמות ב"ע אינם מרגישים מאומה מאלהותו ואורו ית"ש הנושא אותם, עכ"ל. וכתב בגנזי מרומים (להגרי"א חבר) וז"ל, בלימה - ר"ל שאין להם מהות נרגש וכו', עכ"ל, עיי"ש.

יחידה

כתב המהר"ל (חידושי אגדות, חולין, פט, ע"א) וז"ל, תולה ארץ על בלימה וכו', הנה לדעת כולם עמידת הארץ בשביל הפשיטות (סוד היחידה - פשיטות) שיש למקום הארץ, ודבר זה הוא קיום העולם. כי הפשוט הוא ראוי שיהיה יסוד וראשון, כי הפשוט עומד בעצמו, כי הדבר שאינו פשוט בזה שייך לומר שהוא מצורף אל אחר נסמך עליו, אבל הדבר שהוא פשוט הוא עומד בעצמו, עכ"ל, עיי"ש.

מילון ערכים בקבלה בלימה

עוד ביאר שם הר"י ברצלונאי (הקדמה) וז"ל, כאשר היה יכול לבראותם, כן היכולת בידו לעשות מהן מה שירצה, לחדש מהם כל מקרה, ולהשיבם לבלימה, עכ"ל. ובעומק, ראשיתם בלימה, ואחריתם בלימה, וכן ההוה שלהם בלי-מה, והבן. וכמ"ש הר"י דמן עכו (שם) וז"ל, ולמה תפס מילה זו, לומר כי בלימה הם תלויים, לא תושג אמיתתם וראיתם, וג"כ לא ידענו התחלתם, עכ"ל. ודו"ק היטב בלשונו, כל מילה.

עוד כתב שם הר"י ברצלונאי (פ"א) וז"ל, לפיכך אמר עשר ספירות בלימה, כי כל הדברים וכל בריה כלול בם, עכ"ל, עיי"ש. וקצת נראה, שלשון בלימה, מלשון בל-בם-יה, והיינו שהכל כלול וכלול בהם, ודו"ק. וכמו שכתב ר"י סגי נהור (שם) וז"ל, הויות דקות פנימיות מכוסות בלימה, כל מה שהיה עתיד ליחצב מהם היה בהם, כמו שהיו באדם כל תולדתיו, עכ"ל. ועיין פירוש הר"מ בוטרייל (שם, מ"ג) וז"ל, בלימה - בלא כלום, אין מה יותר ולא חסר, עכ"ל.

עוד ביאור ביאר הראב"ד (שם, פ"א, מ"ה) וז"ל, עמק רום עד אין סוף, רומז לכ"ע. והנה בלימה רום, לא יגיע לו תואר כלל, כי איך יתואר האין סוף יתברך, עכ"ל. ולפ"ז בלימה קאי על א"ס, שאין לו תואר. וכבר הרחיב הרמ"ק בפרדס רימונים, אם א"ס הוא בחינת כ"ע, ואין כאן מקומו להאריך בזה. וקרוב לכך כתב בפירוש הר"י דמן עכו (שם) וז"ל, אלקים עולה לחשבון פה, וכן בלימה (היינו לבלום הפה), ובא מן הכתוב, כי הוא לחשבון הלב, עכ"ל. ועיין פירוש אוצר השם (שם).

אמרו חז"ל כתב רבינו בחיי (שמות, ב, יב) וז"ל, מ"ב אותיות (שם מ"ב) וכו', וזהו תולה ארץ על בלימה, עכ"ל. מ"ב-ליה.

ואיתא בספר יצירה (פרק א, מ"ג) עשר ספירות בלימה, עשר ולא תשע וכו' [וכתב ר"י ברצלונאי (שם) וז"ל, לשון בלימה, בלא כלום, והם כמו שתי תיבות בלי-מה, שכיון שאדם מגיע לעשרה, אח"כ אינו מוצא כלום לחשוב, והוא עומד בלא כלום, שאינו מוצא מה לחשוב, עד שחזור לאחד וכו', עכ"ל. ועיין פירוש הר"מ מגרימזא (שם)]. ושם (מ"ד) עשר ספירות בלימה מדתן עשר שאין להם סוף (וזהו בלימה, בלי - מהות, כי אין להם סוף). ושם (מ"ה) עשר ספירות בלימה, צפייתן כמראה הבזק ותכליתן אין להם סוף (וזהו בלי מהות, וכן ראייתן, כמראה הבזק, שאי אפשר לעמוד עליו). ושם (מ"ז) עשר ספירות בלימה, בלום פין מלדבר ולבך מלהרהר (וזה בלימה מלשון בלם, בלום פין מלדבר. ועיין שם בפרישו ר' סעדיה גאון וחכמוני, ופירוש אוצר השם, ופירוש הר"מ בוטרייל והרמ"ק, ועוד). ושם (מ"ד) עשר ספירות בלימה, אחת רוח אלקים חיים. וזהו בלימה, בלי - מהות, בחינת אויר פנוי בלתי נתפס, ודו"ק.

וביאור בלימה, כתב בחכמוני (שם) וז"ל, פירוש בלימה, בלי מאומה, ללמדך שכל אומן הרוצה לעשות בנין, אם אין לו אבנים ועפר ועצים ומים וכלי הבנין, אינו יכול לעשות הבנין וכו', והאל הגדול הגבור והנורא ברא את העולם בלי מאומה מכוחו הגדול, עכ"ל. והיינו כנ"ל, עשר ספירות בלימה - רוח, אויר פנוי, והבן. וכן כתב שם (פ"ב) וז"ל, וחצב עמודים גדולים מאויר שאינו נתפס מבלימה, מבלי מאומה דבר, אלא מרוח שלו ומכוחו הגדול עשה הכל בלא כלום דבר הנתפס בתפיסת ידים, עכ"ל. ועיין פירוש אוצר השם (שם, פ"א, ד"ה בלי מה) שהוא בבחינת שלהבת הקשורה בגחלת, בבחינת אור, ובבחינת אש, ודו"ק.

אוצר האותיות

עשר ספירות בלימה (א) (ספ"י פ"א מ"ג)

לשוננו מלדבר וליבו מלהרהר' בהם, וזהו חלק מ'ברית הלשון', שהדיבור צריך שלא לדבר בענייני 'הספירות' מה קדם להן ומה יהיה אחריהן. לשיטת רס"ג המשנה משמיעה שי' הספירות אין לדון מה היה לפני או אחרי. המשנה לא מציינת את 'הספירות' או גילויין באדם, אלא מעמידה את מקום הברית באדם, שצריך להימנע מלחקור ולהרהר בהן מה היה לפניו ואחריהן וכו' [מדויק לשוננו 'היאך בראן, יצרן ועשאו' שזה חלק מהלפני].

לפירוש הרס"ג יש לומר שהסיבה שהברית היא 'ברית המעור' ו'ברית הלשון', משום שהאיבר שמגיע למקום הנמוך ביותר בקומת האדם הוא הרגליים, "רגליה יורדות מוות" (משלי ה, ה), וביניהן נמצא אות ברית קודש, והידיים הם האיבר שמגיע למקום הגבוה ביותר, ובכח האדם להרים את ידיו אפילו מעל למקום הראש, ובין הידיים נמצא ברית הלשון. אשר על כן 'מה לפנים' היינו הידיים שיכולות לעלות מעל לראש ו'מה לבסוף' היינו הרגליים היורדות עד דלמטה.

עד כאן מהלך הדברים לפי רס"ג.

פירוש ר"א מרמיזא

לשון רבי אליעזר מגרמיזא: "עשר ספירות שכל הספירות תלויות בהן, כדלקמן שאין להם סוף ואין לספור יותר מעשרה כי כשמגיע י"א חוזר החשבון חלילה, כמו אב גד הו זח טי, ואם תוסיף ותמנה יא יב וכן עד כ' וכן עד ל' וכו'. בלימה בלי מה, פי' אין מה יותר. ד"א בלימה - סתימה, כמו עדי לבלום, פירוש, לסתום, לבלמו ונסתתמו כל הספירות בהן. במספר עשר אצבעות - סימן לדבר, וברית יחוד ה' באמצע שממנו מחשבת היחוד לפה ולשון הוא ברית היחוד באמצע, וברית המילה באמצע אצבעות הרגלים. כך עשר ספירות ויחיד עולם ממוצע מכולם על כסא כבודו, זהו השכינה. המעור כדכתיב למען הביט אל מעוריהן, כמעור איש ולויות שהיה בבית המקדש להרבות פריין ורביין של ישראל". הגדרת הדבר בקצרה ממש לפי רב אליעזר מגרמיזא הברית היא על שיש עשר ולא

עשר ספירות בלימה

"עשר ספירות בלימה, מספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש. ברית יחיד מכוונת באמצע כמילת הלשון וכמילת המעור". לפי פשוטה של משנה, יש בה גילוי איפה מתגלות הספירות באדם, עשר ספירות כנגד עשר אצבעות, חמש כנגד חמש, וברית מכוונת באמצע. בין אצבעות הידיים יש את הלשון, שהיא 'מילת הלשון', וכנגד אצבעות הרגליים יש את ברית המעור (ברית קודש). יש בדברי המשנה חידוש, משום שבדר"כ רגלים להעמיד את צורת האדם כג"ר במוחין (חב"ד), חג"ת נה"י הם גוף האדם (חסד-גבורה הם ב' ידיים, נצח-הוד ב' רגליים, תפארות גוף האדם, ויסוד מקום הברית, ועטרת היסוד היינו מלכות). משנה דידן עוסקת בהעמדה אחרת של צורת האדם, ויש לברר צורה זו.

פירוש הרס"ג

רב סעדיה גאון פירש: "עשר ספירות כדמפרש לקמן שהם בלימה כלומר בלום פיך מלדבר וליבך מלהרהר. כנגד מספר עשר אצבעות אדם חמש כנגד חמש, עשר אצבעות רגל אחד כנגד אצבעות רגל שני, וכן אצבעות הידיים מכוונות חמש כנגד חמש, וברית מילת המעור בין עשר אצבעות הרגליים, וכן הלב והלשון בין ברית הידיים, להזכיר האדם להזהירו על 'הספירות שפירש למעלה, שיהיו בלימה, כלומר בלום לשונך מלדבר וליבך מלהרהר בהם, וזהו במילת לשון דיבור ול' נדגשה לשון מילה. ובמילת המעור הל' נרפית לשון מילה, והוא הברית, להזכיר האדם ולהזהירו על מילת הלשון בעשר ספירות האמורות מלדבר מה היה קודם הספירות ומה יהיה אחריהן, וכן בלום ליבך מלהרהר בהן בעשר ספירות היאך בראן ויצרן ועשאו".

יש בדבריו תוספת, שנקט גם את ה'לב' ולא רק את ה'לשון', אך ודאי שפשטות לשון המשנה היא שעיקר הסוגיא היא 'לשון'. ומכיוון שרס"ג הוסיף גם את ה'לב' ללשון, יש לעמוד גם על עניין זה. עוד מתבאר מדברי רס"ג שהאדם צריך 'לבלום

ולפעמים ללשון. ויהי כל הארץ שפה אחת, לשון מדבר גדולות".

לפי המבואר במשנה, הברית היא בעצם הדיבור. בפירושו השלישי מסביר האוצר ה': "ההיתר הספק האחד כמו ההיתר הספק הא' של ברייתא שני. ההיתר הספק הב', לפי שרוצה לבאר בדוגמא עניין נפלא, ש' ספירות ול"ב נתיבות שהם יראו בב' מקומות באדם התחתון, האחד בלשון שבו מוציא האדם כ"ב אותיות אשר בהם נמצאו כל הנמצאים, והב' במעור אשר שמה נוצרים כל היצורים אשר הם מצטיירים י' ספירות ול"ב נתיבות". כאן הוא מסביר את סוגייתנו.

מבאר האוצר ה' דוגמא נפלאה, שהספירות ול"ב נתיבות האירו בב' מקומות באדם התחתון. אלא שיש להבין מה כוונתו. במשנה הקודמת כתוב "עשר ספירות בלימה וכ"ב אותיות יסוד". כ"ב אותיות וי' ספירות הם ביחד ל"ב נתיבות חכמה. משנה דידן עניינה לפרש גם את י' הספירות ולא רק את כ"ב האותיות. ואותן ל"ב נתיבות האירו בב' מקומות באדם התחתון.

מקום הגילוי הראשון הוא בלשון, בו מדבר האדם ומוציא את כל כ"ב האותיות, והשני בברית קודש, שם מקום יצירת כל הנבראים. נמצא שיש באדם גילוי גם לי' הספירות (וזה בי' אצבעות הידיים והרגליים), גם לכ"ב האותיות (במוצאות הפה) וגם לל"ב נתיבות החכמה (בציורם יחד).

כשאדם יוצר ולד חדש - גם בנברא החדש יש י' ספירות וכ"ב אותיות ול"ב נתיבות חכמה. נמצא שבברית המעור יש לאדם את הכח לברוא נבראים נוספים שגם בהם מאיר אור ל"ב נתיבות החכמה.

כל אדם מוליד 'מדבר', ויש את הברית של י' אצבעות הרגליים שמשם יוצא כח ההולדה. לפי דבריו המשנה מבארת איפה בצורת האדם מצטרף י' וכ"ב לל"ב.

יש להבין מדוע הברית חלה דוקא בדיבור, ובמה מתגלה באדם 'מהלך של כ"ב'. הנה, כמבואר בהמשך המסכת (פרקים ג'-ה'), יש ג' אמהות של אמ"ש, ויש ז' כפולות (בגד-כפרת), ב' עיניים וב' אוזניים וב' פתחי החוטם ופה, והם כנגד בגד כפרת. ויש י"ב פשוטות הנמצאות בחלק התחתון של האדם. עניין זה איננו עניינה של המשנה, פרק ג' עוסק באותיות אמ"ש, פרק ד' באותיות הכפולות

יותר שזה סוד שיעור הבריאה. ומקום הברית לפי ר"א מגרמיזא הוא במעור ובלשון מפני שבאדם עצמו לא ניכר שיש י' ספירות. המקום בו אפשר לראות 'עשר' באדם הוא בידיים והרגליים והברית במה שביניהם. בדקות יש להוסיף שהברית 'כפולה' גם בידיים וגם ברגליים, מפני שהיה מקום לומר שיש לאדם עשרים אצבעות, ועל כך באה הברית לומר שאלו 'אותן י'', אלא שיש להן ב' הופעות שונות. הדברים מתאימים לשיטת ר"א מגרמיזא שאסור לאדם לחשוב שיש יותר מי' ספירות. כפל האצבעות הוא המקום בו יכולה ליפול הטעות, ולכן שם גם נכרתה הברית.

נמצא שלדברי רס"ג המציאות של הברית היא שלא לדון מה לפני ומה אחרי י' ספירות, ולר"א מרמיזא הברית היא על שיש י' ולא יותר. לשניהם אין במשנה תיאור לצורת כלל האדם ביחס לספירות, אלא רק העמדה לאיזה עניין מתייחסת הברית.

דברי אוצר ה'

ממשיכים הלאה, ונראה את דברי בעל אוצר ה': "יש אומרים ברית שורשו ברא, וברית לשון כריתה מגזרת וברא אותהן בחרבותיהם" כלומר ברית וברא זה אותו שורש, ואם כן יש שייכות בין ב' פעולות אלו, וכל 'בריאה' היא 'ברית'. לפי זה הגדרת הברית 'עשר ספירות בלימה', היינו שיש בבריאה עצמה ברית וקשר. הברית היא בין הנבראים לבורא. יש בדברים אלו חידוד, משום שאפשר היה ללמוד ש'ברית' פירושו מלשון 'לבר', דהיינו מבחוצ, בעוד שלדברי בעל אוצר ה' הכוונה בברית היא הפוכה לגמרי, דהיינו שהכל מחובר ומקושר.

ממשיך ה' אוצר ה': "מהם אומרים כי הי' מקום ה' ושורשו ברה בפלס שבב' וטעמן כטעם ברו לכם איש, והרצון בו כשהיו שני אנשים בוררים להם ההסכמה ביניהם לעניין אחד ומסכימים עליו, והוא מלשון נקבה ברית היתה איתו, ולכן אמר מכוונת ולא מכוון. יחיד תואר לאין סוף יתברך המתיחד כשלהבת המתפשטת מגחלתו... ודע כי במילת האמור כאן אצל לשון הל' דגושה, שורשו מלל מגזרת מי מילל לאברהם, וכאילו אמר בדיבור ולשון. אף על פי שהדיבור יוצא מה' מקומות, יחסו מדברי רוח הקודש לפעמים לשפה

בג"ד כפר"ת, ופרק ה' ב"ב פשוטות.

הפרקים דלקמן מבארים את גילוי הכ"ב בכל גוף האדם, ולא רק בפה. אפשר שכוונת האוצר ה' היא שהאדם יוצר י' ספירות ול"ב, שהצורת אדם יש בו כ"ב בכללותו כמו המשניות לקמן. אך בביאור ל"ב נתיבות החכמה אפשר לפרש ב' אופנים של 'צירת כ"ב', או שכל אדם מוליד 'מדבר' ותכונתו של 'מדבר' היא להוציא את כל י' הספירות וכ"ב האותיות, או לפרש שכל אדם מוליד נברא שכלל גופו כולל את כ"ב האותיות, כדלקמן (פרקים ג-ה).

סיכום הדברים הוא שהמשנה הראשונה (מ"א) הסבירה ל"ב נתיבות חכמה, והמשנה השנייה (מ"ב) הסבירה עשר ספירות וכ"ב אותיות. המשנה השלישית מסבירה איפה הל"ב מתגלה, באופן של כ"ב עם העשרה שאז זה יהיה ל"ב. לפי דבריו המשנה עוסקת בעניין אחר לחלוטין, וזהו פירוש שאינו כהראב"ד והרמב"ן.

נמצא לפי זה דבר נפלא, והוא שבכל אדם יש ב' גילויים של ל"ב, הראשון הוא ב' אצבעות הידיים בצירוף הלשון שמוציאה כ"ב אותיות, והשני ב' אצבעות הרגליים בצירוף ברית המעור שמולידה עוד נברא שיש בו כח מדבר או גילוי של כ"ב אותיות, וכדלעיל. משנה דידן היא המשך של המשנה הקודמת, שהמשנה הקודמת כתבה עשר ספירות בלימה וכ"ב אותיות, המשנה דידן ממשיכה עכשיו לבאר את עשר הספירות ומקום גילויים יחד עם כ"ב האותיות, בבחינת ל"ב נתיבות החכמה. לשיטתו, כשאמרו במשנה 'ברית' הכוונה היא איפה מקום החיבור של י' הספירות וכ"ב האותיות, ועל החיבור באה הברית.

לדעת הרס"ג דלעיל, הברית היא שלא להרהר מה היה קודם לי' הספירות ומה יהיה אחריהן. לדברי ר"א מגרמיזא הברית היא שלא לפרוץ גבולות עולם, ואין יוסף מ' ספירות, אך לפי אוצר ה' הברית היא קישור וחיבור של י' הספירות עם כ"ב האותיות, על החיבור הזה גופא נכרתה ברית. **נמצאו** ג' מהלכים שונים בתכלית בביאור הברית שיש על י' הספירות בלימה.

פירושו של הר"מ בוטריל

הר"מ בוטריל מפרש גם הוא את המשנה: **"כמספר** עשר אצבעות חמש כנגד חמש. ביאור זה כמו סימן לדבר, וזה סוד נעשה אדם בצלמנו

וכשיחקור אדם בזה הספר יזהר מלהבין הדבר ככתיבתו, דעשר אצבעות לא על המקום ברוך הוא קאי, אלא לדוגמא בעלמא נקטיה בעל ספר יצירה והא אמר בתלמודא משל למה הדבר דומה...", דהיינו שלעולם אין מדברים על הבורא יתברך, והברית היא על דבר זה גופא. הברית היא שכל התפיסה היא ב'נעשה אדם בצלמנו', אנחנו לא מדברים על הבורא יתברך שמו על זה בא הברית.

ספר יצירה בא לפרש את צורת האדם לפי שורש עליון, אך יש להיזהר שלא לשייך את הדברים כלפי מעלה, ח"ו, שהרי "לא ראיתם כל תמונה" (דברים ד, טו). כל הכתוב הוא רק משל, ואין להבינו כפשוטו. **"ומי** שיחטא לחשוב על מקום ברוך הוא, הוא חוטא, זהו שנאמר (קהלת ה, ה): 'אל תיתן את פיך לחטא את בשרך', כלומר הכוונה לאדם שיש לו עשר אצבעות, חמש כנגד חמש, וכל זה לדמיון ומשל שישכיל המשכיל כי השם יתברך אין לו גוף ולא כוח הגוף".

הר"מ בוטריל מסביר שיש צורת אדם למטה ויש צורת אדם למעלה, וכל הבריאה נבראה בעשר ספירות. אבל אסור לחשוב שזה מה שיש למעלה, ביחס להבורא ברוך הוא, ועל זה באה הברית. לדבריו הברית היא שלא לדמות את האדם ליוצרו, אלא אדרבה "ואל מי תדמיני ואשוי יאמר קדוש" (ישעיהו מ, כה) [וזה דלא כאוצר ה'].

נמצא שלפי כל ד' הפירושים (רס"ג, ר"א מגרמיזא, אוצר והר"מ בוטריל) אין המשנה מבארת את גילוי י' הספירות באדם.

יש להבין מדוע בחרה המשנה דוקא בספירות של י' אצבעות הידיים והרגליים, ולא את החלוקה הרגילה של י' הספירות [ועיקר הביאור יהיה לקמן, בדברי הגר"א]. בפשוטם של דברים אפשר לומר שכמו גילוי הקב"ה שהיה בקרי"ס, עליו נאמר "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי" (ילקוט ש רמז רמד), ולמדו זאת מהמילים 'זה א-לי ואנוהו', כך גם לעתיד לבוא עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, וכולם מצביעים ואומרים (ישעיהו כה, ט) 'זה ה' קיונו לו'. נמצא שגם בעבר וגם לעתיד - מראים באצבע. כיוון שכן, גם מציינת המשנה את י' הספירות שבאצבעות הידיים.

עומק הדבר הוא שכשרואים דברים ברורים מצביעים ואומרים 'זה'. אלא שהיה אפשר לטעות

כדוגמתו, ובזה יש מקום לטעות, שאם האדם מוליד וזה 'בצלמו כדמותו', הרי שגם כשהבורא ברא זה 'בצלמו וכדמותו', וממילא יש כביכול צלם ודמות גם כלפי מעלה. כנגד טעות זו נכרתה ברית, שלא לבוא לכל מחשבה זו. על כן גם צריך ב' בריתות, ברית המעור על התפיסה הגשמית שכל נברא דומה למולידו, ו'ברית הלב' להבין באובנתא דליבא שאכן אין דמיון בין הנבראים לבורא.

עד כאן התבאר ד' מהלכים, הכוללים את ביאור מקום הברית, מהות הברית, ממה הברית באה להפקיע ומהי התפיסה הנכונה.

תוספת הבהרה מהגריא"ח

למשנה גם יש ביאור מהגריא"ח, ויש בדבריו תוספת, גם אם לא מהלך בפני עצמו.

"פירוש, כי מבשרי אחזה א-לוה, שהספירות הם עשר, כי הכתוב אומר 'כי אראה שמך מעשה אצבעותיך וגו'" (תהלים ח, ד), הרי הכתוב מעיד כי בבריות שמים וחייליהם הם ע"י אצבעות שהם כינוי אל הספירות שהם היו כלי אומנותו של הקב"ה, והאצבעות הם עשר. א"כ נמצא שהספירות שבהם היתה בריאת העולם הם י', והם ג"כ חמש כנגד חמש. ה' ספירות 'כתר', 'חכמה', 'חסד', 'תפארת' 'נצח' הם מוטים אל צד החסד שהוא א-ל, צד הימין. כי תפארת אף שהוא קו האמצעי, מ"מ עיקרו חסד כנודע, שהוא נוטה יותר אל צד החסד אל ימין מבשמאל. וחמש הספירות 'בינה', 'גבורה', 'הוד', 'יסוד', 'מלכות' הם נוטים אל צד הדין אל שמאל, כי בינה מתייחס לדין בבחינתה שנקראת 'פועל גבורות', כי דינין מתערין ממנה. ויסוד, אף שהוא קו באמצעי, מ"מ עיקרי נטייתו לצד הגבוה כנודע.

הנה, מבואר שמכיוון שהקב"ה ברא את העולם עם 'אצבעות', בהכרח שגם הספירות תהיינה י', ואף מכוונות ה' כנגד ה', כשתי ידי של האדם. כידוע, יש 'ויאמר אלוקים' שזה 'כ"ב אותיות' שבאמירה, ויש 'ויעש אלוקים', שפירושו עשיה שבי' האצבעות.

בדברים אלו יש דוגמא למשל שהובא בדבריו ר"מ בוטריל, שכל האמור כלפי הבורא הוא רק משל ודוגמא, אלא שיש גם מעט תוספת הבהרה בדברי הגריא"ח, שפירש שכשרואים 'מעשה אצבעות', אפשר להבין מעט ממעשה הבריא.

שכשרואים דברים ברורים הרי שיש בהם גילוי ביחס לעצמותו יתברך. אשר על כן, אומרים במשנה שיש ברית שלא לטעות ולחשוב שאכן יש 'דבר ברור', והכל רק משל ודוגמא בעלמא.

"כל הנביאים כולם נתנבאו ב'כה' מוסיף עליהם משה רבינו שנתנבא ב'זה הדבר'" (ילקוט ש"ר רמז תשפד). 'כה' זה כ' הדמיון, 'זה הדבר' הוא 'מראה באמצע'. גם כשאדם 'מצביע' עדיין עליו להבין שהכל הוא 'כה', רק דמיון ומשל.

ממשיך הר"מ בוטריל:

"וברית יחיד, רוצה לומר שבועה היא עלינו מלהבין הדברים כהויותן לפי שאין לבורא יתברך לא ידיים ולא אצבעות, אלא דוגמא נקט. כמו כן אמרו ברית יחיד מכוונת באמצע. רוצה לומר כמו שיש אל האדם חמש אצבעות מכאן וחמש מכאן, והברית באמצע ר"ל הלב שהוא מלך האיברים, והוא נקרא בשם ל"ב נתיבות, והוא משכן השכל והבינה. כדוגמא זה הבורא באצילות עשר ספירות, והאדם השלם שנאמר עליו כל העולם לא נברא אלא לצוות לזה, הוא מול הלב ואינו ערל הלב. א"כ יש לו סוד המילה בלב, וזהו סוד לולב ר"ל לו סוד ל"ב נתיבות פליאות החכמה, וזהו צירוף הנסדר, כמ"ד (משלי ג, לה) 'כבוד חכמים ינחלו'. ובמילת המעור - מעור לשון ערוה, כמו כמעור איש ולויות..."

נמצא לפי דבריו שהגילוי באדם הוא גילוי של לב, שהוא 'מלך האיברים'. לפי דבריו השבועה היא על 'ברית הלשון בלב'. 'ברית הלשון של הלב' פירושו שיש לו 'לב מהול', היפך 'לב ערל', והוא מה שנקרא בלשון חז"ל "אובנתא דליבא" (מגילה כד:), והיינו שיש תפיסה בדברים שאי אפשר לראותם. כל משל פירושו דבר שהעין לא רואה, שהרי אם אפשר היה לראות, לא היה צורך במשל. הברית היא על הכנת המשל שהוא על דבר שהוא למעלה מהראיא. ברית הלשון פירושו שאין לתפוס את הדברים בראיית העיניים, וממילא אין לחשוב שאם יש אצבעות ב'אדם' יש גם אצבעות למעלה, ח"ו. זה ברית הלשון.

יש להבין היטב מדוע נקראים הדברים 'ברית הלשון' ו'ברית המעור', ועניין זה לא התפרש להדיא בדבריו. בפשטות כוונתו ש'ברית המעור' הוא מקום הלידה, ו'ברית הלב' הוא מקום אובנתא דליבא. כשאדם מוליד מישהו, הרי שהוא מוליד

עשר ספירות, מה שלא מצינו כן בין י' שבדיים לי' שברגליים, עד שיראו שהם ב' מערכות, כל אחד מעשר, וזו צל ולבוש לזו".

פירוש דבריו, שאכן, היה מקום לטעות שאצבעות הן עשרים, י' בידיים וי' ברגליים, ועל כך כבר באו דברי ר"א מרמזא, שי' אצבעות הידיים וי' שברגליים רומזות לאותן י' ספירות, אלא שהידיים (הגבוהות) רומזות לי' ספירות שבאצילות, בעוד שי' שברגליים רומזות לי' ספירות שברביאה [שכן כנודע נה"י של עליון נעשה חב"ד לתחתון, ונה"י של אצילות נעשה ראשית לבריהא^א], אולם אלו אותן י' ספירות, ומכוונות 'חמש כנגד חמש'. והראיה לזה - שבין אצבעות ימין לשמאל יש 'ברית' באמצע (או הלשון והלב או ברית המעור), והברית מאחד ומחבר את צד ימין לשמאל. ממילא אי אפשר לומר שצד אחד הוא 'צל' לצד האחר, אולם אפשר לומר שהרגליים הן 'צל' לידיים, שהרי אין ברית שמחברת בין הידיים לרגליים, ודו"ק היטב.

נמצאו דברים אלו נוטים מעט לדברי ר"א מגרמזא, שהיה סלקא דעתך שיש יותר או פחות מי' ספירות. נמצא שהנידון של המשנה הוא על עצם המספר י' אם יש י' ספירות או יותר או פחות. אולם ר"א מגרמזא לא פירש את עניין ה'פחות או יותר', ובזה באה הרחבה גדולה בדברי הגרי"א^ח.

מוסיף הגרי"ח: "והמכריע בין ה' לה' שמייחדם הוא ברית לשון מכריע בין אצבעות של ידיים, וברית מעור בין אצבעות שברגליים, וברית הלשון היינו הלב, שהוא באמצע בין ידיים, כי הלב שהוא חושב המחשבה הוא מוציא הדיבור אל הפועל על ידי הלשון, שהוא ג"כ באמצע הפה, בין החיך והגרון. על כן נקרא על שם הלשון, וזה שכתוב 'כמילת לשון' 'כמילת המעור', כי מילת הדיבור באה אל לשון ע"י הלב שהוא חושב מילת הדיבור תחילה, ומעלה מילתו אח"כ על לשונו. וכן עד"י שברית מילה בו מצטייר תחילה טיפת העובר בכת, והוא מוציא אח"כ הטיפה מכח אל הפועל ע"י הנוקבא, שהיא מעור שלו, מלשון כמער איש ולויות, והוא ג"כ מלשון המערה מכלי אל כלי, כי הזכר מערה השפעתו אל הנוקבא". המשך הדברים הללו הוא כשיטת רס"ס^א ואוצר ה', ש'לשון' הכוונה היא ל'לב', אלא שגילוי הלב הוא על ידי הלשון, שהלב חושב

אשר על כן, היה מקום לטעות ולחשוב שגם למעלה יש ממש י' אצבעות, ועל כך באה הברית, שאין הדברים אמורים כלפי מעלה כפשוטם, אלא הכל הוא ביחס לבריאית העולם והאדם.

עוד מתבאר בדבריו שה'ספירות' הן כלי אומנותו של הקב"ה. בחז"ל מוצאים לשון זה ביחס לתורה (בר"ר א, א): "התורה אומרת אני הייתי כלי אומנתו של הקדוש ברוך הוא". אלא שהתורה נקראת 'ספר תורה', וספר היינו שיש בו 'סיפור' והן 'ספירות'. התורה היא הספירות, והספירות הן גילוי על התורה, וזו פנינה נפלאה שמתחבאת בתוך דבריו.

עוד מתבאר בדברי הגרי"א^ח שחלוקת הספירות לה' כנגד ה' היא 'כתר-חכמה-חסד-תפארת-נצח' לצד ימין, ו'בינה-גבורה-הוד-יסוד-מלכות' לצד שמאל. ישנו מהלך נוסף שמחלק את הספירות מכתר ועד גבורה כחמש, ומתפארת ועד מלכות כחמש שכנגדן, ויתבאר עוד להלן.

במאמר המוסגר אפשר להוסיף שהרי כתב שתפארת נוטה לחדס ויסוד נוטה לדין, והדברים ברורים שכן תפארת היינו יעקב אבינו, ויסוד הוא יוסף הצדיק, ועל יעקב אבינו נאמר (ישעיהו כט, כב): "בית יעקב אשר פדה את אברהם". מפורש שיש ליעקב אבינו שייכות לצד אברהם, והיינו לחדס. היחס בין יעקב ליוסף הוא כשל דוכרא ונוקבא, ויוסף הוא הנוקבא, ולכן נוטה לשמאל (ועיין שער אורה שער א'-ב' שם מבואר שהמלכות נוטה לצד שמאל, והיסוד קרוב למלכות, ובו מתגלה אש, 'כאש לנעורת').

ממשיך הגרי"א^ח: "אבל אמנם, שלא תאמר שאין זה הכרח מאצבעות להיות עשר ספירות, כי אדרבה, כשתחשוב אצבעות ידיים עם רגליים יהי כולם מגיעים למספר עשרים. מה תאמר שעשר אצבעות שברגליים הם רק צל ומלבוש ודימיון אל עשר שבדיים, כי עשר שברגליים הם מרמזים אל עשר ספירות שברביאה, שהם צל ולבוש אל עשר שבאצילות, ולעולם הם אינם אלא עשר ספירות, א"כ נאמר שלעולם אינם אלא חמש, וחמש השמאליים הם צל אל החמש הימניים, או חוזר הדין ונאמר שהם עשרים. לכן בא לתרץ זה ואמר 'וברית יחד מכוונת באמצע', ר"ל כי אחר שבין חמש לחמש מצינו יחוד ברית המייחדם נמצא שה' הימניים וה' השמאליים הם דבר אחד שכללם

^א וזו סוגיא ארוכה אם כלל זה נאמר גם מעולם לעולם, או רק בתוך אותו העולם, ואכ"מ.

מאמרות, וזה עניין יסודי בפני עצמו שחשוב לדעתו.

כידוע, יש שמות כנגד י' הספירות, ולכל ספירה יש שם המסויים לה. השם שכנגד 'דעת' הוא 'אהו"ה', היוצא מהפסוק הראשון שבספר בראשית, כמבואר בדברי הגר"א. משם זה, שהוא דעת (שהיא המידה הממוצעת והממוזגת) יוצא סוד 'כי אחיד בשמיא ובארעא', חיבור של שמים וארץ, ולא רק שמים או רק ארץ. לפי דבריו מובן היטב מדוע יש אצבעות גם בידיים וגם ברגליים. הרגליים, כאמור לעיל, יורדות עד למטה (ארץ) והידיים עולות למעלה (שמים), ובשתיהן יש י' כנגד י' הספירות.

הדעת, כידוע, היא ה'כתר' בחיצוניותו, ובי' ספירות כשסופרים את 'כתר' לא סופרים 'דעת', וכשסופרים 'דעת' מתחילים ב'חכמה', ויורדת עד לנוקבא. באופן כללי הדעת היא בכל קומת האדם, יש דעת שנמצאת למעלה מאבא ואמא, יש דעת שנמצא בין אבא ואמא, יש דעת שלמטה מאבא ואמא, יש דעת שיש בו ה' חסרים וה' גבורות. ה' חסדים שבעיקרם מגיעים לז"א, חמש גבורות לנוק'. רבותינו בגמרא (נדרים מא.) רמזו עניין זה ואמרו "דדא ביה כולה ביה", שכן הדעת כוללת הכל. מתוך י' הספירות נקראת הדעת 'הברית התיכון', משום שהיא מבריחה מהכתר ועד מלכות, מדעת העליונה ועד 'נשים דעתן קלה' (שבת לג:). הדעת מגיעה עד לנוק', אלא ששם היא כבר 'קלה'.

כל איבר בגוף האדם נמצא במקום מסויים. האיברים היחידים שיכולים לזוז הם הידיים והרגליים, וקצה ההתפשטות שלהם הוא בקצות האצבעות. אשר על כן, נקראות האצבעות 'דעת', משום שהן אלו שמגיעות עד לנקודה הגבוהה ביותר (כתר) והנמוכה ביותר (מלכות, ארץ נקראת 'מלכות', שערי אורה ש"א). 'אצבע' עולה בגימ' שם 'אהו"ה' במילוי יו"ד, דהיינו 'אלף, הי, ויו, ה', ושם זה עולה בגימטריה קס"ג, כמניין 'אצבע'. האצבעות הן שמגלות עליונים ותחתונים, וזו ההבחנה כל 'כי אראה שמך מעשה אצבעותיך'. כשמעמידים ברית מסויימת, מעמידים את הברית על התפיסה הנקראת 'אצבעות', כי האצבעות כוללות את ב' הקצוות, 'את השמים ואת הארץ'.

ומכיוון ש'מבשרי אחזה אלו-ה', פשוט לכל מתבונן שהאצבעות הן הגבוהות ביותר והנמוכות ביותר, ולכן הן גם מקום כריתת הברית.

והפה מוציא את הדיבור בפועל. במשנה, כידוע, כתוב רק 'לשון', והרס"ג הוסיף 'לב', ובפשטות היינו משום שהלב הוא שורש הלשון, ולא זו בלבד, אלא שהלשון אינה נמצאת בין אצבעות הידיים, אולם הלב ממוקם בין ב' ידי האדם, וא"כ מרווחנא בזה גם את הביאור מדוע 'ברית הלשון' היא בין ב' ידי האדם. אמנם, רס"ג לא הסביר מדוע 'לב' שייך לברית הלשון, אלא רק ציין 'הלשון והלב', לפי דברי הגרי"ח מיושבים הדברים היטב.

והנה, בדברי רבותינו הראשונים מוצאים אנו שהלשון נקראת "קולמוס הלב" (תוה"ל שער הבחינה פ"ה). אם כן - כל דיבור של הפה הוא גילוי של מחשבת הלב, ולכן 'ברית הלב' נקרא 'ברית הלשון'. הלשון בחינת דעת בין החיך והגרון, והם 'חכמה ובינה', אולם זו סוגיא בפנ"ע.

כך גם ביחס ל'ברית המעור' שהוא גילוי של 'מחשבה תחילה' לצייר טיפת העובר, והגילוי הוא בברית קודש, המוציאה את הטיפה אל הנוקבא, והיא בונה את הטיפה, כידוע, ויתבאר עוד להלן.

אמנם, לפי מהלך זה, המשנה דידן עוסקת בסוגיא דלקמן (מ"ד) של 'עשר ולא תשע', עשר ולא אחת-עשרה, והיא מעין הקדמה למתבאר שם. נמצא שיש מחלוקת בין הפירושים אם משנה דידן מצטרפת למשנה דלעיל (י' ספירות וכ"ב אותיות) או למשנה דלקמן (י' ולא ט', י' ולא י"א), ועיין היטב.

שיטת הגר"א והחידוש שבה

מהלך נוסף בדברים יש לגר"א.

"עכשיו הוא מבאר העשר ספירות עד סוף הפרק, ובפרקים אחרים הוא מבאר כ"ב אותיות. וכנגד הי"ס הן י' מאמרות, עמ"ש בזהר סוף ח"א וכן י' דברות וי' הילולים. במספר י' אצבעות: כי 'אצבע' בגימ' שם אהו"ה במילוי יודין, והוא חותם שנבראו בו שמים וארץ, כדכתיב 'א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ'.

לפי שיטתו, המשנה דידן עוסקת בביאור י' הספירות ומפרש אותן עד לסוף הפרק. הפרקים דלהלן מבארים את ענייני כ"ב האותיות, והיינו דלא כמבואר לעיל שהמשנה עוסקת בגילוי ל"ב נתיבות החכמה, שהן כ"ב אותיות וי' ספירות. כנגד י' הספירות נאמר י' המאמרות, וכן י' הדברות וי' ההילולים שבתהלים ק"נ. כל המקומות הללו שנמצא בהם המספר עשרה - היינו כנגד י'

ממשיך הגר"א:

"חמש כנגד חמש, הם ה' חסדים המתלבשים בימין, וה' גבורות המתלבשים בשמאל ויוצאין באצבעות".

הגר"א לשיטתו למד במשנה הראשונה שכל הכ"ב אותיות הם כינויי חכמה. "בשלושים ושתיים נתיבות פליאות חכמה חקק י-ה ה' צבאו-ת", כל השמות הללו הם כינויים לחכמה. נמצא איפה, שה' כנגד ה' הם כח הדעת שמתפשט באצבעות, כמו שכתב מפורש 'יוצאין באצבעות'. נמצא, שעד עתה הסוגיא היתה האצבעות, אך לגר"א הסוגיא היא 'דעת'. ה' הספירות קיימות בנקודת שורש ובנקודת התגלות. כשהדעת מגלה ה' חסדים וה' גבורות - היא מגלה את הספירות. כדי להבין יותר לעומק את עניין האצבעות, נקדים בקצרה לבאר קצת את סוגיית 'חכמה'.

כשהקב"ה ברא את עולמו, היה זה מכח ה' ספירות נאצלות. חו"ב מגלות למטה (בזעיר אנפין) את ה' הספירות. האופן בו חו"ב יכולת לגלות את הספירות הוא על ידי מהלך של 'דעת' שיש בה ה' חסדים וה' גבורות. 'חכמה' שייכת לצד החסד, ו'בינה' לצד הדין (כמבואר לעיל בדברי הגרי"ח). האופן לכלול גם חסדים וגם גבורות - היינו 'דעת'. כל 'דעת' פירושה לכלול הפכים כאחד, וכמו שנאמר "עץ הדעת - טוב ורע" (בראשית ב, ט). כשם ש'עץ הדעת' כולל 'טוב ורע', כך גם כוללת הדעת 'חסדים וגבורות'. בכל אחד מהצדדים יש חמש בלבד, אולם כשרוצים לצרף חמש כנגד חמש - צריך דעת. בלי 'דעת' יש 'חמש וחמש', אך אין 'עשר', ואין ברית.

אם כן, הדעת היא הברית המקשרת בין כל דבר. אמנם, ברית היא חיבור, והדעת (כשם שמחברת ה"ח וה"ג) מתגלה באדם במקום בו יש חיבור. באדם יש ב' מקומות שהוא יוצר חיבור - הלשון (הלב) וברית קודש - "והאדם ידע את חוה אשתו" (בראשית ד, א). נמצא שד' המהלכים דלעיל הגדירו מהי הברית, אך הגר"א מעמיד מהו הכח שמכוחו ניתן לכרות ברית. הדעת, שהיא 'הבריה' והיא הברית מתגלה דרך ה"ח וה"ג, והן הן ה' אצבעות הידיים והרגליים. המשנה אינה דנה במערכת של ה' חסדים וה' גבורות, אלא על האצבעות, בהן מתלבשת הדעת. אם כן, המשנה הראשונה עסקה בשורש שהדבר

- ל"ב נתיבות חכמה. המשנה השני - חילקה את ל"ב הנתיבות לכ"ב אותיות ו' ספירות. המשנה השלישית - מגלה את מקום כריתת הברית על ה' הספירות.

כשעוסקים בגילוי ה' של קומת האדם (הצעה: שבגילוי זה ג"ר הן בראש בבחינת כח"ב, וחסד וגבורה הן ב' ידיים, נצח-הוד ב' רגליים וכו') זה גילוי לצורת בריאת אדם. המשנה עוסקת בגילוי ה' הספירות במדרגת ברית וחיבור, וזה מכח הדעת, שמתגלה ומתלבשת ב' האצבעות, שהן 'ימין ושמאל', וקו אמצעי (דעת) מחבר ביניהן.

אמנם, עדיין יש להבין אליבא דהגר"א איפה היא נקודת הברית, ועניין זה יתבאר בשיעור הבא אי"ה, אולם מ"מ למדנו שלפי הגר"א הסוגיא במשנה היא נקודת החיבור שבין ה' אצבעות דימין כנגד ה' דשמאל, והיא הדעת. את ב' העיניים או ב' האוזניים אין בכח האדם לחבר ולצרף. את ב' ידיו ורגליו - הוא יכול. טעם הדבר, כפי מה שהתבאר, הוא משום שבידיים וברגליים מתגלה כח הדעת, שעניינו צירוף וחיבור, והצורה החיצונית בה הדברים באים לידי ביטוי, היא האפשרות לחבר את הידיים והרגליים זו לזו. הברית היא על עצם מה שאפשר לחבר ה' לה' ולעשותם ה' מצוים.

נמצאו עד עתה ה' מהלכים במשנה: רס"ג, ר"א מגרמיזא, אוצר ה', הר"מ בוטריל והגר"א. הגרי"ח משולב בתוך ד' הפירושים הראשונים, וכדלעיל, ובשיטת הגר"א עדיין צריכים להאריך, ויבואר לקמן אי"ה.

ספר יצירה ספירות בלימה פרק א משנה ג
מוספר שיעור בקול הלשון 1129391

אוצר האותיות

עשר ספירות בלימה (ב') (ספ"י פ"א מ"ג)

שהרי הלשון איננה בין הידיים, ויתבארו בזה כמה שיטות.

נמצא שצריך לפרש היאך יתכן שיש עשרים אצבעות, ואין כנגדן כ' ספירות, וכן מדוע הברית עצמה איננה אחת מהספירות, ומדוע ברית הלשון היא 'בין הידיים'.

על כל אלה יש להוסיף ולתמוה, שמכיוון שיש י' ספירות ולא י"א, מהי נקודת האמצע שבה הברית, אם איננה אחת מהספירות. שאלה זו היא בפרט ביחס לברית הלשון, שכן 'ברית המעור' היא ב'אות ברית קודש', שהיא לכאן מידת היסוד, אולם הלשון איננה שייכת כלל למערכת הידיים, שהרי הלשון היא חלק מה'ראש' שהוא פרצוף אדם, והידיים הן במדרגה שנקראת 'גופא', ואיך יתכן שהלשון שנמצאת במערכת 'ראש' תהיה אמצע בין הידיים שהן במערכת 'גוף'.

אלא שהתמוה יותר מכל הוא שסידור הספירות באדם הוא כלל אינו שייך לאצבעות הידיים והרגליים, וכידוע שג"ר (כתר-חכמה-בינה) נמצאים בגולגולתא והמוחין, חסד וגבורה הן ב' זרועות, גוף האדם הוא 'תפארת', ב' רגליו הן נצח והוד, ברית קודש היא היסוד ו'עטרת היסוד' היא המלכות. זוהי צורת אדם רוחנית כפי שמקובל להעמידה.

נמצא שספר יצירה העמיד י' ספירות במקומות פרטיים באדם, ואינו כולל את כל הקומה, והדבר הזה גופא צריך ביאור גדול.

ראוי להקדים ולומר שהמשנה עוסקת בסוגיא חדשה של י' ספירות, שהרי אינו כולל את כל קומת האדם. הקבלה שבין י' אצבעות ל' הספירות היא ביחס לנקודה מסויימת (שתבאר להלן) ולא ביחס לכלליות קומת האדם (שצורתה התבארה לעיל בסמוך), והנחה זו היא יסוד הבנת הדברים דלקמן.

יעויין לקמן שחלק מ' הספירות יתבארו בגבולי האלכסונים ובעוד כמה אופנים, אך במשניות לא מתבארת קומת האדם ביחס ל' הספירות, אלא רק הקבלה של כ"ב אותיות לאיברי האדם (להלן פרקים

פשטות משמעות המשנה והקושיות שבה

"עשר ספירות בלימה מספר עשר אצבעות חמש כנגד חמש ברית יחיד מכוונת באמצע כמילת הלשון כמילת המעור". ביאור המשנה באופן כללי הוא שבמשנה א' התבארו ל"ב נתיבות חכמה, ובמשנה ב' התפרטו ל"ב נתיבות אלו ל' ספרות וכ"ב אותיות, ומצד ביאור הסוגיות, קודמת סוגית י' ספירות לכ"ב אותיות. משנה ג', בדומה למשנה ב' פותחת ב' ספירות בלימה. עניינה של המשנה, לפי פשוטה, לפרש איפה מתגלות י' הספירות בצורת האדם. דהיינו, הבריאה כוללת 'עולם-נפש-שנה', ובכל אחת מהבחינות הללו נמצאות י' הספירות. המשנה מבארת איפה הספירות מתגלות ב'נפש', אצל האדם.

ומבואר במשנה, ש' הספירות מתגלות ב' האצבעות, שמחולקת ה' כנגד ה'. אמנם, במשנה לא התבאר איך הספירות מתחלקות, וכן לא ברור אם הכוונה היא לאצבעות הידיים או הרגליים, או שמא יש לספור את כל האצבעות, אלא שאז תהיינה עשרים אצבעות ויש רק י' ספירות.

המשך המשנה 'וברית יחיד מכוונת באמצע', דהיינו בין ה' דימין וה' דשמאל יש ברית יחיד באמצע, שאיננה אחת מה'חמש כנגד חמש', אלא שאם כן עולה שיש י"א ספירות, ועניין זה שייך למשנה הבאה "עשר ולא תשע, עשר ולא אחת-עשרה". בפשטות משנה דידן כבר מבארת שאין י' ספירות, אולם יש להבין מדוע אין זה כך, שהרי אם ישנן ה' כנגד ה' וברית באמצע, נמצאו י"א ספירות בסך הכל.

המשך המשנה 'כמילת לשון וכמילת מעור'. לכאורה מפורש במשנה שעוסקים בעשרים אצבעות, שהרי 'ברית המעור' היא האמצע בין הרגליים, אולם זה קצת קשה, שהרי ברית המעור איננה בין אצבעות הרגליים, אבל סוף כל סוף אפשר להבין שהכוונה היא בין הרגליים. אולם ביחס ל'מילת הלשון' המשנה ודאי צריכה ביאור,

כסא כבודו, זהו השכינה. המעור כדכתיב למען הביט אל מעוריהן, כמעור איש ולויות שהיה בבית המקדש להרבות פריין ורביין של ישראל".

גם דברים אלו שייכים לאמור לעיל במשנה ב', או לאמור להלן (משנה ד') שם אמרו 'עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה', אך לא מתבאר מדוע נכתבו הם דוקא על דברי המשנה דידן. אמנם, בעוד שהרס"ג פירש ש'בלימה' פירושו 'בלום פיך מלדבר', הרי שר"א מגרמיזא כתב 'ואין לספור יותר מעשרה'. לדברי ר"א מגרמיזא מובן מדוע פירש זאת על משנה דידן, שהרי היה מקום לומר שיש י"א ספירות, שכן המשנה אומרת ה' כנגד ה' וברית באמצע, ועל כן היה הכרח לפרש שיש י' ולא יותר, דהיינו 'בלימה' בי' ולא להמשיך לספור. אולם דעת הרס"ג עדיין צ"ב.

עוד יש להבין בדברי הרס"ג, מדוע התחיל מי' אצבעות הרגליים ואח"כ עבר לידיים, בפשטות סדר היחס אמור להקדים את הידיים לרגליים (ולקמן בשיטת הגר"א יהיה לזה הסבר מעט).

והנה, להלן יתבארו כמה ביאורים ב'ברית המעור' שבין הרגליים, מה פירושה ובפרטות מה פירוש המילה 'מעור', אולם דקדוק לשון הרס"ג מיישב את הקושיא דלעיל שהלשון איננה בין הידיים, שכן כמבואר נקט הרס"ג בלשון 'וכן הלב והלשון בין ברית הידיים'. הלב נמצא בין הידיים, אלא שיש להבין מדוע כתב התנא 'לשון', אולם ככל שכוונת הדברים היא ל'לב', אז מובן היטב שיד ימין היא חסד ויד שמאל היא גבורה, והלב הוא האמצע - תפארת, שנמצאת במקום הלב והחזה.

נמצא שלפי רס"ג אפשר להבין שבין נצח והוד יש את היסוד, ובין החסד והגבורה עומדת מידת התפארת, אולם כאמור אכתי צ"ע מדוע נקטה המשנה בברית הלשון, והרי לדבריו היה צ"ל 'ברית הלב'.

הנה, מבואר ברס"ג שכוונתו לפרש את השייכות בין הרישא של המשנה לסיפא, ולפי זה גם תובן האזהרה 'עשר ספירות בלימה'. לפירוש הרס"ג, כאמור לעיל, המשנה עוסקת ב'פה ודיבור', והיינו

ג-ה). אם כן, ההערה דלעיל מחייבת ביאור עמוק עד למאוד, מפני מה את כ"ב האותיות העמיד בכלליות קומת האדם, בעוד שאת הספירות העמיד רק באצבעות.

שיטת הרס"ג בביאור המשנה

נעתיק את לשון רס"ג בביאור המשנה:

"עשר ספירות כדמפרש לקמן שהם בלימה כלומר בלום פיך מלדבר וליבך מלהרהר. כנגד מספר עשר אצבעות אדם חמש כנגד חמש, עשר אצבעות רגל אחד כנגד אצבעות רגל שני, וכן אצבעות הידיים מכוונות חמש כנגד חמש, וברית מילת המעור בין עשר אצבעות הרגליים, וכן הלב והלשון בין ברית הידיים, להזכיר האדם להזהירו על י' הספירות שפירש למעלה, שיהיו בלימה, כלומר בלום לשונך מלדבר וליבך מלהרהר בהם, וזהו במילת לשון דיבור ול' נדגשה לשון מילה. ובמילת המעור ה' נרפית לשון מילה, והוא הברית, להזכיר האדם ולהזהירו על מילת הלשון בעשר ספירות האמורות מלדבר מה היה קודם הספירות ומה יהיה אחריהן, וכן בלום ליבך מלהרהר בהן בעשר ספירות היאך בראן ויצרן ועשאן".

דברי הרס"ג צ"ב, שהרי את פירוש המילה 'בלימה' 'בלום פיך מלדבר וליבך מלהרהר' היה יכול לכתוב גם על המשנה דלעיל שג"כ פתחה במילים 'י' ספירות בלי מה'. דוחק גדול הוא לומר שפירוש המושג הובא כאן בטעות הדפוס.

הדברים קשים עוד יותר בדברי ר"א מגרמיזא:

"עשר ספירות שכל הספירות תלויות בהן, כדלקמן שאין להם סוף ואין לספור יותר מעשרה כי כשמגיע י"א חוזר החשבון חלילה, כמו אב ג' הו' ז' ח' ט', ואם תוסיף ותמנה י' וכן עד כ' וכן עד ל' וכו'. בלימה בלי מה, פי' אין מה יותר. ד"א בלימה - סתימה, כמו עדיו לבלום, פירוש, לסתום, לבלמו ונסתתמו כל הספירות בהן. במספר עשר אצבעות - סימן לדבר, וברית יחוד ה' באמצע שממנו מחשבת היחוד לפה ולשון הוא ברית היחוד באמצע, וברית המילה באמצע אצבעות הרגלים. כך עשר ספירות ויחיד עולם ממוצע מכולם על

* כמו כן יש להבין מה פירוש דבריו 'עשר אצבעות רגל אחד כנגד אצבעות רגל שני, וכן אצבעות הידיים מכוונות חמש כנגד חמש', הוסיף הרס"ג וכתב 'וכן', ולא מובן מהו הדמיון אותו מבקש הרס"ג להעמיד, שהרי הרגליים הן השתלשלות הידיים ולא להיפך, וצ"ע.

ב לקמן בשיטת הגר"א יתבאר בזה מהלך אחר לגמרי, עיין שם היטב.

ספירות, שהרי ה'ברית יחיד' הוא על כך שיש רק י' ספירות. ה'בלימה' איננה כח נוסף, והברית איננה עוד גילוי, אלא אדרבה - עניינה של הברית היא שלא לדבר ולא להרהר, שאין השגה יותר ממה שהתגלה ב' הספירות.

עתה יש להבין מדוע הקדים התנא את הרגליים לידיים, והרי סדרם מעליא לתתא הפוך, ולכך על פי רוב מחשיבים את הרגליים כהשתלשלות של הידיים. לשם כך יש להבין מה מגלה 'ברית המעור' ומה מתגלה ב'ברית הלשון', ואפשר כבר להקדים ולומר שברית הלשון היא על דיבור, וברית המעור היא על הרהור, ויש בזה עוד חילוק נוסף בדקות, ויתבאר להלן.

ונראה שלפי הרס"ג שהוסיף 'ברית הלב והלשון', כי הרס"ג הוסיף בזה יסוד גדול. ה'בלימה' היא בין על דיבור ובין על הרהור. ההרהורים הם 'הרהורי הלב', והדיבור הוא 'דיבור הלשון'. אשר על כן, כל דיבור שיוצא מהפה בפועל - שורשו ויסודו בהרהור בלב. אשר על כן, כתב הרס"ג 'לב ולשון', שכן הלשון הוא גילוי של הלב, והברית היא שלא לדבר ואפילו לא להרהר מה היה קודם הספירות, איך הן נבראו ומה יהיה אחריהן. ממילא הברית מפקיעה בהכרח גם את ההרהור על 'ספירה י"א', כביכול. אמנם, עדיין צריכים הדברים ביאור, מדוע התנא השמיט את המילה 'לב', וצ"ע בזה.

מכל מקום, ברית הלב והלשון היא בין אצבעות הידיים (וברור שה'לב' הוא בין הידיים, והלשון שאיננה בין הידיים היא רק גילוי ללב), והברית נועדה להזכיר לאדם את י' ספירות שפירש לעילי, ושעליו 'לבלום' פיו מלדבר וליבו מלהרהר, ונתבאר היטב דברי הרס"ג בתחילת פירושו.

והנה, דבר פשוט הוא שברית הלשון וברית המעור אינם אותה הברית. ומכיוון שהמשנה עוסקת ב'בלום פיה מלדבר', היה נראה לומר שזוהי ברית הלשון. לכאורה 'דיבור והרהור' אינם עניין לברית המעור שבין הרגליים. לולי דברי הרס"ג, היה אפשר להבין ש'ברית המעור' היא האמצע שבין 'נצח' ו'הוד' (שכידוע ברית קודש היא ה'סוד', שהוא ממוצע בין שתי מידות אלו), אולם הרס"ג מפרש ש'בלום פיה מלדבר וליבך מלהרהר' מתייחס לרישא של המשנה 'י' ספירות בלימה'. אם כן - הלב מהרהר

האמור במשנה 'ברית יחיד ביניהם'. אמנם, צ"ב מדוע הדיבור נקרא 'ברית יחיד', ויתבאר לקמן. הרס"ג גם מוסיף שיש חילוק בין 'מילת הלשון' ו'מילת המעור', שביחס ללשון פירוש 'מילה' הוא 'דיבור', בעוד שבברית המעור כתבו 'מילה' בל' שאינו מודגשת, והיא מלשון 'ברית מילה', הגם שפשוט שיש בזה רמז ל'דיבור', ולכן נקטו לשון 'מילה'. תכלית הברית היא להזכיר לאדם שלא ידבר (מילה-מילים) ב' הספירות איך בראם, יצרם ועשאם.

נמצא שלרס"ג יש במשנה מהלך של כריתת ברית שלא לדבר או להרהר בעניין י' הספירות איך היתה עשייתן ובריאתן, וזאת משום שאי אפשר לאדם להשיג עניין זה (שהרי 'בלימה' - בלי-מהות). והברית היא ביחס ל' הספירות עצמן, בנפש גילוי ה'בלימה' היא במילת הלשון ומילת המעור. דהיינו, התנא מסביר איפה מתגלות באדם י' הספירות ('חמש כנגד חמש'), וכן מבאר איפה ה'בלימה', והיא בלשון ובמעור, אך לא התבאר איך ה'בלימה' מתגלית בב' מקומות אלו. ממילא, מקום הברית איננה חלק מהספירות, שהרי המשנה עוסקת בב' סוגיות - מקום גילוי י' הספירות (י' אצבעות, חמש כנגד חמש), ומקום הברית שלא לדבר ולהרהר בהן, והיינו בלשון ובמעור, אך הברית ודאי איננה חלק מהמערכת של י' ספירות. ביאור זה הוא ביאור חדש, שאיננו כפשטותה של המשנה, ועדיין יש להאריך ולפרש את כל ההערות דלעיל.

מעתה נפרש את המשנה לפי דברי הרס"ג. התנא במשנה הקודמת כתב 'עשר ספירות בלימה', ומיד אח"כ המשיך בעניין כ"ב האותיות. תנא דידן הוסיף 'בלום פיה מלדבר' והוא חוזר ומסביר את עשר הספירות. לולי דברי הרס"ג היה מקום לחשוב שהתנא מסביר את י' הספירות בלבד, ואינו ממשך לבאר את עניין 'בלימה', אך לפי הרס"ג ביאורו מתייחס גם ל' ספירות וגם ל'בלימה'. אשר על כן מבאר הרס"ג מה פירוש 'בלימה', שכן זה חלק מהסוגיא של המשנה הנ"ל, ולא של המשנה הקודמת.

דברי רס"ג אינם כשיטת רבי אליעזר מגרמיזא, שפירש שכוונת התנא היא ל' ולא י"א, אולם לדברי רס"ג ברור שלא שייך לומר שיש י"א

אמנם, ביאור זה ק"ק, שכן על אף ההבנה הברורה בכל ג' החלקים, ביאור זה מחייב שגם היו ג' בריתות וזהו דוחק במשנה, שהרי התנא מונה ב' בריתות בלבד - 'ברית הלשון' ו'ברית המעור', ולא נזכרה כלל 'ברית הלב'. מעתה מובנים היטב הבריתות, אך עדיין יש להבין מניין לרס"ג ברית שלישית.

ונראה, כי לא בכדי כלל הרס"ג את הלב עם הלשון 'ברית הלב והלשון', ובסוף דבריו הוא מסיים 'וכן בלום ליבך מלהרהר בהן בעשר ספירות היאך בראן ויצרן ועשאן'. בתחילת דבריו הזכיר 'בלום פיך מלדבר וליבך מלהרהר', ואילו בסוף דבריו הזכיר רק את הרהור הלב. על כן נראה שכוונת הרס"ג היא שמכיוון שהאדם מדבר את מה שהוא מהרהר בליבו, והפה נקרא "קולמוס הלב" (רבנו בחי ויקרא כה, א ועוד). אם כן, 'ברית הלשון' מצד מציאותו בהכרח כולל את ב' החלקים, שהרי אין דיבור בלי הרהור, וממילא ברית הלשון כולל גם את החלק 'איך נברא' וגם 'מה היה לפני כן'.

אמנם, אכתי לא מתברר בזה לשיטת הרס"ג מדוע התנא לא הזכיר להדיא 'לב', ומנה רק ב' בריתות, בעוד שלרס"ג יש ג' בריתות. מ"מ הרס"ג מגדיר את ג' הבריתות שהן כנגד ג' שאלות, וכדלעיל. 'עבר' - 'מה היה', הווה - 'איך נוצר', 'עתיד' - 'מה יהיה', וכנגדן 'ברית הלב', 'ברית הפה' ו'ברית המעור', ואכתי הדברים צ"ע, ובפרט שיותר מסתבר לומר ש'לב' כולל בתוכו 'פה', ולא 'פה' כולל 'לב', שכן הלב מתגלה בפה, אך הפה אינו שייך ל'מה היה', שכן לכאורה זה לא חל בדיבור, ואין זה חלק מברית הלשון. ואולי לרס"ג ברית הלשון עצמו מתייחס לב' עניינים, גם שאין לחקור איך נעשו י' הספירות, וגם לא לחקור מה היה 'קודם לפה', ומניין הגיע הדיבור (דהיינו קודם ללב נתיבות חכמה, שהן י' ספירות וכ"ב אותיות). כידוע, מאמר הראשון ב' המאמרות הוא 'בראשית', וממילא חקירה מה היה קודם ל'בראשית' אסור, ועל כך נאמר הברית, שאין לחקור מה היה קודם לדיבור הראשון. וצ"ע.

איברא, הרס"ג הגדיר זאת 'וכן בלום לבך מלהרהר בהם האין בראם יצרם ועשאם', ונמצא שהברית היא בלב, והתנא הגדיר זאת ברית הלשון,

והפה מדבר, אך בפשטות אין שייכות לרגליים. **לשון** הרס"ג בביאור ברית המעור "להזכיר האדם ולהזהירו על מילת הלשון בעשר ספירות האמורות מלדבר מה היה קודם הספירות ומה יהיה אחריהן". הרס"ג כבר כתב 'להזכיר האדם להזהירו על י' ספירות', אולם לעיל לא פירש מהי האזהרה. בביאורו לברית המעור מבאר הרס"ג גם את עניין הברית, והוא שלא להרהר מה היה לפני הספירות ואחריהן.

לפי זה, נראה לומר חילוק דק שיבאר עניין זה. איסור ההרהור ב' הספירות שהוא 'מה היה' ו'מה יהיה'. 'מה היה' היינו הרהור הלב, וכדלעיל. אולם 'מה יהיה' שייך למקום התולדה, שם משתייך האדם לעתיד, בצאצאיו היוצאים ממנו. וזוהי ברית המעור - הברית שלא להרהר מה יהיה אחר י' הספירות. אמנם, הדברים אינם מפורשים להדיא ברס"ג, אולם למעיין נראה פשוט שזוהי כוונתו. "כי שאל נא לימים הראשונים" (דברים ד, לב) - זו שאלה שה'לב' שואל, שהוא החוקר והמבקש לדעת. ברית המעור עניינה כח העתיד, ולכן זוהירה המשנה שלמרות שניתן באדם כח מסוים להשתייך לעתיד, אין באפשרותו לדעת מה יהיה אחרי י' הספירות. ואמרו שלא ירהר אדם ביום ויבוא לידי טומאה בלילה (ע"ז טו). באות ברית קודש, ולמדנו שהרהור נקשר לברית המעור.

נמצאנו למדים שלפי הרס"ג המשנה מבארת מה פירוש 'בלימה', והבלימה היא חלק מצורת הגוף של 'לב' ו'אות ברית קודש', ובשניהם חלות הבריתות, ומפורש בדבריו שהכוונה היא שלא לדבר מה לפני ומה לאחר י' הספירות.

ממשיך רב סעדיה גאון ואומר 'וכן בלום לבך מלהרהר בהם בעשר ספירות איך בראם ויצרם ועשם'. על פניו היה נראה לומר שזוהי ברית שלישית, 'היאך בראם ויצרם ועשאם', ויש להבין איפה יש גילוי לחלק זה שבברית. כשמעיינים, מתברר שיש ג' שאלות שונות: 'מה היה לפני', 'איך נבראו', ו'מה יהיה'. 'מה היה' - זו שאלת הלב, 'מה יהיה' - זו שאלת ה'ברית קודש', ו'איך זה נפעל' היא קושיית הלשון, שהרי העולם נברא בעשרה מאמרות (אבות ה, א), ועל כן הכח המדבר מבקש לדעת איך פעל הדיבור.

לקמן יובאו דברי הגר"א, שכתב רמז ש'יחיד' בגימטריא עולה ל"ב, דהיינו שכל ה' ספירות שורשן בל"ב נתיבות החכמה. מ"מ, לדברי גר"א מגרמיזא הברית היא שכשרואים שיש י' ספירות, יש לדעת שאין בזה י' עניינים נפרדים, אלא שורשם אחד. לפי דבריו פשוט שהתנא בספר יצירה לא מעמיד את צורת האדם בהתאם ל' הספירות, והקושיות דלעיל ש' ספירות מתחלקות בראש, בידיים וברגליים, בעוד התנא העמיד אותן ב' האצבעות מתורצת, שהרי כלל לא עוסקים ב' ספירות בצורת האדם. התנא אינו עוסק בגילוי הספירות באדם, אלא בידיעה שכשרואים בבהירות את כל ה' - יש לדעת שמקורן אחד.

הסיבה שהתנא העמיד את י' הספירות באצבעות הידיים והרגליים היא משום שכשרואים 'ראש-יד-רגל' לא ניכר זה ריבוי, אלא מציאויות שונות. המקום בגוף האדם בו ניכר ריבוי הוא האצבעות, שהן כולן 'אותו שם איבר', ואף על פי כן - הן עשר. ומלמד התנא, שגם במקום ריבוי, יש לעמוד על שורשו ומקורו, והוא 'ברית יחיד באמצע'. דהיינו - במקום בו נראה לכאורה שיש את הפירוד הגדול ביותר - שם מתגלה ומתבררת נקודת הייחוד, וזהו הנידון של ספר יצירה.

[אמנם, מצאנו בגוף מקום ריבוי גדול עוד יותר, והוא 'שערות', שגם הן כולן 'אותו שם', ואף על פי כן יש מהן מאות ואלפים. ריבוי השערות גדול מריבוי האצבעות, אולם 'שערות' אינן איבר מאיברי האדם, ואינן חלק מצורתו ובניינו, ו'שערות' היא סוגיא נוספת שאין כאן מקומה].

לקראת סוף דבריו, כתב ר"א מגרמיזא ' כן עשר ספירות ויחיד עולם ממוצע מכולם על כסא כבודו, זהו השכינה'. דהיינו, הבריאה שמגלה את הפירוד של י' - היא גם שמגלה את השורש שהוא אחד. נמצא שאותה ההבחנה שיש ב'נפש' בגוף האדם, קיימת גם ב'עולם'. כאמור, לר"א מגרמיזא המשנה נותנת 'סימן' - במקום בו ימצא פירוש של עשרה (כגון י' אצבעות ו' מאמרות וכו') - יהיה גם שורש

שלא לחקור מה היה קודם לשון, שלא לחקור מה היה לפני הלשון, איך ה'דיבור' 'עשאו, יצרן ובראן', ודו"ק.

שיטת ר"א מגרמיזא

נחזור ונעתיק את לשון ר"א מגרמיזא, ועתה יש ללמוד את המשנה לפי פירושו, דבר דבור על אופניו.

"עשר ספירות שכל הספירות תלויות בהן, כדלקמן שאין להם סוף ואין לספור יותר מעשרה כי כשמגיע י"א חוזר החשבון חלילה, כמו אב ג' ד' ה' ז' ח' ט' ואם תוסיף ותמנה י' וכן עד כ' וכן עד ל' וכו'. בלימה בלי מה, פ' אין מה יותר. ד"א בלימה - סתימה, כמו עדיו לבלום, פירוש, לסתום, לבלמו ונסתתמו כל הספירות בהן. במספר עשר אצבעות - סימן לדבר, וברית יחוד ה' באמצע שממנו מחשבת היחוד לפה ולשון הוא ברית היחוד באמצע, וברית המילה באמצע אצבעות הרגלים. כך עשר ספירות ויחיד עולם ממוצע מכולם על כסא כבודו, זהו השכינה. המעור כדכתיב למען הביט אל מעוריהן, כמער איש ולויות שהיה בבית המקדש להרבות פריין ורביין של ישראל".

לפי ר"א מגרמיזא התנא מגדיר את הברית כ'סימן לדבר', שכן הברית היא 'יחוד ה' שבאמצע, שממנו מחשבת היחוד לפה, ולשון הוא ברית היחוד באמצע, וברית המילה באמצע אצבעות הרגליים...'. מהלך זה שונה מדברי הרס"ג, שהרי לא הזכיר מאומה מברית שלא לדבר או להרהר במה שהיה ומה שיהיה, אלא ה'בלימה' באה לאפוקי ממחשבה שיש יותר מ' ספירות, ולפי זה יש לחזור ולהבין גם את עומק עניין הברית.

מתוך דברי ר"א מגרמיזא נראה שכשמסבירים שלכל ה' ספירות יש שורש אחד (הצעה: 'יחוד ה' באמצע'), זה גופא הברית, שידע האדם את יחודו יתברך, ועל אף ריבוי הענפים ב' ספירות ובריאה ב' מאמרות - צריך לדעת שלכל העשר הנ"ל יש שורש יחיד.

¹ והנה, לפי הרס"ג יש שייכות בין ברית המעור ל'מילה', אלא שהל' רפוייה ולא דגושה, שהרי ביאר שלא לדבר מה יהיה. בדיבור כיום 'ברית מילה' איננה מתייחסת ל'דיבור', אלא מלשון 'כריתה', אך ברס"ג נראה שגם ל'מילה' של המעור יש חיבור עם 'דיבור', שהרי ברית המעור מצטרפת לאיסור לדבר ולהרהר. וגדר האיסור הוא שלא לדבר מה שהיה אחרי הספירות, וכדלעיל.
² זו גם הסיבה שיש טומאה בידיים וברגליים, עד שיש ליטול ידיים בבוקר, ובביהמ"ק היו נוטלים ידיים ורגליים. אין מבין איברי האדם מקום עם ריבוי יותר מאצבעות, ועיין לקמן בביאור הדברים אליבא דהראב"ד.

אחד שיתגלה במקום הפירוד עצמו.

מכיוון ש'מבשרי אחזה א-לוה' (איוב יט, כו), יש להראות את נקודת הייחוד שמתגלה באדם במקום הפירוד, ומקום זה הוא 'ברית המעור' שבין אצבעות הרגליים. לאצבעות יש 'מחבר' בצורת 'אות ברית קודש', ומהמשל לנמשל שגם לי המאמרות יש חבור והוא יחודו יתברך. גם 'ברית הלשון' היא גילוי לשורש אחד לפירוד של אצבעות הידיים.

פשוט וברור שביאור המשנה לפי הרס"ג שונה בתכלית מהביאור של ר"א מגרמיזא, שכן עניין הברית, צורת כריתת הברית והדבר בו חלה 'בלימה' שונים לגמרי לפי ב' הביאורים הנ"ל, ודוק היטב.

מעתה מתבארים דבריו בתחילת המשנה בתוספת עומק. ר"א מגרמיזא התחיל ב' ולא י"א', ובאמת צ"ב מדוע כתב זאת התנא במשנה דידן כ'ברית', והרי עניין זה יתבאר להלן במשנה ד'. אכן, לפי המבואר עד כאן, מיושבים הדברים היטב. תכלית הבריאה היא לגלות שלכל י' יש שורש אחד, כשם שמוצאים ב' אצבעות ובי' מאמרות. אם את נקודת האמצע 'יחודו של עולם' תופסים ככח נוסף, ולא כשורש כל הכוחות - זהו הקלקול הגדול ביותר. כל עניינה של המשנה הוא להפקיע את המחשבה הזו, ולהגדיר את ה'יחוד' כשורש העשר, ולא כמצטרף אליהם, וממילא מוכרחים לפרש י' ולא י"א, ולא עוד אלא שאדרבה - בכל מקום בו אפשר למצוא י"א, בהכרח שאחד מהם הוא שורש ויסוד כל שאר הי', ודו"ק היטב.

י' ספירות שלא לפי צורת האדם

בראשית הדברים תמהנו, מדוע התנא נקט י' ספירות כנגד י' אצבעות, ולא סידרן כמקובל, בכל קומת האדם. כמובן שלפי ר"א מגרמיזא קושיא מעיקרא ליתא, שהרי התנא ביקש לעמוד על מקום הריבוי, ולא על איברים שונים, ולהראות שיש ברית וחיבור מכת שורש אחד שהוא 'יחידו של עולם'.

לדברי הרס"ג שאלה זו צריכה עדיין ביאור, שהרי בשביל לבאר 'מה לפני ומה אחר', אין צורך דוקא במקום הריבוי ואין עניין לכאורה באמצעות. לדבריו אפשר היה להעמיד את הספירות בכל קומת האדם, ולהזהיר שלא לחקור מה לפנייהן ואחריהן.

ביאור הדבר הוא שהקב"ה ברא את הבריאה ב'דיבור' [הצעה להבהרה: והיינו כל מקום שנאמר במעשה בראשית 'ויאמר אלוקים'], ובמעשה [כנ"ל: כלשון הפסוק 'ויעש אלוקים'...]. הדברים מפורשים בנביא (ישעיהו מח, יג) "אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים". אם כן, כל דיבור של 'מה היה' עוסק 'ויאמר' וכל שאלה 'איך נברא' נוגעת ב'מקום העשיה', והיינו דיבור וידיים, שהם מקום הלב ואיברי הפעולה, כלומר הבריאה נבראה בדיבור ובמעשה, אז כשאני בא לדון מה היה לפני ואני בא לדון איך זה נעשה אז אני בא לדון על מקום הדיבור ועל מקום העשייה שזה הידיים. אמנם, כיוון שהתנא מסביר שהברית היא גם על 'מה יהיה' - הוסיף התנא את אצבעות הרגליים, על אף שאין הרגל 'איבר עשיה'. מכל מקום, לפי ב' הביאורים (רס"ג ור"א מגרמיזא) התנא לא עוסק ב'בניין האדם ב' הספירות, אלא בברית המתגלה באדם ביחס ל' הספירות.

בעזרת השם צריכים להמשיך את דברי הרמב"ן, יש קצת ראב"ד ודברי הגר"א זה בעצם עוד קצת מהלכים נוספים בהבנת הסוגיא, הגר"א בעצם יש לו מהלך לגמרי שונה זה מושרש ברמב"ן נראה את זה בהמשך, אבל יש כאן עוד כמה נקודות שצריך לעמוד על עצם הסוגיה של עשר אצבעות איך העשר אצבעות זה עשר ספירות, איפה הספירות בזה, בעניין זה יש לפחות שני מהלכים, אך ראשית לכל לימוד במשנה הוא להבין על מה היא מתייחסת, ולמדנו שתי הבנות שורשיות במשנה.

ספר יצירה ספירות בלימה פרק א משנה ג
מספר שיעור בקול הלשון 1129392

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בלימה - בלספימיסון - אהליבמה

בלימה – בלספימיסון – אהליבמה

ונקראת מחלת, וכתב רש"י (שם) וז"ל, מצאתי בהגדת מדרש ספר שמואל (פי"ז) ג' מוחלין להם על כל עונותיהם, גר שנתגייר, והעולה לגדולה, והנושא אשה, ולמד הטעם מכאן, עכ"ל. ובעומק נקראת מחלת מלשון חילול ה', והוא שורש לע"ז, והבן.

וכתב ר' יוסף בכור שור (בראשית, לו, א) וז"ל, ואלה תולדות עשו אבי אדום בהר שעיר, ועשו היתה דירתו פעמים אצל אהליבמה בהר שעיר, עכ"ל. וע"ש כן היה שעיר, בחינת מותרות - שער, כנודע. וכמ"ש חז"ל (ב"ר, סג, ח) עשו הוא שוא שבראתי בעולמי. והיפך בלם, הוא עשו, איש ציד, שהיה צד את אביו באמרי פיו.

וכתב רש"י (בראשית, לו, ב) וז"ל, מלמד שבא צבעון על כלתו אשת ענה, ויצאת אהליבמה מבין שניהם, והודיעך הכתוב שכולן בני ממזרות היו, עכ"ל. וזהו שורש כך שהיא מחרפת ומגדפת, ונשאת לעשו, שצד באמרי פיו, כי הממזר עז פנים, כמ"ש (ב"מ, פג, ע"ב) מדחציף כולי האי ש"מ רשיעא הוא. ועוד אמרו, עז פנים, ר' אליעזר אומר, ממזר (אבות, פ"ה, מ"ב). ועיין מגן אבות (שם). ומסכת כלה (פ"ב). ובן יהוידע (קידושין, עא, ע"א). ופע"ח (שער ק"ש, פרק יא).

בלימה, בלם-יה. בלם, אות לפני ב', א', ונעשה אלם, והבן.

וכתב בערוך, ערך בלספימיסון, וז"ל, (בילמדנו ברך נבות אלקים ומלך) ברך בלסימיסון, שנאמר ובוצע ברך נאץ ה' (ובצו את בני ישראל את קרבני לחמי) שדי לא מצאנוהו שגיא כח, ומי שהוא קורא פסוק זה סובר שמא יש לו בליספומיא, שהוא אומר שדי לא מצאנוהו שגיא כח, אינו כן אלא אינו בא על בריותיו לפי כחו אלא לפי כחן וכו', פירוש בלשון חירוף ובלע"ז בלספימיאה (א"ב פירוש בלשון יוני ורומי בלספמיסון מחרף ומגדף, בלספימיאה חירוף וגידוף), עכ"ל.

והבן שהפך בלימה, בלם, בולם פיו בשעת מריבה, הוא בלספימיאה, בלם-פי-מיאה, והיינו נעשה בולם ומערב ואינו בולם פיו, אלא מחרף ומגדף.

ושורשו של הפך בלם כנ"ל, הוא באהליבמה בת ענה בת צבעון אשת עשו (בראשית, לו, יד). וכתב רש"י (שם, פסוק ב) וז"ל, אהליבמה - היא יהודית (יהודי - כופר בע"ז כמ"ש במגילה, איש יהודי), והוא כינה שמה יהודית, לומר שהיא כופרת בעבודת אלילים, כדי להטעות את אביו, עכ"ל. אולם באמת היא מחרפת ומגדפת כלפי מעלה ח"ו.

קול הלשון

בס"ד

073.295.1245 ♦ 605-313-6660 2 » 4 » 12

1

בלבבי משכן אבנה

2

ארבעת היסודות

3

סדרת "דע את"

4

התבודדות

5

תפילה

6

ספרי קודש

7

דרשות

8

פרשת השבוע

9

מועדי השנה

12

אוצר אותיות

בלבביפדיה

11

מחשבה/עבודת ה'

10

תורה, גמרא, שו"ע

עבודת הנפש

15

לפי עשר הספירות

ליקוט

14

צורת אדם ועבודתו

13

צורת אדם

להאזנה לשיעור

ומקישים: כוכבית [*] סולמית [#] ->

[מספר שיעור] -> סולמית [#]